

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)

The Development of Learning Management Model and The Students Care of Mahasarakham University Demonstration School (Secondary)

วุฒิศักดิ์ บุญแน่น¹

Wutthisak Bunnaen¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 และ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน จากการเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน พัฒนาเริ่มจากการจัดประชุม Focus Group เพื่อสร้างรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ บทความวิชาการ แบบสอบถามกระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ บนพื้นฐานของ COMPETENCY BASE LEARNING ผลการศึกษาพบว่า ในภาคเรียนที่ 2/2558 อาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียนทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก และในภาคเรียนที่ 1/2559 นำเสนอด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน (t-test) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่าอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียน ในเรื่องของ O = Overlearning, T = Technology, N = Nurture และ Y = Yardstick อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์

¹ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและวิจัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)

¹ Deputy Director of Academic and Research, Mahasarakham University Demonstration School (Secondary)

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 โดยสถิติ t-test พบว่า การใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระฯ การเรียนรู้ ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 ไม่แตกต่างกัน โดยอยู่ในระดับมาก และมีแนวโน้มมากขึ้น ใน ภาคเรียนที่ 1/2559

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการดูแล
นักเรียน

Abstract

The purpose of this study was to create and develop the learning model of Mahasarakham University Demonstration School (Secondary). The samples were 30 teachers teaching in the 2 semester of the academic year 2558 and in the 1 semester of the academic year 2559. They were selected by a simple random sampling technique and the group is independent. The development began with the focus group meeting for creating the model. The research instruments used were article and questionnaire on the process of instruction focusing on the development of students' potential based on competency base learning. The results revealed that in the 2 semester of the academic year 2558, the teachers implemented the competency base learning model in their instruction and student care in the high level in all aspects. In the 1 semester of the academic year 2559, the teachers implemented the competency base learning model in their instruction and student care in terms of O = Overlearning, T = Technology, N = Nurture, and Y = Yardstick in the highest level. The analysis and comparison of the mean scores of the learning management through the use of competency base learning between the 2 semester of the academic year 2558 and in the 1 semester of the academic year 2559 via t-test (independent samples test) revealed

that there was no difference of use of competency base learning in the 2 semester of the academic year 2558 and in the 1 semester of the academic year 2559. The competency base learning was reportedly used in the high level with the increasing trend in the 1 semester of the academic year 2559.

Keywords : Learning Model, Learning and Students Care

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้ มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (Ministry of Education, 2003) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) เป็นสถานศึกษาที่ต้อง มุ่งสร้างต้นแบบการเรียนรู้และการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียน ตามความถนัดและตามศักยภาพ ตอบสนองความต้องการในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ สร้างเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี ระบบสารสนเทศ นวัตกรรม ส่งเสริมการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถดึง ศักยภาพของผู้เรียนตามความสนใจและความถนัด ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและ ถ่ายทอดวัฒนธรรม เอกลักษณ์ สู่มาตรฐานสากล หลักสูตรเน้นการพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียนที่หลากหลาย (Board Curriculum, 2016)

ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอน ที่จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพแห่ง การเรียนรู้ เป็นผู้เรียนและเป็นเยาวชนแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็น ที่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งรับผิดชอบการจัดการเรียน การสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีศักยภาพและมีทักษะที่จำเป็น ในการดำรงชีวิต การพัฒนานตนเองในระดับที่ สูงขึ้น เพื่อให้เป็นแนวทาง สู่การพัฒนานักเรียนให้เป็นเยาวชนแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

และพัฒนาสู่การเป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้ การดูแลนักเรียน ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการจัดการเรียนรู้ การดูแลนักเรียนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) และพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็น Best Practice ไปเผยแพร่ให้กับบุคลากร อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา ที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ และการดูแลนักเรียน และสำรวจ การใช้รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาเป็นโรงเรียนเป็นต้นแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)
2. เพื่อสำรวจการนำหลักการ COMPETENCY ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการดูแลนักเรียน

สมมติฐานการวิจัย

1. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนรู้
2. อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) นำหลักการ COMPETENCY ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียนในแต่ละด้านและแต่ละภาคเรียนแตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสม เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้
ระยะที่ 1

1. ดำเนินการ จัดประชุม Focus Group กับ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ การจัดการเรียนรู้ ที่ควรเป็นต้นแบบและเป็นแนวปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งจากข้อสรุปและมติจากคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ได้สรุปการใช้ Key Word ของการจัดการเรียนรู้ใช้คำว่า COMPETENCY

2. นำ Key Word ของการจัดการเรียนรู้ ใช้คำว่า COMPETENCY มาพัฒนาเป็นรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นเอกสารบทความวิชาการและถ่ายทอดไปยังกลุ่มตัวอย่างถึงแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียนในรายวิชาของตนเอง ตามหลักการของ COMPETENCY

ระยะที่ 2

1. ติดต่อประสานงานและทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ตรวจประเมินเครื่องมือวิจัย และแนะนำในการศึกษาวิจัย
2. ออกแบบและจัดทำเครื่องมือวิจัย
3. จัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน
4. Try out และหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการใช้แบบสอบถามกับอาจารย์ผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ระยะที่ 3

1. ให้อาจารย์ประจำวิชาดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียนโดยใช้หลักการ COMPETENCY
2. สํารวจการใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน
3. นำแบบสอบถามการใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินการใช้กระบวนการ COMPETENCY ในแต่ละประเด็น ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน ในรายวิชาของตนเอง
4. นำข้อมูล จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การศึกษาคือ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ปีการศึกษา 2558-2559 จำนวน 80 คนกลุ่มตัวอย่างใช้การศึกษาคือ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ในภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2558 และ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการชักตัวอย่างแบบสุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดประชุม Focus Group โดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้าฝ่ายต่างๆ รวมทั้งสิ้น 23 คน

2. บทความวิชาการ การพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนรู้สู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบบนพื้นฐานของ COMPETENCY BASE LEARNING

3. แบบสอบถามการใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถามและบทความวิชาการ การใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัด การเรียนรู้และการดูแลนักเรียนมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามบทความวิชาการ การใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียนโดยเป็นแบบสอบถามและบทความวิชาการแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. หาความตรงของแบบสอบ ถามและบทความวิชาการ โดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ (ค่า IOC) ได้ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

3. ประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามและบทความวิชาการ โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ ผศ.ดร.ประยูร วงศ์จันทร์, ผศ.ดร.ไพบุลย์ ลิ้มมณี, ดร.วรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม อาจารย์ประจำสาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ต.ท.ดร.เดช นิमित รองผู้กำกับการฝ่ายสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเชียงยืน และ ดร.พิภพ สินธุพงษ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสุวรรณภูมิวิทยาลัย จ.ร้อยเอ็ด ด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ แบบสอบถามมีความเหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมากเหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อยและเหมาะสมน้อยที่สุด

4. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยใช้ Item-total Correlation และ หาค่าความเชื่อมั่นตามสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Cronbach Coefficient) โดยแบบประเมินจะต้องมีค่าความเชื่อมั่น .80 ขึ้นไปจึงจะสามารถนำไปใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลการสำรวจการใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ผลการประเมินการใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน ใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ผลการสำรวจการใช้หลักการ COMPETENCY ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน ในภาคเรียนที่ 2/2558 กับภาคเรียนที่ 1/2559 โดยใช้ t-test (Independent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

4. วิเคราะห์และพรรณนาข้อมูลจากการ การสังเกต และ สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนประจำวิชา ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

1.1 สถิติตค่าความถี่และร้อยละ

1.2 สถิติตค่าเฉลี่ย

1.3 สถิติตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติตทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือได้แก่

2.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง

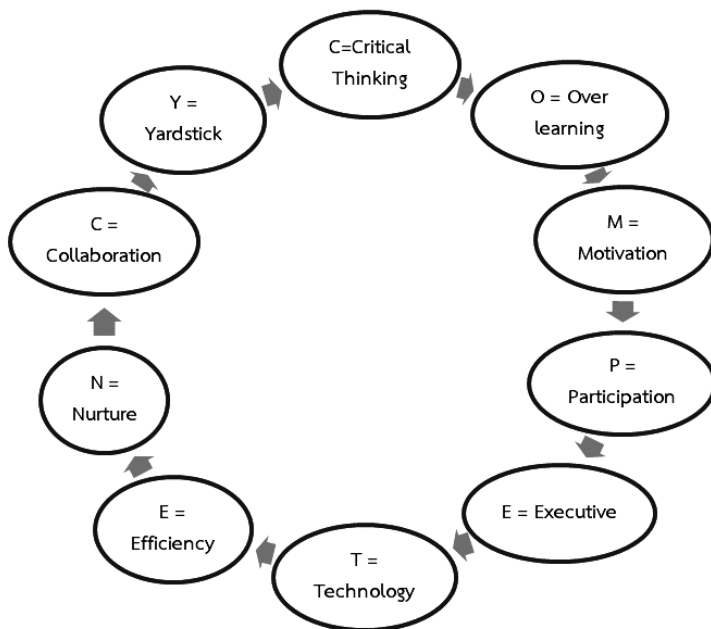
2.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ของแบบสอบถามโดยใช้ Item-total Correlation

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบตรวจสอบรายการและแบบสอบถามตามสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Cronbach Coefficient)

3. สถิติตเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติตทดสอบผลและสมมติฐาน ได้แก่ สถิติต t-test (Independent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 ผลการประชุม Focus Group ของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบ ที่ประชุมได้ลงความเห็นการใช้ Key Word คือ คำว่า COMPETENCY โดยเป็นเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ บนพื้นฐานของ COMPETENCY BASE LEARNING ซึ่งผู้วิจัย และอาจารย์ปริญญ์วัชรเคนหงส์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้จัดทำเอกสารบทความวิชาการและอธิบายรูปแบบการเรียนรู้ได้ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน

C = Critical Thinking หมายถึง ผู้เรียนมีลักษณะของการเป็นผู้มีการศึกษา ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอน จะต้องใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และฝึกให้นักเรียนค้นคว้า อภิปรายแลกเปลี่ยน ความรู้ให้มากขึ้น การฝึกให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

O = Overlearning หมายถึง การทบทวนบทเรียนซ้ำๆ ภายหลังที่ได้เรียนบทเรียน นั้นๆ ไปแล้ว คือ การมอบหมายงาน หรือการบ้านให้นักเรียนได้ฝึกทบทวนความรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

M = Motivation หมายถึง การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง ผู้สอนต้องหาวิธีการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความสนใจในเรื่องที่กำลังจะเรียนโดยใช้วิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยี การใช้เกมส์ เป็นต้น

P = Participation หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทั้งผู้เรียน และผู้สอนจะต้องมีกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะบทบาทของผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมมากที่สุด และทุกคนมีส่วนร่วมที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกันโดยมีผู้สอนเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำ

E = Executive หมายถึง การมีทีมบริหารที่จะคอยขับเคลื่อนให้ผู้สอนและผู้เรียนประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการวางกรอบนโยบายเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม บุคลากร หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการเรียนรู้ จะต้องมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ และมีการกำกับติดตามการดำเนินงานและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

T = Technology หมายถึง มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงาน ในขณะเดียวกันแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นคลังความรู้ที่สามารถสืบค้นได้ด้วยเทคโนโลยี หรือใช้เทคโนโลยี มาพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ สืบค้นล่วงหน้า ทบทวนความรู้เดิม ตลอดจน อำนวยความสะดวกในการจัดการข้อมูลต่างๆ

E = Efficiency หมายถึง ความมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการสอนที่ดี มีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมร่วมอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

N = Nurture หมายถึง การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคน ให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย โดย ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่นักเรียนทุกคน เน้นการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มีการวิเคราะห์

ความสามารถของผู้เรียน ทั้งความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถทางร่างกาย และสภาวะจิตใจ ของผู้เรียน เพื่อให้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เหมาะสม และให้คำปรึกษา หรือช่วยแก้ปัญหาผู้เรียนได้

C = Collaboration หมายถึง ความเต็มใจของแต่ละคนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความร่วมมือในการทำงาน โดยเฉพาะความร่วมมือของผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ ร่วมกัน และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังรวมถึง ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่นผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน ที่จะต้องมีความจริงใจและร่วมมืออย่างจริงจังในรูปแบบกัลยาณมิตร จึงจะนำพาทุกฝ่ายไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายที่วางไว้

Y = Yardstick หมายถึง การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐาน ผู้สอนจึงจะต้องมีวิธีการวัดผลที่หลากหลาย และวัดตามศักยภาพของผู้เรียน โดยไม่มีอคติ และต้องนึกถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ต้องเข้าใจว่าคนเรา มีความถนัดและความสามารถไม่เท่ากัน ฉะนั้น การวัดและประเมินผล จึงควรมีความยืดหยุ่นและมีวิธีการที่หลากหลาย จึงจะพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ โดยแท้จริง

ระยะที่ 2 ผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย พบว่า ผลวิเคราะห์แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญ ให้ความเห็นสอดคล้องในทุกหัวข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยรายข้อและค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบสอบถาม โดยวิธี tem-Total Correlationพบว่า อำนาจจำแนกรายข้อ ของแบบสอบถามทุกข้อ มีค่าตั้งแต่ .361 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าเท่ากับและมากกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า แบบสอบถามทุกข้อมีอำนาจจำแนกที่ดี และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8024 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของ เอกสารบทความวิชาการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.0 ทุกข้อ แสดงว่า เอกสารบทความวิชาการ มีความเหมาะสมมากที่สุด ในการเป็นนวัตกรรม และเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับหลักการ COMPETENCY

ระยะที่ 3 จากการใช้เอกสารบทความและแบบสอบถามการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING สอบถามกับอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในภาคเรียนที่ 2/2558 และ ภาคเรียนที่ 1/2559

โดยกลุ่มตัวอย่างใน 2 ภาคเรียนมีความเป็นอิสระต่อกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระฯ การเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (โดยรวมและรายด้าน)

COMPETENCY	ภาคเรียนที่ 2/2558		ภาคเรียนที่ 1/2559	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
C = Critical Thinking หมายถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิจารณญาณ	3.90	0.61	4.17	0.59
O = Overlearning หมายถึง การทบทวนบทเรียน	4.10	0.96	4.60	0.56
M = Motivation หมายถึง การสร้างแรงจูงใจ	4.30	0.6	4.30	0.65
P = Participation หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.30	0.6	4.43	0.73
E = Executive หมายถึง การขับเคลื่อนของคณะผู้บริหาร	3.83	0.53	3.70	0.79
T = Technology หมายถึง มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหาร	4.50	0.63	4.60	0.56
E = Efficiency หมายถึง ความมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน	4.33	0.55	4.50	0.57
N = Nurture หมายถึง การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคน	4.33	0.66	4.60	0.5
C = Collaboration หมายถึง ความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.03	0.89	4.50	0.51
Y = Yardstick หมายถึง การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ	4.30	0.7	4.63	0.49
โดยรวม	4.19	0.67	4.40	0.56

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระฯ การเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น ยกเว้น

M = Motivation หมายถึง การสร้างแรงจูงใจ มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่าเดิมและ
E = Executive หมายถึง การขับเคลื่อนของคณะผู้บริหาร มีผลคะแนนเฉลี่ยลดลง
และผลคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงขึ้น แต่ยังอยู่ในระดับมาก เท่ากับภาคเรียนที่ 2/2558

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ
COMPETENCY BASE LEARNING ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ
COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และ
ภาคเรียนที่ 1/2559 โดยสถิติ t-test (Independent Samples Test)

ด้าน	ภาคเรียนที่ 2/2558			ภาคเรียนที่ 1/2559			t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
COMPETENCY (n=30)	4.19	0.21	มาก	4.40	0.28	มาก	-1.854	0.080

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้
โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ
COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559
ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน
แสดงให้เห็นว่า การใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ของอาจารย์ผู้สอน
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559
ไม่แตกต่างกัน โดยอยู่ในระดับมาก และมีแนวโน้มมากขึ้นใน ภาคเรียนที่ 1/2559

สรุปผล

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้และการดูแลนักเรียน โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ผลการประชุม Focus Group ของคณะกรรมการ
บริหารโรงเรียน ในการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบ
ที่ประชุมได้ลงความเห็นการใช้ Key Word คือ คำว่า COMPETENCY โดยเป็น
กระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ บนพื้นฐานของ
COMPETENCY BASE LEARNING ซึ่งผู้วิจัย และอาจารย์ปริญญาญักษ์ วัชรเคนหงส์
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้พัฒนาแบบ การจัดการเรียนรู้

ได้ตั้งแผนภาพที่ 1 และเขียนบทความวิชาการ เพื่อเผยแพร่ให้อาจารย์ได้นำไปปรับใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียนผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยพบว่า ผลวิเคราะห์แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นสอดคล้องในทุกหัวข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยรายข้อและค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบสอบถามโดยวิธี tem-Total Correlation พบว่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามทุกข้อ มีค่าตั้งแต่ .361 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าเท่ากับและมากกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า แบบสอบถามทุกข้อมีอำนาจจำแนกที่ดีและมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8024 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเอกสารบทความวิชาการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.0 ทุกข้อ แสดงว่า เอกสารบทความวิชาการ มีความเหมาะสมมากที่สุด ในการเป็นนวัตกรรม และเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับหลักการ COMPETENCY

ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในภาคเรียนที่ 2/2558 พบว่า อาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ใช้ รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียน ทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในภาคเรียนที่ 1/2559 พบว่า อาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียนในระดับมากที่สุด ในเรื่องของ O = Overlearning T = Technology, N = Nurture และ Y = Yardstick ส่วนประเด็น C = Critical Thinking, M = Motivation, P = Participation, E = Executive , E=Efficiency และ C = Collaboration หมายถึง ความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก และโดยภาพรวมของการใช้ รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING อยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น ยกเว้น M = Motivation หมายถึง การสร้างแรงจูงใจ มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่าเดิมและ

E = Executive หมายถึง การขับเคลื่อนของคณะผู้บริหาร มีผลคะแนนเฉลี่ยลดลง และผลคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก เท่ากับภาคเรียนที่ 2/2558

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 โดยสถิติ t-test (Independent Samples Test) พบว่า การใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 ไม่แตกต่างกัน โดยอยู่ในระดับมาก และมีแนวโน้มมากขึ้นใน ภาคเรียนที่ 1/2559

อภิปรายผล

จากผลการประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการบริหารมีความเห็นสอดคล้องกันว่า บริบทที่เหมาะสมในการสร้างเป็น Best practice ของการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน คือ COMPETENCY ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบและขยายความ จาก Key word COMPETENCY เพื่อเขียนเป็นรูปแบบและบทความวิชาการ เพื่อนำไปสู่การถ่ายทอด ความเข้าใจให้เกิดร่วมกันกับบุคลากร และอาจารย์ในโรงเรียน เพื่อนำไปประยุกต์หรือปรับใช้กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียน ซึ่งจากการดำเนินการ พบว่า อาจารย์ในโรงเรียน มีความเข้าใจตรงกันในรูปแบบของการพัฒนานักเรียนตาม COMPETENCY BASE LEARNING และมีความเข้าใจรายละเอียดของการขยายความ ตามการศึกษาเอกสารบทความวิชาการจากผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในภาคเรียนที่ 2/2558 พบว่า อาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียน ทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาเริ่มต้นของการวางนโยบายของคณะกรรมการบริหาร ทำให้ความเข้าใจและการปรับใช้ยังไม่มากเท่าที่ควรแต่อาจารย์กลุ่มตัวอย่างทุกคนเห็นว่าเป็นนโยบายที่ดีที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในภาคเรียนที่ 1/2559 พบว่า อาจารย์ผู้สอน

ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียน ในเรื่องของ O = Overlearning, T = Technology, N = Nurture และ Y = Yardstick อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษานำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และการดูแลนักเรียนเป็นประจำในรายวิชา และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ระหว่างภาคเรียนที่ 2/2558 และภาคเรียนที่ 1/2559 ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มสาระฯ การเรียนรู้ต่างๆ พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยเกือบทุกประเด็นเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า อาจารย์มีความเข้าใจมากขึ้นต่อการใช้ COMPETENCY BASE LEARNING มาปรับใช้กับการจัดการเรียนการสอนและการดูแลนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ (Srisoi Alisara, 2011; Phraechaiyaph Amonrat, 2009; Chimpalee Kamonrat, 2011) ที่เน้น การพัฒนาการเรียนการสอน โดยการพัฒนาความคิดวิจารณ์ญาณทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน และพัฒนานักเรียนตามศักยภาพของผู้เรียน ที่สอดคล้องกับหลักการของ COMPETENCY BASE LEARNING อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม พบว่า M = Motivation หมายถึง การสร้างแรงจูงใจ มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่าเดิม และ E = Executive หมายถึง การขับเคลื่อนของคณะผู้บริหาร มีผลคะแนนเฉลี่ยลดลง เนื่องจาก อาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบแนวทงนโยบาย ที่ชัดเจน และรายละเอียด ของการขับเคลื่อนรูปแบบ COMPETENCY BASE LEARNING ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในทุกๆ รายวิชา รวมทั้งแนวทางการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่จะประยุกต์ใช้ ได้อย่างเต็มรูปแบบ ที่สามารถวัดผลและประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนออกมาได้อย่างชัดเจน และการสร้างแรงจูงใจทั้งผู้สอน และผู้เรียน ที่จะนำหลักการนี้ไปทำความเข้าใจร่วมกันและใช้กับบริบทการจัดการเรียนการสอน ยังขาดแรงเสริมจากนโยบายของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของ ความเป็นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ที่จะต้องพัฒนา คิดค้น นวัตกรรม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ใหม่ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างต่อการจัดการศึกษาและต่อยอดการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้ก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ COMPETENCY ไปสู่การจัดทำแผนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกตัวและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเต็มรูปแบบในรายวิชาเพื่อดูผลการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
2. ควรศึกษา เปรียบเทียบประสิทธิภาพ ของ COMPETENCY ในการใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- Ministry of Education. (2003). *National Education Act of 2542, as amended (No. 2) 2542*. Printing ETO. Bangkok.
- Chimpalee, Kamonrat. (2011). *Comparisons of Learning Achievement, Critical Thinking, Scientific Literacy and Moral Reasoning Of Mathayomsuksa's Student 5 Who Learned Using the Socioscientific Issue-Based Approach and the 7E Inquiry Approach*. (M.Ed. MAJOR Curriculum and Instruction). MahaSarakhm University. MahaSarakhm.
- Board Curriculum. (2016). *Curriculum According to the Core Curriculum for Basic Education Curriculum. 2551 Revised 2559*. Mahasarakham University Demonstration school (Secondary). MahaSarakhm.
- Phraechaiyaph, Amonrat. (2009). *Developing a Constructivist Science Teaching Model for Thinking Skill Promotion of Prathomsueksa 5 Students : Mixed-Method Methodology*. (M.Ed. MAJOR Educational Reseach). MahaSarakhm University. MahaSarakhm.
- Srisoi, Alisara. (2011). *Comparisons of Critical Thinking Ability, Learning Achievement, and Attitudes toward Science Learning of Matthayomsueksa 2 Students Who Learned Using 7-E Learning Cycle, Problem-Based Learning and Traditional Learning Approaches*. (M.Ed. MAJOR. Educational Research). MahaSarakhm University. MahaSarakhm.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24

Development The Programs for Enhance A Creative Leadership of School Administrators

บุญรดา ทรงบุญศาสตร์¹, สุทธิพงษ์ หกสุวรรณ²

Boonrada Songboonsart¹, Suttipong Hogsuwan²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และ 3) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จำนวน 346 คน โดยเลือกแบบสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มตอบแบบสอบถาม และกลุ่มสัมภาษณ์โฟกัสกรุป ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวและการทำงานเป็นทีม 2) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. (Educational Administration), Faculty of Education, Mahasarakham University, E-mail: boonrada@kalasinpit.ac.th

² Assistant Professor, Lecturer, Faculty of Education, Mahasarakham University, E-mail : drsuttipong@hotmail.com

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีอันดับความต้องการมากที่สุดคือ การศึกษาด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม 3) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาพสิษฐ์ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม, เสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this study were : 1) to study the components and indicators of creative leadership of the school administrators, 2) to study the current condition, desired condition, and approaches for improving creative leadership of the school administrators, and 3) to develop the program to reinforce creative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office 24, Kalasin province under the Secondary Educational Service Area Office 24, Kalasin province. They were selected through the stratified sampling method. The research instruments used on data collection were questionnaire, interview form, and evaluation form on appropriateness and possibility. The data analysis was divided into two groups namely the group of sample who completed the questionnaire and the focus group interview. Analysis description stant content analysis. The results revealed that : 1) the creative leadership condition consists of 5 components including vision, consideration of individuality, creative thinking, flexibility and adaptation, and teamwork, 2) the current condition of the creative leadership of the school administrators in general was in the high level while the desired condition of the creative leadership of the school administrators in general was in the high level, and the approaches to reinforce the creative leadership which wa highly needed were self-studying, workshop, and training, 3) the program to reinforce creative

leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office 24, Kalasin province had the appropriateness and possibility for the implementation to develop creative leadership.

Keywords : Application Development, Strengthening Creative Leadership

บทนำ

ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างพลังขับเคลื่อนองค์กรและสังคมสู่การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่มีลักษณะเป็นพลวัตมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม กระแสการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงที่ทุกคนต้องเผชิญ ดังนั้นทุกองค์กรจำเป็นต้องมีผู้นำที่มี ศักยภาพสูงมีคุณลักษณะที่เหมาะสม และมีพลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีและสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จเมื่อทุกองค์กรมีประสิทธิภาพก็จะทำให้สังคมโดยรวมสามารถ ก้าวทันและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้เป็นอย่างดีนำมาสู่ความสุข ความเจริญทุกภาคส่วนของสังคม (Chongvisa, Rattikorn., 2008 : 26) การสร้างผู้นำที่มีความสามารถและมีพลัง ที่จะขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในโลกยุคใหม่ การจัดการศึกษาต้องการพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้สอดคล้องกับสภาพของ การสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาซึ่งมีที่มาและความสำคัญคือการบริหารจัดการเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษาการบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย (Nakwichat, Krongthip., 2009: 36) แต่จะบริหารและจัดการอย่างไรจึงจะเกิดประสิทธิภาพนั้น

ผู้บริหารจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดเพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงานผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพทั้งหลายเป็นผู้ที่มีเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจน และมีความมุ่งมั่นที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นให้จึงได้ทุ่มเทพลังกายและความคิดอย่างเต็มกำลัง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูงมีความคิดริเริ่มมีวิสัยทัศน์รอบรู้เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความสามารถในการจัดการองค์กรบริหารจัดการให้มีครูสอน

อย่างพอเพียงมอบหมายงานให้บุคลากรได้เหมาะสมกับศักยภาพสอดคล้องกับภาระและปริมาณงานใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหารส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการพัฒนาบุคลากรการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์รอบด้านทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา (Runjron, Thira., 2011 : 45) ในปัจจุบันสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารอีกประการหนึ่งคือการทำให้นักเรียนทุกคนในสถานศึกษา ตระหนักถึงหน้าที่ที่รับผิดชอบนอกจากนี้ยังมีการศึกษาและนักวิชาการคน อื่นๆ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ควรส่งเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวของผู้บริหารหรือผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ให้กว้างขวางโดยกล่าวถึงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางการศึกษาไว้ว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) การมีความเป็นผู้นำเชิงรุก (Proactive) 2) การมีวิสัยทัศน์ (Visionary) 3) การทำงานเป็นทีม (Participative) 4) การมีทัศนคติเชิงบวก (Positive) และ 5) การมีความสามารถในการปรับตัว (Adaptive) เช่นเดียวกับแนวคิดของ (Phong Si Wat, Suthep., 2006 : 79) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าในยุคเศรษฐกิจสารสนเทศองค์กรที่จะประสบผลสำเร็จจะต้องดำเนินงานโดยใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-Based Organizational Management) ต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Learning Organization) ต้องสร้างความท้าทายให้กับผู้นำในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าและผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมใหม่โดยทำให้ทุกคนสามารถแสดงภาวะผู้นำได้อย่างกว้างขวางทั่วทั้งโรงเรียนจะเต็มไปด้วยผู้นำที่สร้างความมีประสิทธิภาพโดยการเรียนรู้การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมสร้างความสำนึกในความรับผิดชอบต่อรวมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ที่เสี่ยงมุ่งปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคตและเป็นที่ยอมรับของสังคม

การศึกษาและมองด้านภาวะผู้นำจะต้องมองให้ลึกซึ้งและกว้างขึ้นผู้นำรุ่นใหม่ต้องมีความคิดวิเคราะห์เมื่อวิเคราะห์แล้วจะต้องคิดสิ่งใหม่ๆ คิดนอกกรอบความเจริญในสังคมเกิดจากผู้นำมีหลายรูปแบบการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำมีหลากหลายทัศนะ เช่น ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมและภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ ทั้ง 3 ลักษณะไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้นำเพื่อให้สามารถกำหนด

ทิศทางและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างชัดเจนในสังคมคนเห็นพ้องร่วมมือและ
สรรค์สร้างสิ่งที่ดีๆ ไปพร้อมกันได้ก็จะทำให้สังคมก้าวไปด้วยดี และถ้าก้าวอย่างซื่อสัตย์
มีความรับผิดชอบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมด้วยก็จะยิ่งจะทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
ดำเนินไปอย่างมีคุณค่าและสร้างสรรค์ (Greenberg & Baron, 2002 : 11) ภาวะผู้นำ
เชิงสร้างสรรค์ จึงควรเป็นโมเดลของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง
ในการศึกษาด้านภาวะผู้นำต่อไปด้วยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงแนวคิดรูปแบบและ
กระบวนการ (Sinlatat, Phaitoon., (2010 : 25)

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์
มีองค์ประกอบ คือการมีวิสัยทัศน์การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลการมีความคิด
สร้างสรรค์การมีความยืดหยุ่นและปรับตัวและการทำงานเป็นทีมซึ่งจะเป็นข้อมูล
สารสนเทศที่สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะ
ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนา
โปรแกรมการสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนต่อไป ดังนั้นใน
บริบทของการบริหารจัดการศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงและสภาพที่เป็นปัญหาต่างๆ
ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ
เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อค้นพบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในองค์ความรู้
ใหม่ที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำ
เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถาน
ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

2. สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้บ่งชี้การดำเนินงานในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

3. ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดในภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

4. นำไปปรึกษาและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ระยะที่ 2 สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. สร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานภายใต้กรอบแนวทางการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 แบบสอบถามต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดการฝึกอบรมประจำการ (In - Service Training) ในเรื่องเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจและการบริหารความเปลี่ยนแปลงสามารถวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการทำงาน และส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานวิเคราะห์สังเคราะห์ความคิดเห็นต่างๆ ในทีมงานเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีอันดับความต้องการมากที่สุด คือ การศึกษาด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรมสอบถามผู้บริหารจำนวน 55 โรงเรียน

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้

มีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานต่างๆ ในองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานต่างๆ ในองค์กรให้มีความง่าย คล่องตัว และยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีมากขึ้น

3. สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โรงเรียนที่ต้องการพัฒนาจำนวน 2 โรงเรียน 7 คน

4. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สรุปแนวทางการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ระยะที่ 3 ออกโปรแกรมการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

1. สร้างคู่มือโปรแกรมการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

2. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผู้วิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ปัจจุบัน และพึงประสงค์

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การมีวิสัยทัศน์	4.00	0.41	มาก	4.17	0.41	มาก
2. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.18	0.56	มาก	4.48	0.55	มาก
3. การมีความคิดสร้างสรรค์	3.94	0.48	มาก	4.28	0.45	มาก
4. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	3.81	0.51	มาก	4.01	0.49	มาก
5. การทำงานเป็นทีม	3.96	0.44	มาก	4.13	0.44	มาก
โดยรวม	3.98	0.48	มาก	4.21	0.47	มาก

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวและการทำงานเป็นทีมซึ่งมีความเหมาะสม สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.98 และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.21

2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21 และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีอันดับความต้องการมากที่สุดคือการศึกษาดูงานตนเองการประชุมเชิงปฏิบัติการและการฝึกอบรม

3. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาพสนธิ์ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินผลโปรแกรม กระบวนการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วย 1) ขั้นศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการ 2) ขั้นการออกแบบโปรแกรม 3) ขั้นการประเมินผลโปรแกรมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.20 (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามหลักการและแนวคิดโปรแกรมการพัฒนา

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
หลักการและแนวคิดโปรแกรมการพัฒนา						
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	3.60	0.89	มาก	4.20	0.45	มาก
1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา						
2. โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนา 4 ขั้น	4.20	0.84	มาก	3.60	0.55	มาก
3. รูปแบบและวิธีการพัฒนา	3.60	0.89	มาก	3.60	0.89	มาก

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว มี 4 ตัวบ่งชี้ และการทำงานเป็นทีม มี 5 ตัวบ่งชี้ รวม 21 ตัวบ่งชี้ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีอันดับความต้องการมากที่สุดคือ การศึกษาด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม

3. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 และ 4.24 ตามลำดับ จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมี 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมี 4 ตัวบ่งชี้ และการทำงานเป็นทีมมี 5 ตัวบ่งชี้รวม 21 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดผู้วิจัยอภิปรายแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์เป็นวิธีการปฏิบัติที่มีทิศทางและขอบเขตที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมี 4 ตัวบ่งชี้คือการสร้างวิสัยทัศน์การเผยแพร่วิสัยทัศน์ การปฏิบัติวิสัยทัศน์และการเป็นแบบอย่างที่ดีสรุปว่า วิสัยทัศน์ (Vision) เป็นภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือสถานศึกษาในอนาคตที่อยากเห็นคนอื่นพูดถึงสถานศึกษาว่าอย่างไรวิสัยทัศน์ที่ดีต้องระบุภาพในอนาคตให้ชัดเจนสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเกิดแรงบันดาลใจอยากปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และที่สำคัญ

1.2 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการดูแลเอาใจใส่เป็นกรณีพิเศษถึงความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อความเติบโตในหน้าที่การงานพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้สูงขึ้นทั้งยังสนับสนุนและให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายความสามารถจนมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าโดยวัดได้จากตัวบ่งชี้ของการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลคือ 1) การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) การมอบหมายงานที่เหมาะสม 3) การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรและ 4) การให้ขวัญกำลังใจในการทำงานสอดคล้องกับแนวคิดของ (Kadkaew Saranya, 1999 : 45) กล่าวว่าการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) หมายถึงการที่ผู้นำสนใจในผู้ตามแต่ละคนอย่างใกล้ชิดส่งเสริมพัฒนาผู้ตามแต่ละคนตามความต้องการตามความสนใจความสามารถตลอดจนผู้นำปฏิบัติต่อผู้ตามอย่างเท่าเทียมกันการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและให้ข้อมูลย้อนกลับสนับสนุนให้ผู้ตามพัฒนาตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

1.3 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการคิดหลายทิศทางที่นำไปสู่กระบวนการคิดในสิ่งที่แปลกใหม่ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์โดยตัวบ่งชี้ของการมีความคิดสร้างสรรค์คือ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคล่องในการคิด 3) ความยืดหยุ่นในการคิดและ 4) ความละเอียดลออในการคิดสอดคล้องกับแนวคิดของ (Phomrungsroj, Charnarong, 2003 : 55) ที่ได้อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์ว่าหมายถึงความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกลแ่งมุมการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ รอบตัวเกิดการเรียนรู้เข้าใจจนเกิดปฏิกิริยาตอบสนองเป็นความคิดเชิงจินตนาการซึ่งนำไปสู่การคิดค้นสิ่งแปลกใหม่

1.4 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวเป็นการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคยการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ การเปิดกว้างรับความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระโดยตัวบ่งชี้ของความยืดหยุ่น (Flexibility) คือ 1) ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคย 2) ความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆ 3) การเปิดกว้างรับความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระ และ 4) การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานสอดคล้องกับแนวคิด Lussier, RN. & CF. (2001) ได้ให้คำนิยามและกำหนดตัวบ่งชี้ความยืดหยุ่นว่าเป็นการมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่แตกต่างเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง

1.5 การทำงานเป็นทีมเป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำบุคคลเข้ามาปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันมีเป้าหมายร่วมกันมีคือ 1) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) การสนับสนุนและการไว้วางใจต่อกัน 3) มีการติดต่อสื่อสารที่ดี 4) การสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในทีมงาน 5) มีการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับแนวคิดของ (Tansakul Parinya, 2007 : 19) กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมหมายถึงกลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมตัวกันเพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่างให้สำเร็จร่วมกันและได้กำหนดตัวบ่งชี้ของการทำงานเป็นทีมดังนี้ 1) ต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) มีการทำงานร่วมกัน 3) รับผิดชอบในความสำเร็จและ 4) มองเห็นประโยชน์ของการทำงาน

2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากในองค์กรให้มีความง่ายคล่องตัวและยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดได้ระบุถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาว่าผู้นำสถานศึกษาที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 4 ประการคือการตัดสินใจในกรณีต่างๆ นั้นจะต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ผ่านการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนมีการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต้องเป็นไปด้วยความเฉลียวฉลาดและมีชั้นเชิง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Sila Kanchana, 2013 : 78) ได้ศึกษาภาวะผู้นำ

เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสพม 24 ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสพม 24 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาแต่ละด้านผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

- 2.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2.2 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2.3 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2.4 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2.5 ด้านการทำงานเป็นทีม สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 จังหวัดกาพสนธิ์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมและการสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาโปรแกรมผู้วิจัยสรุปได้ว่าโปรแกรมคือชุดกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีหลักการเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรมประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของโปรแกรม 2) กระบวนการพัฒนาโปรแกรมองค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ 5) การประเมินผลโปรแกรมกระบวนการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วย 1) ชั้นศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการ 2) ขั้นตอนการออกแบบโปรแกรม 3) ขั้นตอนการประเมินผลโปรแกรมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Meesuk Parinya, 2009 : 56) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพของครูหมายถึงระบบแผนโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือครูให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงานโดยทุกกิจกรรมล้วนมีทางแนวทางเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครูและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Pimkroam Pimporn, 2014 : 82) ที่ได้

วิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัด สพม. 24 มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารองค์กรประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด จำนวน 9 ข้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก จำนวน 10 ข้อ โดยมีองค์ประกอบ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านปัจเจกบุคคล ด้านความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 วิธี ซึ่งผู้วิจัยนำประเด็นแต่ละวิธีมาสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาด้วยตนเอง อาจเป็นเพราะบุคคลที่เรียนรู้ด้วยการเริ่มของตนเองจะเรียนและศึกษาได้มากกว่าดีกว่าบุคคลที่เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้การถ่ายทอดวิชาความรู้ให้บุคคลที่เรียนรู้ด้วยตนเอง จะศึกษาหาความรู้อย่างตั้งใจมีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับการสอนแต่อย่างเดียว

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพราะเป็นการประชุมที่ได้มีการฝึกปฏิบัติจริงไปด้วยในขณะเดียวกันก็มีการให้ความรู้โดยมีวิทยากรที่มีความชำนาญ ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำความรู้สู่การปฏิบัติได้

3. การฝึกอบรม ทั้งอาจเป็นเพราะการฝึกอบรมจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดแรงจูงใจและแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานและกระตุ้นให้แต่ละบุคคลนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ออกมาใช้อย่างเต็มความสามารถเพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรช่วยลดเวลาในการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานต่างๆ ให้น้อยลงผู้ผ่านการฝึกอบรมจะปฏิบัติงาน

ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการฝึกอบรมช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถพัฒนาท่าทีบุคลิกภาพ ช่วยลดเวลาในการเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์สนับสนุนการศึกษาตลอดชีพช่วยเพิ่มผลผลิต ช่วยปรับปรุงหรือเพิ่มพูนคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

ระยะที่ 3 ออกแบบโปรแกรมการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

1. ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรเสนอแนะให้ หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 กำหนดนโยบาย หลักสูตร การพัฒนาผู้บริหารตามโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละโรงเรียนเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยในการพัฒนาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาหรือไม่เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

2.2 ควรให้มีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อีกอย่างเป็นระยะๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่องเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหาและไม่หลงทาง

2.3 ควรจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มเติมเพื่อการศึกษาในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทางเพื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- Chongvisa, Rattikorn. (2008). *Transformational Leadership. (Transformational Leadership)*. Bangkok: Office of Human Resources Management. University Chamber.
- Greenberg, J. & Baron. R. A. (2002). *Behavior in Organizations : Understanding and Managine Human side of Work*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Kadkaew, Saranya. (1999). *The relationship between transformational leadership and executive management to take care of students in schools*. Thesis Commission of National Education. The development of educational standards in quality assurance, Volume 3 : A Commission of National Education.
- Lussier, RN. & CF. (2001). *Achua. Leadership: Theory Application and Skill Development*. Cincinnati Ohio: South Western Publishing.
- Meesuk, Parinya. (2009). *The results of the program design, professional development of teachers involved*. (Master of Education thesis). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Nakwichat, Krongthip. (2009). *The creative vision for education*. Samut Prakarn: Dheerasarn Publisher.
- Phong Si Wat, Suthep. (2006). *Leadership: Theory and Practice: The Art and Science*. Leadership. (2nd ed.). Bangkok: Virat Education.
- Phornrungrroj, Charnarong. (2003). *Creativity*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Pimkroa, Pimporn. (2014). *The development of programs to strengthen the creative leadership of school administrators under the local government*. (Doctoral dissertation thesis). Maharakham: Maharakham University.

- Runjron, Thira. (2011). *Strategies to develop individual learning*. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.
- Sinlalat, Phaitoon. (2010). *Creative leadership and productivity: a new paradigm and a new leader*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Sila,Kanchana. (2013). *Leadership creative administrators of schools in Bangkok. Khen district office*. (Master of Education thesis). Srinakharinwirot University.
- Tansakul, Parinya. (2017). *The science of leadership*. Bangkok: Chichakraval publisher.

แนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครูกลุ่มโรงเรียนดี ประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

Guidelines for The Development of ICT Usage Skills of Teachers in Outstanding Schools of Sub-district under The Office of Secondary Education Area 23

ศราวุธ แจ่มสุข¹, สุติศา ซองเหล็กนอก²
Sarawut Jangsook¹, Sutisa Songleknok²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้ไอซีทีในโรงเรียน 2) ศึกษาทักษะการใช้ไอซีทีของครู และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครูโรงเรียนดีประจำตำบล กลุ่มตัวอย่างมีผู้บริหารและครู จำนวน 70 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลวิจัยพบว่า (1) ทุกโรงเรียนมีโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศและการสื่อสาร คือ การเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร โรงเรียนมีเว็บไซต์ และเฟสบุ๊คโรงเรียนรวมถึงไลน์กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และเครื่องคอมพิวเตอร์ และมีหน่วยงานรับผิดชอบงานไอซีทีโรงเรียน ส่วนครูในโรงเรียนดีประจำตำบลมีการใช้ไอซีทีเบื้องต้นครูมีอุปกรณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นของตนเอง เช่น โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน เป็นต้น ครูใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสารสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและหาความรู้เพิ่มเติม (2) ทักษะไอซีทีของครูในโรงเรียนดี

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อีเมล aod8856@gmail.com

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹ Graduate Students, Program in Information Science and Technology, Faculty of Science and Technology, SakonNakhon Rajabhat University, e-mail: aod8856@gmail.com

² Lecturers, Program in Information Science and Technology, Faculty of Science and Technology, SakonNakhon Rajabhat University

ประจำตำบลตามกรอบสมรรถนะการใช้ไอซีทีของยูเนสโกด้านการรู้เทคโนโลยี พบว่า ครูขาดทักษะมากที่สุดคือด้านศาสตร์การสอน รองลงมาคือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านองค์กรและการบริหาร (3) ข้อเสนอแนะทางพัฒนาทักษะไอซีที ของครูโรงเรียนดี ประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มี 6 ด้าน ซึ่งด้าน ที่ครูต้องพัฒนามากที่สุด คือ ศาสตร์การสอนที่ครูต้องบูรณาการไอซีทีมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการสอน

คำสำคัญ : โรงเรียนดีประจำตำบล, ทักษะการใช้ไอซีที, กรอบสมรรถนะทักษะไอซีที ของยูเนสโก, การรู้เทคโนโลยี, แนวทาง

Abstract

The purposes of this study were : (1) to investigate the conditions of ICT usage in the schools (2) to explore the ICT usage skills of the teachers in outstanding schools, and (3) to propose guidelines for developing the ICT usage skills of the teachers in outstanding schools of sub-district. The populations were 70 educational staffs in schools including administrators and teachers. The results revealed that : (1) all schools had their information and communication technology infrastructures including the internet network, ICT system for school administration and management, school website, school Facebook account, and school line, computer laboratory and computers, and school's sector which is responsible for school ICT, The teachers in the outstanding schools in sub-district used basic ICT, teachers owned their ICT instruments such as laptops, tablets, and smart phones, teachers also used social networks to communicate and to gain more knowledge, (2) the ICT usage skills of the teacher in outstanding schools of sub-district based on UNESCO ICT Competency Framework on IT literacy revealed that lacking of the teaching skills was highest reported, while lacking of ICT skills, and lacking of organization and administration skill were reported in the descending order, and (3) there were six recommendation on ICT skills recommended by teachers

of outstanding schools of district under the Office of Secondary Education Area 23 which the most needed aspect was teaching skills that integrated ICT as a teaching media.

Keywords : Outstanding sub-district Schools, ICT skills/literacy, UNESCO ICT Competency Framework, Technology Know-how, Guideline

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทในสถาบันการศึกษาของประเทศไทย และถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น รวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศ สืบค้นสารสนเทศ ประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ ผลิตสื่อการสอน และแลกเปลี่ยนสารสนเทศ เป็นต้น การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเยาวชนไทยให้เป็นคนดี มีคุณภาพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมถึงการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์บนเวทีโลก (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011)

สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ในปัจจุบันพบปัญหาครูยังยึดติดกับการสอนแบบเดิม ครูนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย แม้รัฐบาลจะผลักดันและสนับสนุนให้ใช้ ไอซีทีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนอกจากนี้ครูมีทักษะและพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์น้อย จึงทำให้การผลิตและพัฒนาสื่อการศึกษาที่มีคุณภาพในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จึงมีน้อย และสื่อการสอนมีการกระจายไม่กว้างขวาง (Maliawong Khanchit, 2011)

ที่มา ความสำคัญ และปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้ไอซีทีในโรงเรียน ทักษะการใช้ไอซีทีของครูตามกรอบสมรรถนะการใช้ไอซีทีของยูเนสโก (UNESCO) เวอร์ชัน 2.0 เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะไอซีทีของครู เพื่อพัฒนาให้ครูมีทักษะการใช้ไอซีทีและสามารถตอบสนองและรองรับการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ที่มีการบูรณาการไอซีทีมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ไอซีทีในโรงเรียนโรงเรียนดีประจำตำบล
2. เพื่อศึกษาทักษะไอซีทีของครูโรงเรียนดีประจำตำบลตามกรอบสมรรถนะการใช้ไอซีทีของ ยูเนสโก
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาทักษะไอซีทีของครูโรงเรียนดีประจำตำบล

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาบริบทการใช้ไอซีทีของครูโรงเรียนดีประจำตำบลและทักษะไอซีทีของครูโรงเรียนดีประจำตำบล มีดังนี้

1) ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม และสร้างร่างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 และข้อ 2 โดยใช้กรอบแนวคิดของสมรรถนะการใช้ไอซีทีของยูเนสโกด้านความรู้เทคโนโลยี จากนั้นนำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ซึ่งค่าประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถามรายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นปรับแก้แบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2) นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 70 คน โดยไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับครูผู้สอนโรงเรียนดงมะไฟ จำนวน 29 คน ครูผู้สอนโรงเรียนท่าแร่ศึกษา จำนวน 24 คน และครูผู้สอนโรงเรียนวาริชวิทยา จำนวน 17 คน ภายหลังจากแจกแบบสอบถามไปแล้วหนึ่งสัปดาห์ ผู้วิจัยได้แบบสอบถามกลับคืน 30 ชุด ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการติดตามและขอเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างใช้เวลาต่อไปอีก 2 สัปดาห์ จึงได้แบบสอบถามครบ 70 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

2. ระยะที่ 2 การร่างและยืนยันแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครูโรงเรียนดีประจำตำบล มีดังนี้

1) นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาค่าความถี่ในของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม และประเด็นที่ครูไม่มีทักษะ โดยใช้เกณฑ์ครูขาดทักษะมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป นำมาออกแบบร่างแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครู

โรงเรียนตีประจำตำบล และนำเสนอเพื่อปรับแก้กับอาจารย์ที่ปรึกษา

2) จัดสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยนำร่างแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครูโรงเรียนตีประจำตำบลไปสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและ/หรือนักวิชาการ

3) ปรับแก้ร่างให้เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครูโรงเรียนตีประจำตำบลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ศึกษา คือ กลุ่มครูโรงเรียนตีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร คือ (1) โรงเรียนดงมะไฟวิทยา ตำบลขมิ้น อำเภอมือง (2) โรงเรียนท่าแร่ศึกษา ตำบลท่าแร่ อำเภอมือง และ (3) โรงเรียนวาริชวิทยา ตำบลวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยใช้กรอบสมรรถนะไอซีทีของยูเนสโกเวอร์ชัน 2.0 โดยเลือกศึกษาเฉพาะการรู้เทคโนโลยี (Technology Literacy)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ครูกลุ่มโรงเรียนตีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร และครู จำนวน 85 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มโดยใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของทาโรยามาเนได้กลุ่มตัวอย่าง 70 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 3 คน และครู 67 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม บริบทไอซีทีในโรงเรียนตีประจำตำบล ทักษะไอซีทีของครูและผู้บริหารโรงเรียนตีประจำตำบลที่ตอบแบบสอบถามและข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมมีความเที่ยงตรงรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2. ร่างแนวทางการพัฒนาทักษะไอซีทีของครูและผู้บริหารโรงเรียนตีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ตามกรอบสมรรถนะไอซีทีของยูเนสโกเวอร์ชัน 2.0 โดยเลือกศึกษาเฉพาะการรู้เทคโนโลยี (Technology Literacy)

6 ด้าน คือ ด้านความเข้าใจเทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษา ด้านหลักสูตรและการประเมินผล ด้านศาสตร์การสอน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านองค์กรและการบริหาร ด้านองค์กรและการบริหาร

การเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 70 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนดงมะไฟ จำนวน 29 คน ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนท่าแร่ศึกษา จำนวน 24 คน และครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนวาริชวิทยา จำนวน 17 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และการมีหรือไม่มีทักษะไอซีทีของครูและผู้บริหารโรงเรียนตีประจำตำบลจากการคำนวณค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการเพื่อยืนยันแนวทางการพัฒนาทักษะไอซีทีของครูและผู้บริหารโรงเรียนตีประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นและเขียนข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

1. สภาพการใช้ไอซีทีในโรงเรียนตีประจำตำบล คือ โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการติดตั้งโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศในโรงเรียน คือ มีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งแบบมีสายและไร้สายบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตภายในโรงเรียน มีห้องคอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนในโรงเรียน มีคอมพิวเตอร์สนับสนุนการบริหารจัดการงานในโรงเรียน มีเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายสำหรับจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน มีเว็บไซต์ เฟสบุ๊คและไลน์ของโรงเรียนสำหรับประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารภายในโรงเรียน รวมถึงแต่ละโรงเรียนมีผู้รับผิดชอบงานด้านไอซีทีประจำโรงเรียน ส่วนครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการใช้ไอซีทีเบื้องต้น เช่น รับส่งอีเมล ร้อยละ 98.57 ใช้เฟสบุ๊ค ร้อยละ 82.86 และไลน์ร้อยละ 64.29 ในการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ครูมีอุปกรณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นของตนเอง เช่น โน้ตบุ๊กร้อยละ 95.71 แท็บเล็ต ร้อยละ 44.29 เป็นต้น

2. ทักษะไอซีทีของครูในโรงเรียนตีประจำตำบลตามกรอบสมรรถนะการใช้ไอซีทีของ Unesco ด้านทักษะการรู้เทคโนโลยี ในรายย่อย 6 ด้าน พบว่า ด้านที่ครูขาดทักษะมากที่สุดคือ ด้านศาสตร์การสอน รองลงมาคือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านองค์กรและการบริหาร

3. ข้อเสนอแนะทางพัฒนาทักษะไอซีที ของครูโรงเรียนตีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ทั้ง 6 ด้านคือ

3.1 ด้านความเข้าใจเทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษา มีแนวทางพัฒนา ดังนี้ (1) ผู้บริหารหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงาน ไอซีทีประชาสัมพันธ์/เผยแพร่/ชี้แจงแผนแม่บท ไอซีทีเพื่อการศึกษา แผนการพัฒนาครูเกี่ยวกับทักษะ ไอซีทีของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนผ่านช่องทางการสื่อสารของโรงเรียน เช่น การประชุมบุคลากรในโรงเรียน เว็บไซต์ของโรงเรียน ไลน์กลุ่มของโรงเรียน เฟสบุ๊กกลุ่มของโรงเรียน เป็นต้น (2) ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน และถือเป็นข้อปฏิบัติร่วมกันที่ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ใช้ ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยระบุเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนในแผนการสอนของครู รวมถึงจัดหาและพัฒนาสื่อการสอนบนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละสาระวิชาและระดับชั้นทั้งแบบ การเชื่อมต่อกับเครือข่าย (on-line) หรือการไม่เชื่อมต่อกับเครือข่าย (off-line) (3) โรงเรียนจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะไอซีทีที่จำเป็นต่อครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้วิทยากรจากภายในหรือภายนอกโรงเรียน หรือส่งตัวแทนเข้าร่วมอบรมกับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย/หน่วยงานภายนอก (4) โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการด้าน ไอซีทีของโรงเรียนทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาวที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน รวมถึงมีโครงการจัดหาทรัพยากรทางด้านไอซีทีสำหรับการให้บริการบุคลากรในสถานศึกษา และปรับปรุง/พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางไอซีทีของโรงเรียนให้สามารถแพร่กระจายสัญญาณครอบคลุมพื้นที่ใช้งานของโรงเรียนที่มีความเร็วเสถียร

3.2 ด้านหลักสูตรและการประเมินผล มีแนวทางดังนี้ (1) กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนใช้ไอซีทีในการจัดเก็บ ประเมินผล การเรียนรู้ และรายงานผลการเรียนรู้ของนักเรียน (2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการทำแผนการสอนให้กับครูแม่ไก่

เพื่อขยายผล หรือครูที่ไม่มีทักษะ ไอซีทีสำหรับประยุกต์เพื่อการสอน หรือครูบรรจุใหม่ ให้มีประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้ไอซีทีสำหรับจัดทำแผนการสอน ซึ่งต้องจัดทำต่อเนื่อง (3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ/หรือโรงเรียนจัดอบรมทักษะไอซีทีที่ประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการสอนให้กับครูที่โรงเรียน และสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมอบรมด้านไอซีทีเพื่อให้มีความรู้และทักษะที่สูงขึ้นและสอดคล้องกับการใช้งานในปัจจุบัน เช่น การใช้โปรแกรมเวิร์ดโปรเซสซิ่งในการจัดทำและพิมพ์เอกสารแผนการสอน การสืบค้นสื่อการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การใช้โปรแกรมสเปรดชีตในการตัดเกรด การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของกระทรวงในการตัดเกรดและรายงานผลการเรียน เป็นต้น (4) ครูใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการจัดทำ จัดเก็บ และเผยแพร่แผนการสอน ตลอดจนการจัดเก็บ ประมวลผล ประเมินผลการเรียนของนักเรียน เช่น โปรแกรมบริหารสถานศึกษาสำหรับมัธยมศึกษา (SGS) เป็นต้น (5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ/หรือโรงเรียนจัดอบรมการเขียนแผนการสอน โดยเน้นการนำไอซีทีมาบูรณาการกิจกรรมการสอนของครูได้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละชั้น

3.3 ด้านศาสตร์การสอน มีแนวทางดังนี้(1) โรงเรียนและครูผู้สอนช่วยกันจัดหาสื่อและพัฒนาสื่อการสอนให้เหมาะสมตามสาระการเรียนรู้ และระดับการเรียนรู้ของนักเรียน ได้อย่างต่อเนื่อง (2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนรวบรวมและจัดทำลิงค์แหล่งการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้ที่หน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน (3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนจัดอบรมการออกแบบและพัฒนาสื่อการสอนด้วยไอซีทีให้กับครูที่ขาดทักษะ เพื่อให้ครูสามารถสร้างสื่อการสอนได้ด้วยตนเอง อบรมความรู้และการประยุกต์ไอซีทีที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ให้กับครูอย่างต่อเนื่อง เช่น การสืบค้นแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ในการติดตามและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น อบรมการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการนำเสนองาน (4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับโรงเรียน โรงเรียนกับโรงเรียน โรงเรียนกับครู โรงเรียนกับผู้ปกครอง ระหว่างครูกับนักเรียน ครูกับครู ครูกับผู้ปกครอง เป็นต้น (5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนจัดพี่เลี้ยงให้คำแนะนำการผลิตสื่อ

ให้กับครูในโรงเรียน และจัดตั้งเครือข่ายโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียนด้านการพัฒนาสื่อการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ความก้าวหน้าด้านสื่อและเทคโนโลยี รวมถึงให้คำปรึกษาและแนะนำในการใช้โปรแกรมเพื่อพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา (6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนแต่งตั้งผู้รับผิดชอบเพื่อประเมินและติดตามความก้าวหน้าการผลิตสื่อการสอนด้วยไอซีทีของครูเป็นรายบุคคลเพื่อสะท้อนความสามารถในการใช้ไอซีทีเพื่อการศึกษาและงานโรงเรียน (7) โรงเรียน/ครูมีการประเมินผลการเรียนรู้ในประเด็นการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ผ่านการซักถามผู้เรียนหรือแบบประเมินผลการเรียนรู้ หรือแบบประเมินผลครู ตามความเหมาะสมของสื่อกับผู้เรียนและรายวิชา (8) ครูเปิดโอกาสและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกใช้เครื่องมือ ไอซีทีเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ (9) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนจัดทำสารสนเทศ รวบรวมลิงค์ของเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเผยแพร่การใช้แอปพลิเคชันใหม่ๆ ผ่านเครื่องมือสื่อสารของโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (10) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดตั้งเครือข่าย ไอซีทีเพื่อการศึกษาระหว่างกลุ่มโรงเรียน โรงเรียน เพื่อเป็นสื่อกลางในการรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านไอซีทีของกลุ่มโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาอื่น เพื่อให้ความรู้ แนะนำการใช้ไอซีทีในงานสอน ของครู และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (11) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนสนับสนุนให้ครูทุกคนจัดทำสื่อการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ และนำสื่อที่จัดทำเผยแพร่สู่ระบบ E-learning โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน (12) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนจัดอบรมการประเมินชุดการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเป้าหมายหลักสูตรการเรียนรู้

3.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีแนวทางดังนี้ (1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนจัดอบรมความรู้ด้านไอซีทีให้กับครู เช่น การใช้อีเลิร์นนิง (E-learning) ระบบจัดการเรียนรู้ (Learning Management System : LMS) เทคโนโลยีของเว็บ (Web Base Technology) สำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนตามความสนใจของนักเรียนแต่ละคนการผลิตสื่อการเรียนด้วยไอซีที เป็นต้น (2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในโรงเรียนกับบุคลากรในโรงเรียน และระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับครูในแต่ละโรงเรียน (3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/

โรงเรียนจัดหาและติดตั้งโครงสร้างพื้นฐานทางไอซีทีเพื่อสนับสนุนเพื่อรับ ส่ง และแลกเปลี่ยนข้อมูล ภาพและเสียง ระหว่างบุคลากร โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านระบบไอซีที เช่น ระบบสนับสนุนการทำงานกลุ่มหรือการตัดสินใจแบบกลุ่ม (4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนจัดหาพี่เลี้ยงหรือครูผู้ช่วย เพื่อทำหน้าที่ให้ความรู้และช่วยเหลือครูที่ขาดทักษะด้านไอซีที (5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนมอบหมายและแต่งตั้งให้ครูที่มีความรู้ความสามารถด้าน ไอซีทีทำหน้าที่สรุปและเผยแพร่ความรู้ด้านไอซีทีเพื่อเผยแพร่ลงสื่อกลางของโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3.5 ด้านองค์กรและการบริหาร มีแนวทางดังนี้ (1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ พันธกิจ เป้าหมาย และนโยบายในการบริหารไอซีทีและการนำไอซีทีมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (2) โรงเรียนมีการจัดให้มีแผนงานไอซีทีของโรงเรียนทั้งแบบระยะกลาง 3-5 ปี และระยะยาว รวมถึงมีแผนปฏิบัติการด้านไอซีทีที่ปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปี (3) ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบงานด้านไอซีทีของโรงเรียน เช่น เสนอโครงการและจัดหาอุปกรณ์สนับสนุนด้านไอซีที จัดหาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนซอฟต์แวร์ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (4) ผู้บริหารกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ครูบูรณาการไอซีทีเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (5) ผู้บริหารสนับสนุนและให้ครูและนักเรียนผลิตนวัตกรรมด้วยไอซีที แสดงผลงาน และส่งผลงานประกวด/แข่งขันในระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น (6) ผู้บริหารแต่งตั้งบุคลากรฝ่ายบุคคลและให้ฝ่ายวิชาการเป็นผู้ประเมินการเรียนการสอน นิเทศ ติดตามการสอนของครูเป็นรายบุคคล ตามแผนการสอนที่ได้เสนอโรงเรียน ตลอดจนแจ้งผลประเมินและให้เสนอแนะครูเป็นรายบุคคล (7) ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูได้มีการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในทางบวกที่มีทัศนคติในการเรียนการสอนโดยใช้ไอซีทีเป็นฐานภายในโรงเรียน (8) ผู้บริหารมอบหมายให้บุคลากรในโรงเรียนทำหน้าที่สำรวจความต้องการในการพัฒนาด้านไอซีทีของครูในโรงเรียน และจัดโครงการอบรมให้สอดคล้องตามความต้องการ รวมถึงจัดหาครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านไอซีทีให้กับครู เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและผู้ช่วย (9) ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมด้านไอซีทีทั้งการอบรมภายในและภายนอกโรงเรียน

ทุกปีงบประมาณและครูที่ไปอบรมด้านไอซีทีจะต้องขยายผลให้ครูภายในโรงเรียนให้ใช้งาน (10) ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนา/ปรับปรุงห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ และเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้กับนักเรียนและบุคลากรอย่างทั่วถึงด้วยความเร็วที่เหมาะสมและความเสถียรของสัญญาณ เสนอโครงการพัฒนาไอซีทีของโรงเรียน จัดหาระบบ E-learning สำหรับบุคลากรภายในโรงเรียน (11) ผู้บริหารโรงเรียนมีโครงการร่วมกับคนในชุมชนในการระดมทุน เพื่อนำมาจัดหาอุปกรณ์ไอซีทีที่เช่นบุญประทัยข้าวเปลือก ผ้าป่าการศึกษา ศิษย์เก่า เป็นต้น (12) ผู้บริหารสนับสนุนจัดหาวิทยากรและผู้ช่วยวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถด้าน ไอซีทีมาอบรมให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียน (13) ผู้บริหารโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่นิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการที่เกี่ยวกับ ไอซีที และนำผลการนิเทศติดตามการใช้ไอซีทีมาพัฒนาและปรับปรุงไอซีทีของโรงเรียนให้ดีขึ้น

3.6 ด้านทักษะการสอนแบบครูปฏิบัติ มีแนวทางดังนี้ (1) ครูภายในโรงเรียนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำแก่เพื่อร่วมประกอบวิชาชีพและแก่นักเรียนและแก้ไขข้อบกพร่องอย่างสร้างสรรค์ (2) ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันต้องมีการวางแผนการสอน ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (3) โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาและผลิตสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและครอบคลุมเนื้อสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน (4) โรงเรียนแต่งตั้งบุคลากรในโรงเรียนทำหน้าที่ผลิต จัดหา รวบรวม และเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนผ่านช่องทางการสื่อสารของโรงเรียนและจัดโครงการอบรมการผลิตสื่อการสอนให้กับครูในโรงเรียน (5) โรงเรียนจัดประกวดนวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน และส่งเสริมครูส่งผลงานนวัตกรรมทางการเรียนร่วมประกวดกับหน่วยงานภายนอก โรงเรียนสนับสนุน/ส่งเสริมให้ครูให้ใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ให้มีความชำนาญเพื่อนำมาประยุกต์ใช้สอนและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เช่น โปรแกรมสร้างสื่อลิตมีเดีย (Adobe captivate) ระบบจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ (Moodle) โปรแกรมระบบการบริหารจัดการการเรียนการสอน (Obecims) เป็นต้น

ซึ่งด้านที่ครูต้องพัฒนามากที่สุด คือ ศาสตร์การสอนที่บูรณาการ ไอซีทีมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอน และด้านที่พัฒนาน้อยที่สุดคือ ความเข้าใจเทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษา

สรุปผลและอภิปรายผล

1. สภาพโครงสร้างพื้นฐานทางไอซีทีของโรงเรียนตีประจำตำบล พบว่าทุกโรงเรียนมีโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน คือ การเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร โรงเรียนมีเว็บไซต์และเฟสบุ๊คกลุ่มโรงเรียน รวมถึงไลน์กลุ่มโรงเรียน มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านไอซีทีภายในโรงเรียนเพียงพอต่อการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับ Ministry of Education (2014) พบว่า สถานศึกษามีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไร้สายสถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีเว็บไซต์เป็นของตนเอง และส่วนใหญ่มีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารงาน

2. ครูส่วนใหญ่มีทักษะการใช้ไอซีทีเบื้องต้นและมีอุปกรณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น โน้ตบุ๊ก และมีการใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน ครูมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และใช้ในการเตรียมการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cherdphonng Pithuksup (2011) ที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของครูและนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ด้านความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ครูและนักเรียนเลือกเข้าใช้เว็บไซต์ภาษาไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียนเพิ่มเติม ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับสิ่งที่สนใจ และใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความรู้

3. ผลการศึกษาทักษะไอซีทีของครูตามกรอบสมรรถนะการใช้ไอซีทีของยูเนสโก ด้านทักษะการรู้เทคโนโลยี ในรายย่อย 6 ด้าน พบว่า ครูไม่มีทักษะด้านศาสตร์การสอน คือ การบูรณาการไอซีทีมาใช้ในการบวนการเรียนการสอน จากการประเมินรายย่อย จำนวน 20 ข้อ พบว่าครูขาดทักษะ จำนวน 17 ข้อ จากข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ได้ คือ ครูขาดการให้ความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ออกแบบโครงงานการเรียนรู้โดยใช้ไอซีที และมีการติดตาม

ความก้าวหน้าด้านสื่อและเทคโนโลยีในการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัย Changtawan Piyawat (2013) ที่ระบุว่า ปัญหาเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาความพร้อมของผู้สอน ครูยังขาดความพร้อมในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี ครูผู้สอนขาดความรู้ขาดประสบการณ์และความชำนาญในการใช้สื่อ การสร้างสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือองค์ประกอบต่างๆ เพื่อจัดการเรียนการสอน การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ก็จะต้องเริ่มจากการพัฒนาครู/อาจารย์ ก่อนปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ คือ ยังขาดงบประมาณในการพัฒนานวัตกรรม ปัญหาด้านสภาพการเรียนการสอนเด็กมีความแตกต่างกันด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ปัญหาสุขภาพต่างๆ นี้ก็ทำให้เด็กมีการตอบสนองต่อการเรียนการสอนได้ไม่เท่ากัน ทำให้มีผลต่อสภาพการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- Changtawan, Piyawat. (2013). *Knowledge from project“ Electronic Government Agencyknowledge. The skills of teachers in the 21st century.*
- Maliawong, Khanchit. (2011). *Technological innovations in the 2000.* Bangkok: se-ed.
- Ministry of Education. (2014). *Results of the study on indicators of ICT education in basic education Infrastructure 2014.* Bangkok: Ministry of Education.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). *National Social and Economic Development Plan No. 11. 2012-2016.* Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Pithuksup, Cherdphonng. (2011). *Internet usage habits of school students from Ramkhamhaeng University.* Bangkok: Ramkhamhaeng University.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม

Factors Affecting Strategic Management Capability of Local Health Security Fund Executive Committee in Maha Sarakham Province

รุ่งเรือง แสนโกษา¹

Rungreung Sankosa¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ และ (3) แนวทางพัฒนาขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 20 คน และแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ 338 คน หากคุณภาพเครื่องมือวัดตามวิธีของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.871 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ การกำหนดทิศทางขององค์การ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการกำหนดกลยุทธ์ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน การรับรู้บทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วม

¹ อาจารย์พิเศษ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,
E-mail: roungreung_san@hotmail.com

¹ Special Lecturer, Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University, E-mail: roungreung_san@hotmail.com

อายุ ภาวะผู้นำ และความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 70.50 ($R^2 = 0.705$, $F = 132.13$) และ (3) แนวทางพัฒนาขีดความสามารถ คือ กองทุนหลักประกันสุขภาพฯ จำเป็นต้องกำหนดแนวทาง แผนงาน/โครงการ เน้นเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพความรู้ความเข้าใจ การรับรู้บทบาทหน้าที่ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วม การคัดเลือกคณะกรรมการควรอยู่ในวัยทำงาน ส่งเสริม ภาวะผู้นำ และสร้างประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : ขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์, คณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น, ปัจจัยที่มีผล

Abstract

The purposes of this research were : (1) to study the strategic management capability, (2) to study the factors affecting strategic management capability, and (3) to find out the approach in developing strategic management capability of Local Health Security Fund Executive Committee of Maha Sarakham Province. The samples were 338 persons as the Local Health Security Fund Executive Committee who responded questionnaire, while other 20 samples were asked to attend the interview. The research instruments were tried out the find the reliability through the Cronbach' alfa and the valued found was 0.871. The statistics used in analyzing data were frequency, percentile, mean, standard deviation, pearson correlation and multiple linear regression analysis sig level .05. The results revealed that : (1) the overall strategic management capability was in the high level, ranking from highest to lowest as the strategic control and evaluation, the organizational direction specifying, the environmental analysis, the strategic implementation, and the strategic specifying respectively, (2) factors affecting strategic management capability including knowledge and understanding about fund operation, role and duty perception, participation, age, leadership, and expectation on benefit

which the percentage of prediction was 70.50% ($R^2 = 0.705$, $F=132.13$), and (3) the approach for developing the strategic management capability were the local health security fund need to make plans/projects emphasizing on promoting and supporting the potential, understanding, role and duty perception of participation, commission selection, leadership, and the creation of benefit for fund concretely.

Keywords : Strategic Management Capability, Local Health Security Fund Management Committee, Factors Affecting

บทนำ

ระบบหลักประกันสุขภาพของประเทศไทยมีวิวัฒนาการหลายรูปแบบก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและข้อขัดข้องด้านสิทธิประโยชน์ในการเข้ารับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนเมื่อ พ.ศ. 2544 มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในระบบบริการสาธารณสุขไทย โดยพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545 ซึ่งในพ.บ.นี้ มาตรา 13 (3) มาตรา 18 (8) มาตรา 47 และมาตรา 48 (4) แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนและให้องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และภาคเอกชนที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร ดำเนินงานและบริหารจัดการเงินทุนในระดับท้องถิ่นที่ได้ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการ โดยให้คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นผู้ดำเนินงานและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ซึ่งได้รับค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกองทุน จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และการสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมๆ กับเปิดโอกาสให้ทั้งองค์กรชุมชน สมทบทุนและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น (National Health Security Office, 2006 : 1-54)

การดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ.2549 เป็นต้นมา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ และเป็นกลไกในการเสริมพลังให้กับภาคท้องถิ่นและส่งเสริมรวมทั้งป้องกันด้านสุขภาพ

ของชุมชน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าการดำเนินงานระหว่างสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีปัญหาในการปฏิบัติงานทั้งในส่วน of สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุน (National Health Security Office, 2009 : 2) ซึ่งการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น กระบวนการบริหารจัดการหรือการนำนโยบายของภาครัฐสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี ปัจจุบันได้มีการนำเอาแนวคิดและเทคนิคในการบริหารแบบใหม่มาใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กร รวมทั้งพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพเพื่อองค์กรคุณภาพ เช่น การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์หรือการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นต้น ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการยุคใหม่ (Theepapal, Phibul. 2008 : 24)

การศึกษาเอกสารและทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจต่อแนวคิด วัตถุประสงค์ และการบริหารจัดการงบประมาณของกองทุนฯ (Thipthiangthae, Chidsupharn et al., 2008 : 80-95) หลักเกณฑ์หรือระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณและการจัดทำบัญชีไม่ชัดเจน การโอนงบประมาณจาก สปสช. ลำช้า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารกองทุนอยู่ในระดับต่ำ และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจอยู่ในระดับต่ำ (Phatham, Liang et al., 2007 : 86-89 และ Thongkarwkaew, Wanna., 2011 : 16-17) ตลอดจนมีความล่าช้าและไม่ครอบคลุมด้านรายงานข้อมูลข่าวสารผลงานผ่านระบบอินเตอร์เน็ต รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมด้านการสมทบงบประมาณจากภาคประชาชน (Chaisawang, Khuanchai., 2009 : 85-100) และยังพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตอบสนองการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ได้แก่ การคาดหวังในผลประโยชน์ การมีโอกาสนในการเข้าร่วมความสามารถในการเข้าร่วม ทัศนคติ แรงกดดันทางสังคม และระดับการศึกษา (Suwannakot, Mayuree., 2008 : 33-44) รวมทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคล (Suwannaphan, Krischakan et al., 2009 : 12-18) นอกจากนี้ยังพบว่ามีทั้งปัจจัย

ทางตรงและทางอ้อมที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ และมีปัญหาอุปสรรคผลกระทบในด้านลบต่อการบริหารจัดการของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหลายปัจจัย (Sankosa, Runggrueang., 2013 : 8) ดังนั้น ความสามารถในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงขีดความสามารถการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนากองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์กรภาครัฐในการจัดบริการสาธารณสุขด้านสุขภาพแก่ประชาชนของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรสาธารณสุข จึงมีความสนใจศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม” ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับขีดความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการตรวจสอบกรอบแนวคิดการวิจัยให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการบูรณาการระเบียบวิธีที่หลากหลาย (Kenaphoom, Sanya., 2013 : 169-185) โดยผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 วิธี เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำหนังสือขออนุญาต และขอความร่วมมือ เข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย บันทึกถ้อยคำการให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา พรรณนา รายละเอียด โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและสร้างสมมติฐานเชิงปฏิบัติการเพื่อทดสอบสมมติฐานในวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ต่อไป

2. วิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาในประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ในจังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2558 ทั้ง 13 อำเภอ จำนวน 143 กองทุนฯ ละ 15 คน จำนวนทั้งหมด 2,145 คน (Mahasarakham Health Office, 2015 : 58) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 727) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 338 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.2.1 ตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน 3) ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน 4) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 5) ปัจจัยด้านความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน และ 6) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

2.2.2 ตัวแปรตาม คือ ขีดความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม

2.3 เครื่องมือการวิจัย

วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ และผลการศึกษาจากวิธีวิจัย

เชิงคุณภาพ แล้วสร้างแบบสอบถาม ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับกรอบแนวคิด การวิจัยและหาคุณภาพเครื่องมือวัดด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเชิงทฤษฎี (Content Validity) ตามวิธีของครอนบาคและ ตรวจสอบโครงสร้าง ความถูกต้องครบถ้วน และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) (Singhalert, Rangsan., 2007 : 141) ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบปลายเปิด รวมจำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน กองทุน ลักษณะคำถาม ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบด้วยคำตอบ ถูก- ผิด (Truth Fault) จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถ การจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับ ท้องถิ่น จำนวน 7 ปัจจัย ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งระดับการวัดความคิดเห็นหรือการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถ การจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับ ท้องถิ่น ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งระดับ การวัดความคิดเห็นหรือการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกัน สุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ลักษณะคำถามเป็นแบบแบบปลายเปิด

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย พร้อมทั้งประสาน กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง แล้วเชิญมาที่ สถานที่ที่ตั้งกองทุน คือ เทศบาล/อบต. แล้วสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและแจกแบบสอบถาม

ให้กลุ่มตัวอย่างตอบข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการศึกษา

ผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า คณะกรรมการบริหารกองทุน มีขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับสูง จำนวน 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ และด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.15, 3.85 และ 3.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.46, 0.43 และ 0.45 ส่วนขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และด้านการกำหนดกลยุทธ์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.38 และ 3.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.35 และ 0.50 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ตัวแปรพยากรณ์ จำนวน 11 ตัวแปร โดยตัวแปรในระดับกลุ่ม Nominal Scale และอันดับ Ordinal Scale จัดกระทำเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy) และทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน ซึ่งไม่มีตัวแปรพยากรณ์ คู่อันใดปัญหาความสัมพันธ์กันเองสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ไม่เกินข้อตกลงของการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Multiple Linear Regression Analysis ($r < 0.75$) ตัวแปรทั้งหมดจึงเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นบันได (Stepwise Multiple Linear Regression) โดยพิจารณาตัวแปร ถ้าผ่านเกณฑ์ก็จะถูกนำเข้าสมการตามลำดับความสำคัญ จนถึงสุดกระบวนการ สามารถสรุปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นบันได (Stepwise Multiple linear regression)

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	R ² Adjusted	SE _{est}	R ² change	F	p-value
x7	.713	.508	.507	.416	.508	347.122	<.001**
x7 x8	.798	.636	.634	.359	.128	292.824	<.001**
x7 x8 x11	.819	.671	.668	.341	.035	227.037	<.001**
x7 x8 x11 x2	.831	.691	.687	.331	.010	186.190	<.001**
x7 x8 x11 x2 x9	.837	.701	.696	.327	.020	155.646	<.001**
x7 x8 x11 x2 x9 x10	.840	.705	.700	.325	.004	132.126	<.001**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.001

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นบันได เป็นการเลือกเฉพาะตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จากตัวแปรพยากรณ์จำนวน 11 ตัว ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ (x1) อายุ (x2) สถานภาพสมรส (x3) ระดับการศึกษา (x4) ตำแหน่งของคณะกรรมการในกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น (x5) และการเคยเข้ารับการอบรม/สัมมนาเรื่องการบริหารงานกองทุน (x6) ปัจจัยด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน (x7) ปัจจัยด้านการรับรู้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน (x8) ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ (x9) ปัจจัยด้านความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน (x10) และ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (x11) กับขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น (y) ในการพยากรณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จากขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 6 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวที่เข้าสู่สมการพยากรณ์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 6 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .840 มีค่าอำนาจการพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .705, ค่า F เท่ากับ 132.126 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.001

ผู้วิจัยได้สร้างสมการพยากรณ์จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวแปรพยากรณ์ที่ดี เพื่อหาค่าน้ำหนักความสำคัญหรือค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ (b, β) ทั้ง 6 ตัว และค่าคงที่ (a) ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) และ คะแนนมาตรฐาน (B) สามารถสรุปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวแปรพยากรณ์ที่ดี โดยใช้กลุ่มตัวแปรพยากรณ์ จำนวน 6 ตัว พยากรณ์ตัวแปรตาม

ตัวแปรพยากรณ์	b	$\bar{X}$	SE b	t	p-value
ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน	.439	.414	.038	11.420	<.001**
ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ	.337	.331	.037	9.087	<.001**
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม	.146	.145	.034	4.243	<.001**
อายุ	-.010	-.165	.002	5.141	<.000**
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ	.104	.100	.039	2.633	.009**
ปัจจัยด้านความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน	.055	.075	.024	2.246	.025*
R =.840	$R^2 = .705$ a = .049		SE _{est} = .325 F = 132.126		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม อายุ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และ ปัจจัยด้านความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในรูปคะแนนดิบ (b) คือ 0.439, 0.337, 0.146, -0.010, 0.104 และ 0.055 ตามลำดับ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) คือ 0.414, 0.331, 0.145, -0.165, 0.100 และ 0.075 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .840 มีค่าอำนาจการพยากรณ์หรือค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .705, ค่า F เท่ากับ 132.126 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SEest) เท่ากับ .325 และมีค่าคงที่ (a) เท่ากับ .049 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 6 ตัวสามารถร่วมกันพยากรณ์หรือทำนายได้ร้อยละ 70.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเขียนเป็นสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ที่ค้นพบในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.049 + 0.439 (\text{ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน}) + 0.337 (\text{ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน}) + 0.146 (\text{ปัจจัยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม}) + (-0.010) (\text{อายุ}) + 0.104 (\text{ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ}) + 0.055 (\text{ปัจจัยด้านความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.414 (\text{ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน}) + 0.331 (\text{ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน}) + 0.145 (\text{ปัจจัยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม}) + (-0.165) (\text{อายุ}) + 0.100 (\text{ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ}) + 0.075 (\text{ปัจจัยด้านความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน})$$

3. แนวทางพัฒนาขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อค้นพบ

ที่สำคัญ ในอันที่จะทำให้การบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น หากกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ซึ่งตั้งอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง มีการกำหนดนโยบาย/แนวทาง หรือแผนงาน/โครงการ โดยพิจารณาสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน ให้มีการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมโดยการพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการกองทุน ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงวัยทำงาน มีการส่งเสริมภาวะผู้นำ และมีความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน จึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์กรกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ในการจัดบริการสาธารณะด้านสุขภาพเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนในท้องถิ่น ตำบล ชุมชนและหมู่บ้าน ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นสำคัญสามารถสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

สรุปผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Phatham, Liang et al. (2007) และ Chaisawang, Khuanchai (2009) ซึ่งได้ศึกษาพบว่ายังขาดการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารกองทุนและผู้เกี่ยวข้องอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของกองทุน การมีส่วนร่วมคิดและร่วมตัดสินใจอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ในการพัฒนาขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุน จึงควรดำเนินการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลของคณะกรรมการบริหารกองทุน แบบบูรณาการร่วมกับการพัฒนาขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดกลยุทธ์และ

ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เพื่อบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของ Thianphut, Danai (2003) ให้เกิดผลงานที่มีคุณค่าสูงสุด (Superior Performance) หรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด แก่ประชาชนในท้องถิ่น ส่วนสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} \leq 0.05$) สอดคล้องกับการศึกษาของ Suwannakot, Mayuree (2008) ที่พบว่า การคาดหวังในผลประโยชน์ การมีโอกาสในการเข้าร่วมการมีความสามารถในการเข้าร่วม ทักษะคิด แรงแกดันทางสังคม และระดับการศึกษา อีกทั้ง การศึกษาของ Suwannaphan, Krischakan et al. (2009) ยังพบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นเช่นเดียวกัน ดังนั้นสรุปผลการวิจัย ข้อที่ 3 แนวทางพัฒนาขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดนั้น กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ ต้องมีการกำหนดแนวทางหรือกลยุทธ์วางแผนงาน/โครงการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายด้านการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพของท้องถิ่น ไปสู่การปฏิบัติในแต่ละชุมชน/หมู่บ้าน โดยพิจารณาสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจคณะกรรมการบริหารกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน ให้มีการรับรู้บทบาทหน้าที่ในการบริหารกองทุน และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมให้มีการพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการกองทุนที่ครอบคลุมพื้นที่และหลากหลาย ซึ่งควรนำเกณฑ์คุณลักษณะส่วนบุคคลเกี่ยวกับอายุของคณะกรรมการบริหารกองทุนที่อยู่ในช่วงวัยทำงานมาประกอบการพิจารณาด้วย และควรมีการส่งเสริมภาวะผู้นำ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจเกี่ยวกับความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับกองทุน จึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์กรกองทุนหลักประกันสุขภาพ

ระดับท้องถิ่น ในการจัดบริการสาธารณะด้านสุขภาพเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน
ในท้องถิ่น ตำบล ชุมชนและหมู่บ้าน ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและตอบสนอง
ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติ

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของ
คณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม
โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ดังนั้น เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ปฏิบัติหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ควรดำเนินการ ดังนี้

1. กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ควรมีการกำหนดนโยบาย/แนวทาง
หรือแผนงาน/โครงการ โดยพิจารณาสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุน
การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน
ให้มีการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพ
ระดับท้องถิ่น

2. กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสการมีส่วนร่วม
ให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนที่เข้ามาบริหารจัดการกองทุน โดยกำหนด
ช่วงอายุให้อยู่ในวัยทำงาน และเปิดโอกาสให้ชุมชน/หมู่บ้าน ส่งตัวแทนประชาชน
เข้าร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น
โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดอบรม/สัมมนาเพื่อเสริมสร้างและพัฒนา
ศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนที่เข้ามาบริหารจัดการกองทุน หลักประกันสุขภาพ
ระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ
ด้านการกำหนดกลยุทธ์ การพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถการจัดการ
เชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น เช่น
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน การรับรู้บทบาทหน้าที่ของ
คณะกรรมการบริหารกองทุน การพัฒนาภาวะผู้นำ ความคาดหวังในประโยชน์ที่ได้รับ
เกี่ยวกับกองทุนและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารกองทุน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถการจัดการเชิงกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ในจังหวัดมหาสารคาม
2. ศึกษาวิจัยนำร่องต้นแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการของคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ ในเขตบริการสุขภาพที่ 7 กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
3. ศึกษาวิจัยประเมินผลการนำนโยบายสาธารณะด้านการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Chaisawang, Khuanchai. (2009). *Local Health Security Fund Development, Phoarai District, Nongkhai Province*. (Master of Arts Thesis). Mahasarakham University.
- Kenaphoom, Sanya. (2013). "THE CREATING OF THE SURVEY RESEARCH CONCEPTUAL FRAMEWORK ON PUBLIC ADMINISTRATION". *Valaya Alongkorn Review*, 3(2), 169-185.
- Mahasarakham Health Office. (2015). *Results of Operation of the Local Health Security Fund*. Mahasarakham : Mahasarakham Health Office.
- National Health Security Office. (2006). *Regional Health Fund Operational Manual*. Bangkok: National Health Security Office.
- _____. (2009). *Regional Health Fund Operational Manual*. Bangkok: National Health Security Office.
- _____. (2015). *Regional Health Fund Management Systems*. Retrieved October 15, 2015, from <http://www.tobt.nhso.go.th>
- Phatham, Liang et al. (2007). "Factors collated to Knowledge, Attitude and Participation on Operation of the Local Health Fund in Srisaket Province 2007." *Journals of Northeast Public Sector Health*, 24(3), 43-47.

- Sankosa, Rungrueng. (2013). Management Model of Local Health Security Fund in 7th Health Service Network in Roi-Kean-Sarn-Sin Provincial Group (Roi-ed, Khonkhean, Mahasarakham and kalasin). *Journal of Graduate Study Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 8(2), 157-168.
- Singhalert, Rangsan. (2007). *Social Science Research Methodology*. Mahasarakham: Rajabhat Mahasarakham University, 1(2), 33-44.
- Suwannakot, Mayuree. (2008). "Factors Effecting Community Leader's participation on operation of Local Health Security Fund in Kalasin Province". *Journal of Public Health, Khonkaen University*, 1(2), 33-44.
- Suwannaphan, Krischakan et al. (2009). Organizational Support affect participation in Committee' s Operation of the Local Health Fund, Rattanawapee District, Nongkhai Province. *Journal of Public Health*, 4(2), 12-18.
- Theepapal, Phibul. (2008). *Strategy Management*. Bangkok: Amon Printing.
- Thianphut, Danai. (2003). *Core Human Competencies : Capabilities, Victory Factor of Business and Human*. Bangkok: Koda.
- Thiptiangthae, Chidsupharng et al. (2008). *Operation of Local Health Security Fund of Suanluang Sub-district Municipality*. Ratchaburi: College of Boromarajonani Nursing.
- Thongkarwkaew, Wanna. (2011). "Public Participation on Operation of the Local Health Fund in Yala Province". *Journal of Naradhiwas Rajanagarindra University*, 3(1), 16-32.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

วาทกรรมการสร้างสรรคในบทเพลง 7 สิงหา ประชามติร่วมใจ
ประชาธิปไตยมั่นคง สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง (กกต.)
A Creative Discourse in The Song “7th Singha
Prachamathi Raumchai Prachathippatai Mankhong”
Produced by The Election Commission of Thailand

สันติ ทิพนา¹

Santi Thippana¹

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาวาทกรรมการสร้างสรรคในบทเพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยวิธีการศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า วาทกรรมเพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจประชาธิปไตยมั่นคง” มิติทางภาษามีการใช้คำเรียกขาน (System of Address) การอ้างถึง (Referencing) การใช้คำกริยา (Verb Forms) การใช้วัจนกรรม (SpeechActs) และการใช้อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ (Conceptual Metaphor) ส่วนวาทกรรมเพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจประชาธิปไตยมั่นคง” มิติทางสังคม พบว่ามีการสร้างวาทกรรมการเชิญชวนให้ประชาชนออกไปทำประชามติ การสร้างวาทกรรมความปรองดองและการสร้างวาทกรรมความเป็นประชาธิปไตย

คำสำคัญ : วาทกรรม, การสร้างสรรค, เพลง 7 สิงหาประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตย
มั่นคง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, โทร. 098-2435877

¹ Lecturer, Major Thai Language Department, Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University, Tel. +6698-2435877

Abstract

This article aimed at studying a creative discourse in the song “7th Singha Prachamathi Raumchai Prachathippatai Mankhong” produced by the Election Commission of Thailand through the qualitative analysis. The results revealed that the language discourse of the song “7th Singha Prachamathi Raumchai Prachathippatai Mankhong” consisted of system of system of address, referencing, verb forms, speech acts, and concept metaphor. For the social discourse, it showed that there is a convincing discourse creation for people to vote in a referendum, a unity discourse creation, and a democracy discourse creation.

Keywords : Discourse, The Song “7th Singha Prachamathi Raumchai Prachathippatai Mankhong”

บทนำ

เพลงเป็นอีกหนึ่งมนต์เสน่ห์ของวรรณกรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมของมนุษย์ เพราะสามารถ เข้าถึงจิตใจของผู้คนได้อย่างกว้างขวางประกอบกับมีส่วนช่วยในกระบวนการ ขัดเกลาจิตใจของคนเราหรือทำให้บุคคลคล้อยตามได้ อันเป็นสิ่งที่มิมีอิทธิพลต่อ การดำเนินชีวิตของคนเราอย่างมากสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมอิทธิพลของเพลงมีส่วนสัมพันธ์กับสังคมอย่างแยกกัน ไม่ออก เราจะเห็นว่า เพลงบางครั้งก่อให้เกิดความรู้สึกทั้งผ่อนคลายสนุกสนานอีกเหิม คล้อยตาม ชักชวน จูงใจ ปลุกใจ เร้าใจ หรือแม้แต่ความรู้สึกอาลัยเศร้าสร้อยได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวเพลงในรูปแบบลูกกรุงสตริงป๊อปปรีอคลุกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งในปัจจุบันมีการเผยแพร่ผ่านทางสื่อมวลชนทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต และสื่อที่วางจำหน่ายต่างๆ จึงส่งผลให้เพลง ลูกทุ่งสามารถเผยแพร่ออกไปสู่ชุมชนได้อย่างกว้างไกลโดยใช้เวลานับรวดเร็ว และแสดงให้เห็นถึงความนิยมเพลงลูกทุ่งของประชาชนที่มีแนวโน้มที่สูงขึ้น การนำบทเพลง มาใช้เพื่อถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับออกเสียงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2559 ของ

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอันจะช่วยลดความตึงเครียดของการรับข้อมูลข่าวสารจากสถานการณ์ดังกล่าวลงได้และเพื่อเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิใช้เสียงในการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประเทศเดินหน้าได้

เพลงรณรงค์การออกเสียงประชามติเพลง “7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” ซึ่งเผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เพื่อให้คนไทยทุกคนมีส่วนร่วมในการออกเสียงรับร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2559 ในขณะที่สังคมไทยกำลังถกเถียงกันอย่างเข้มข้นในประเด็นปัญหาที่สำคัญยิ่งเรื่องการทำประชามติร่างรัฐธรรมนูญฉบับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งจะมีผลผูกพันทางกฎหมายในการกำหนดเงื่อนไขความสัมพันธ์ทางอำนาจของผู้คนในสังคมไทยต่อไปอีกหลายปี เรื่องที่ดูเหมือนจะเป็นเรื่องเล็กน้อยอย่างเรื่องของเพลงประกอบการรณรงค์ประชามติหรือเพลง “7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” ก็กลายมาเป็นประเด็นถกเถียงที่เข้มข้นเผ็ดร้อนไม่แพ้กัน เพราะเนื้อหาในเพลง “7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” ได้ก่อให้เกิดคำถามและข้อวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนจำนวนมาก (Monthatip Krisana, 2016)

ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาวาทกรรมการสร้างสรรคในบทเพลง “7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยใช้หลักการวิเคราะห์วาทกรรมมิติทางด้านภาษา การวิเคราะห์ วาทกรรมมิติทางสังคม ผู้ศึกษาจะศึกษาด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารเพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบของวาทกรรมผู้เขียนวิเคราะห์วาทกรรมโดยอาศัยแนวคิดวาทกรรม เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ตามแนวคิดของนอร์แมนแฟร์คล๊าฟในการวิเคราะห์ตัวบท (Text) ในการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ ผลการศึกษา ปรากฏดังนี้

วาทกรรมในมิติทางภาษาในบทเพลง 7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง

วาทกรรมในมิติทางภาษา คือ การเลือกใช้คำหรือภาษาเพื่อสื่อความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการหรือเหตุการณ์หรือสิ่งที่มีขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วในสังคม

1. การเรียกขาน (System of Address)

การเรียกขานเป็นกลวิธีทางศัพท์ที่ใช้สื่อแทนบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งในแต่ละสังคมวัฒนธรรมอาจมีระบบการเรียกขานไม่เหมือนกันหรือแม้แต่ในบางสถานการณ์ของ

การสื่อสารก็อาจใช้การเรียกขานต่างกันได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดต้องการแสดงความสัมพันธ์กับผู้ฟังในลักษณะใดซึ่งการเรียกขานนี้สามารถสะท้อนให้เห็นทัศนคติทั้งในด้านบวกและด้านลบของผู้ส่งสารต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กล่าวถึงการใช้คำศัพท์เพื่อเรียกขานจึงมิใช่เป็นเพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงระบบคิดและวิถีปฏิบัติที่มีในสังคมนั้นๆ อีกด้วย Angkaphanichkit, Chanthima. (2014) เมื่อพิจารณาตัวบทในเพลง “7 สิงหา ประชาตริร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” เป็นปรากฏการณ์การเรียกขานด้วยการเลือกใช้คำที่แสดงสถานภาพและบทบาทของผู้ร่วมสื่อสาร ดังนี้

1.1 การใช้คำแสดงสถานภาพระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารด้วยคำว่า “พี่น้อง” ดังตัวอย่างเนื้อเพลง ดังนี้

“ขอเชิญ**พี่น้อง**ทุกคนไปลงประชามติ
พี่น้องทุกคนไปลงประชามติ”
 “**พี่น้อง**อีสานบ้านเฮา
 อย่าให้ใครเขาชี้ซ้ายชี้ขวา”
 “**พี่น้อง**ชาวเหนือหมู่เฮา
 อย่าฮือใครเขาชักจูงต้อนา”

(เพลง “7 สิงหา ประชาตริร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

จากเนื้อเพลงข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์เพลงใช้คำแสดงสถานภาพระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารด้วยคำว่า พี่น้อง 4 ครั้ง โดยในคำว่า พี่น้อง (ภาษาทางภาคเหนือ) หมายถึง พี่น้อง นั่นเอง เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันที่พี่น้อง และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

1.2 การใช้คำสรรพนามแสดงสถานภาพของผู้ส่งสารบุรุษที่ 1 ด้วยคำว่า “เรา” ดังตัวอย่าง เนื้อเพลงดังนี้

“เราต้องร่วมมือ ร่วมใจ**คำจูน**”
 “**น้อง**อีสานบ้านเฮา”
 “**เขา**คนอีสานอย่าให้เฒ่าตัวได้”
 “สรรสร้างบ้านเฮาเมืองเฮา”

(เพลง “7 สิงหา ประชาตริร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

เนื้อเพลงข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์เพลงใช้คำสรรพนามแสดงสถานภาพระหว่าง ผู้ส่งสารในบุรุษที่ 1 ด้วยคำว่า “เรา” และ คำว่า “เฮา” (ภาษาอีสานและภาษาเหนือ) แปลว่า “เรา” เพื่อใช้เรียกขานในบางสถานการณ์ คำต่างกันแต่มีความหมายเดียวกันเพื่อเป็นการสื่อสารไปยังผู้รับสารได้ง่ายและเข้าถึงกลุ่มคนฟังได้ง่ายมากขึ้น ซึ่งการเรียกขานนี้สามารถสะท้อนให้เห็นทัศนคติต่อความสัมพันธ์ของคนในชาติ การใช้คำศัพท์เพื่อเรียกขานจึงมิใช่เป็นเพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้นแต่ยังแสดงให้เห็นถึงระบบคิดและวิถีปฏิบัติ ที่มีในสังคมนั้นๆ ที่มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติอีกด้วย และเป็นการแสดงถึงมุมมองที่บ่งชี้ตัวตนและสถานภาพระหว่างผู้ร่วมสื่อสารที่มีบทบาทเป็นผู้อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีสิทธิลงประชามติ รับร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2559 ผ่านคำเรียกขานนั้น

1.3 การใช้คำนาม ดังตัวอย่างเนื้อเพลง ดังนี้

“บ้านเมืองจะก้าวรุกไป”

“หน้าที่ของชาวไทย”

“คนไทยบานสะพรั่ง”

“ประชาธิปไตยมั่นคง”

(เพลง “7 สิงหา ประชาชนดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

เนื้อเพลงข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์เพลงใช้คำนาม เช่น “บ้านเมือง” “ชาวไทย” “คนไทย” และ “ประชาธิปไตย” เป็นต้น เพื่อสื่อถึงการหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน ซึ่งก็คือ ผู้รับสารด้วยคำว่า บ้านเมือง คนไทย และ ประชาธิปไตย อันประกอบด้วยสถาบันศาสนาพระมหากษัตริย์และประชาชนการใช้คำในลักษณะนี้เป็นการใช้คำให้ผู้รับสารได้ตระหนักถึงความเป็นบ้านเมืองไทยที่ต้องการให้บ้านเมือง จะต้องก้าวไปข้างหน้าในระบอบวิถีแห่งประชาธิปไตย มีกฎหมายรัฐธรรมนูญอันสมบูรณ์ที่สุด และคนไทยทุกคนเป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย ประชาธิปไตยจึงจะกลับมาโดยเร็ว และใช้เรียกขานเพื่อตอกย้ำทัศนคติของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารถึงสิ่งที่เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทุกคน

2. การอ้างอิง (Referencing)

การอ้างอิงเป็นการใช้คำเพื่อบ่งชี้ลักษณะสถานภาพและตัวตนของผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึงและเป็นการแสดงมุมมองของผู้ส่งสารที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือบุคคลที่กำลังกล่าวถึง

โดยการใช้กลวิธีการอ้างถึงอาจประกอบไปด้วยคำ คำเดียววลีหรือประโยคก็ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและมุมมองของผู้ส่งสารในสถานการณ์ของการสื่อสารนั้นๆ การอ้างถึงจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (Name and Naming) เพียงแต่การอ้างถึงนั้น จะใช้คำบ่งชี้ต่างๆ เช่นนี้นั่นโน่นแทนการกล่าวถึงชื่อโดยตรงเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการกล่าวถึงในตัวบทได้อย่างต่อเนื่องเมื่อพิจารณาตัวบทในเพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” พบว่า มีการอ้างถึง (Referencing) คำว่า “รัฐธรรมนูญ” “สังคมปรองดอง” “บ้านเมือง” “พลเมืองดี” “ชาวไทย” “ชาติ” “หกลีบห้าล้านใจ” เป็นต้นดังตัวอย่างเนื้อเพลง

“**รัฐธรรมนูญ** เป็นกติกา นำมาซึ่งรากฐานแห่งการปรองดอง”

“รักกันฉันท์พืดันท์น้อง **สังคมปรองดอง** มั่นคงอบอุ่น”

“**บ้านเมือง**จะก้าวรุกไป เราต้องร่วมมือ ร่วมใจคำจูน”

“ไปลงประชามติ เป็น**พลเมืองดี** หน้าที่ของ**ชาวไทย**”

“ร่วมสร้างประวัติศาสตร์ ช่วยนำพา**ชาติ** ให้เจริญก้าวหน้าไกล”

“ดอกไม้ประชาธิปไตย **หกลีบห้าล้านใจ** คนไทยบานสะพรั่ง”

(เพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

ตัวเนื้อเพลงข้างต้น จะเห็นได้จากการอ้างถึง (Referencing) คำว่า “**รัฐธรรมนูญ**” ของราชอาณาจักรไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยผู้แต่งได้อ้างถึงกฎหมายอันสูงสุดของประเทศจัดทำขึ้นเพื่อให้ทุกคนยอมรับ และต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ ส่วนคำว่า “สังคมปรองดอง” เพื่อสื่อถึงคนไทยทั้งประเทศให้มีความรักสามัคคีสมานฉันท์ปรองดอง และเพื่อยืนยันว่าหากสังคมปรองดอง ประเทศชาติ ก็จะสามารถปลอดภัย ปราศจากความขัดแย้งของคนในชาติ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ขอเพียงให้สามัคคีทุกคน ในชาติเป็นหนึ่งเดียวได้ นอกจากนี้ คำว่า “บ้านเมือง” ยังเป็นการอ้างถึงบ้านเมืองที่จะเดินหน้าต่อไป หากทุกคนร่วมมือร่วมใจกัน บ้านเมืองก็จะสุขสงบสันติ เช่นเดียวกับคำว่า “พลเมืองดี” เป็นการอ้างถึงการเป็นพลเมืองที่ดี ที่จะช่วยส่งเสริมความดี การรักษาสิทธิหน้าที่ของตนเอง และการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด เพื่อสร้างเสริมการเป็นพลเมืองที่ดี ในทำนองเดียวกันกับคำว่า “ชาวไทย” เป็นการอ้างถึงหน้าที่ของชาวไทยที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

และกฎระเบียบทางสังคม ขณะที่คำว่า “ชาติ” เป็นการอ้างถึงความเป็นชาติไทยที่ต้องเป็นปึกแผ่น เพื่อเน้นย้ำให้คนในชาติตระหนักถึงความรักชาติไทย ร่วมกันนำพาชาติให้เจริญก้าวหน้า และคำว่า “หลืบ ห้าล้านใจ” เป็นการอ้างถึงประชาชนไทยจำนวนหลืบห้านล้านคนที่มีสิทธิ์ในการออกเสียงประชามติ รับร่างรัฐธรรมนูญเพื่อความเป็นประชาธิปไตยของคนไทยหลืบห้าล้านคน ต้องออกมาใช้สิทธิ์ของตนเอง

3. การใช้คำกริยา (Verb Forms)

Angkaphanichkit, Chanthima. (2014) ; Earmanont Chanthima, (2006) ได้ชี้ให้เห็นกลวิธีทางศัพท์ที่เกิดขึ้นจากการใช้คำกริยาในแง่ที่ว่า การใช้คำกริยาหรือการแสดงการกระทำ (Doing) เป็นวิธีการใช้คำศัพท์แสดงสภาพเหตุการณ์การกระทำ ความคิดความรู้สึกของผู้ร่วมสื่อสารเช่นเดินกินหัวเราะร้องไห้เสียใจเห็นด้วยไม่เห็นด้วย โดยการวิเคราะห์การใช้คำกริยาในตัวบทประเภทต่างๆ จะพิจารณาจากการใช้คำหรือวลีที่แสดงกิจกรรมหรือการกระทำที่ปรากฏอยู่ในตัวบทพร้อมกับการพิจารณาคำที่สัมพันธ์กับคำกริยานั้นๆ ด้วยการพิจารณาที่การกระทำ มีความสำคัญในการทำ ความเข้าใจสิ่งที่กล่าวถึงว่ามีตัวตนในสถานะอย่างไรในท่ามกลางการสื่อสารของบุคคล เช่น ในฐานะของผู้กระทำ (activated) หรือผู้รับสภาพการกระทำ (Passivated) เมื่อพิจารณาตัวบทในเพลง “7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” พบว่ามีการใช้คำกริยา (Verb Forms) เพื่อแสดงสภาพของผู้ส่งสาร ซึ่งหมายถึง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในฐานะผู้กระทำ ดังปรากฏในตัวอย่างเนื้อเพลงดังนี้

“กกต.ขออรรถรงค์ขอเชิญพี่น้องทุกคนไปลงประชามติ”
“เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ คำตอบอยู่ที่คุณใช้วิจารณญาณ”
“อย่าให้ใครเขาชี้ซ้ายชี้ขวา”
“ใช้สติพิจารณา เนื้อหาถ้อยความ หลักการสำคัญ”
“ออกไปใช้เสียงใช้สิทธิ์ ร่วมรับผิดชอบบ้านเมืองร่วมกัน”
“ปักชั้ได้คนได้แหล่งได้ รักประชาธิปไตย รักความเสรี”
“พี่น้องชาวเหนือหมู่เฮาอย่าฮือใครเขาชักจูงตีน้ำ”
“ต้องหมั่นเรียนรู้อุตติตตาม ศึกษาเนื้อความเสื่อมันกระจำง”

(เพลง “7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

เนื้อเพลงข้างต้น จะเห็นได้จากการใช้คำกริยา (Verb Forms) เช่น “กกต. ขอรณรงค์ขอเชิญพี่น้อง ทุกคนไปลงประชามติ” มีการใช้กลวิธีการใช้คำกริยา เพื่อแสดงสภาพของผู้ส่งสารซึ่งหมายถึงสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในฐานะของผู้กระทำเพื่อเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิออกเสียงลงประชามติโดยสื่อสารกับผู้ร่วมสื่อสารซึ่งหมายถึงประชาชนทุกคนในประเทศไทย การใช้กริยาลีที่ว่า “เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ คำตอบอยู่ที่คุณใช้วิจารณญาณ”, ผู้เขียนต้องการสื่อสารกับผู้รับสารถึงการที่จะรับร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่รับก็ขึ้นอยู่กับ วิจารณญาณของประชาชน รวมถึงการใช้คำกริยาลี “อย่าให้ใครเขาชี้ซ้ายชี้ขวา” “ใช้สติพิจารณา” และ “ออกไปใช้เสียงใช้สิทธิ์” นอกจากนี้การใช้คำกริยาเพื่อแสดงสภาพของผู้กระทำดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นผู้ส่งสารยังเลือกใช้คำกริยาเพื่อแสดงสภาพของผู้รับการกระทำและผู้ที่ถูกกล่าวถึงซึ่งความหมายในดับทคือ ต้องร่วมกันรับผิดชอบบ้านเมืองซึ่งเป็นของประชาชนทุกคน และการใช้คำกริยาลีที่ว่าต้องมี ความเป็นประชาธิปไตยและรักความเสรี ดังอย่างเนื้อเพลง “ร่วมรับผิดชอบบ้านเมือง นึกัน”, และ “รักประชาธิปไตยรักความเสรี” ส่วนการใช้คำกริยาลี “อย่าฮือใครเขา ชักจูงต๊านา” “ต้องหมั่นเขียนฮึดติดตาม” “ศึกษาเนื้อความเอื้อมันกระจำง” ล้วนเป็น คำกริยาใช้สื่อความหมายไปยังผู้รับสารเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาข้อมูลสิทธิในการลงประชามติ ไม่ให้ใครมาชักชวนหรือชี้นำในทางที่ไม่ถูกไม่ควร หรือให้ข้อมูลที่บิดเบือนไปจากความจริง เพื่อให้เป็นลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากที่สุด

4. การใช้วัจนกรรม (Speech Acts)

การใช้ภาษาที่แสดงเจตนาบางอย่างของผู้ส่งสารที่ต้องการสื่อไปถึงผู้รับสารโดยตรงเพื่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ การขอร้องการตักเตือนการสัญญา เป็นต้น เมื่อพิจารณาดับทในเพลง “7 สิงหาคม ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมันคง” พบว่ามีการใช้วัจนกรรม (Speech Acts) ดังนี้

“กกต.ขอรณรงค์ขอเชิญพี่น้องทุกคนไปลงประชามติ”

“บ้านเมืองจะก้าวรุกไปเราต้องร่วมมือ ร่วมใจค้ำจุน”

“เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ คำตอบอยู่ที่คุณใช้วิจารณญาณ”

“อย่าให้ใครเขาชี้ซ้ายชี้ขวา”

(เพลง “7 สิงหาคม ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมันคง”)

เนื้อเพลงข้างต้น จะเห็นได้จากการใช้วัจนกรรม (Speech Acts) ได้แก่ “กต. ขอรณรงค์ขอเชิญพี่น้องทุกคนไปลงประชามติ” โดยใช้คำว่า “ขอ” เป็นการใช้วัจนกรรมในเชิงขอร้องและขอเชิญให้ออกไปใช้สิทธิในการออกเสียงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ขอร้องให้ร่วมมือร่วมใจในการออกไปใช้สิทธิดังกล่าว ส่วนคำว่า “อย่า” เป็นการใช้วัจนกรรมในการตักเตือนว่าการใช้สิทธิในการรับร่างหรือไม่รับ เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบอยู่ที่ประชาชนที่จะตัดสินใจโดยใช้วิจารณญาณของประชาชนเอง ดังตัวอย่างเนื้อเพลง “อย่าให้ใครเขาชี้ซ้ายชี้ขวา” ทั้งนี้เป็นการใช้ วัจนกรรมเพื่อแสดงไปยังผู้รับสารหรือแสดงถึงความรู้สึกอยากให้ประชาชนคล้อยตามสารที่ได้รับฟังได้

5. การใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor)

การใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์จัดอยู่ในประเภทของการใช้ความเปรียบให้สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยการนำสองสิ่งที่ต่างกันแต่มีคุณสมบัติร่วมกันมาทำให้เกิดมโนทัศน์ว่าสองสิ่งนั้นมีลักษณะอย่างเดียวกันซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาที่ผู้ส่งสารใช้สื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารเกิดจินตภาพบางอย่างจากการวิเคราะห์ด้วยทบทพบว่าการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ปรากฏอยู่ดังตัวอย่างเนื้อเพลง ดังนี้

“กต ขอรณรงค์ ขอเชิญพี่น้องทุกคนไปลงประชามติ พี่น้องทุกคนไปลง
ประชามติปักษ์ใต้คนใต้แหล่งใต้ รักประชาธิปไตย รักความเสรี
ไปลงประชามติ เป็นพลเมืองดี หน้าที่ของชาวไทย
ร่วมสร้างประวัติศาสตร์ ชื่อนำพาชาติ ให้เจริญก้าวไกล
ดอกไม้ประชาธิปไตย หกลีบห้าล้านใจ คนไทยบานสะพรั่ง”
(เพลง “7 สิงหาคม ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

เนื้อเพลงข้างต้นจะเห็นได้คำว่า “ดอกไม้ประชาธิปไตย” ซึ่งก็เป็น
การเปรียบเทียบประชาธิปไตยเป็นดอกไม้เพราะดอกไม้เป็นสิ่งที่สวยงาม น่าดมดม
เมื่อดอกไม้เปรียบเป็นประชาธิปไตย ประชาชนทั้งหกสิบห้าล้านคนมารวมพลกัน
ก็จะเกิดพลังอันยิ่งใหญ่ เพราะประชาชนคนไทยทุกคนมีวุฒิภาวะทั้งทางด้านอารมณ์
สังคม และภาวะในการตัดสินใจ มีเสรีภาพ และมีวิจารณญาณ สามารถที่จะร่วมมือ
ร่วมใจกัน ในการสร้างประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ด้วยการกระทำของคนทุกคนในชาติ
ประชาธิปไตยที่คนไทยได้ร่วมกันสร้างในครั้งนี้ จะเป็นประชาธิปไตยที่เป็นสิ่งสวยงาม
และบริสุทธิ์

ส่วนการอุปถัมภ์เชิงมนทัศน์ เป็นการมองเพื่อเชื่อมโยงไปถึง “ดอกไม้ประชาธิปไตย” ที่คนไทย ทั้งหกสิบห้าล้านคนร่วมมือร่วมใจกันปลูกขึ้นในประเทศ อันหมายถึง กฎหมายรัฐธรรมนูญ ปี 2559 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่คนไทยทุกคนต้องรักษาภาคภูมิใจร่วมกัน ร่วมกันดูแลมิให้ใครมาทำลาย และปฏิบัติตามจนสามารถสร้างประชาธิปไตยให้มั่นคงได้ และเพื่อให้ “ดอกไม้ประชาธิปไตย” ออกดอกบานสะพรั่ง อย่างสวยงามอยู่คู่กับคนไทยทั้งประเทศ จนผู้รับสารเกิดมนทัศน์ขึ้นในใจของผู้รับสารได้เอง

วาทกรรมในมิติทางสังคมในบทเพลง 7 สิงหาคม ประชาชนมาร่วมใจประชาธิปไตยมั่นคง

วาทกรรมในมิติทางสังคมหมายถึงคำพูดเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคมหรือกลุ่มที่ยึดครองอำนาจและกลุ่มที่ต่อต้านอำนาจ แต่อยู่ที่กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่เป็นตัวกำกับให้การพูดนั้นๆ เป็นไปได้มากกว่าจะเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้อาจถูกควบคุม เก็บกดปิดกั้นและจัดระเบียบวิถีชีวิตของคนในสังคม

1. การสร้างวาทกรรมการเชิญชวนให้ประชาชนออกไปทำประชาคมติ

บทเพลง “7 สิงหาคม ประชาชนมาร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” ได้ใช้วาทกรรมเชิงอำนาจผ่านการใช้ภาษาในการเชิญชวนให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิในการรับร่างรัฐธรรมนูญด้วยความชอบธรรม ดังตัวอย่างเพลง

“7 สิงหาคม ประชาชนมาร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง

กต ขอรณรงค์ ขอเชิญพี่น้องทุกคนไปลงประชามติ

พี่น้องทุกคนไปลงประชามติ

รัฐธรรมนูญ เป็นกติกา นำมาซึ่งรากฐานแห่งการปกครอง

(เพลง “7 สิงหาคม ประชาชนมาร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

เนื้อเพลงข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีการสร้างวาทกรรมเชิญชวนเชิงอำนาจปกครองประเทศ ที่จะใช้บทเพลงผ่านภาษาในการเชิญชวนประชาชนออกมาร่วมประชามติ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต้องได้รับฟังเสียงประชาชนและความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ประชาชนจะเป็นผู้พิจารณาญาณส่วนตัวในการตัดสินใจในประชามติเอง ซึ่งประชาชนมีสิทธิที่จะเลือกทางใดทางหนึ่งก็ได้

2. การสร้างวาทกรรมความปรองดอง

การสร้างวาทกรรมความผ่านบทเพลง “7 สิงหา ประชาชาติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” จากการศึกษาพบว่าการสร้างปรากฏการณ์วาทกรรมปรองดองดังเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

“รัฐธรรมนูญ เป็นกติกา นำมาซึ่งรากฐานแห่งการปรองดอง
รักกันฉันท์พี่ฉันท์น้อง สังคมปรองดอง มั่นคงอบอุ่น
บ้านเมืองจะก้าวรุกไป เราต้องร่วมมือ ร่วมใจค้ำจุน”
(เพลง “7 สิงหา ประชาชาติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

บทเพลงดังกล่าวข้างต้นมีการสร้างวาทกรรมความปรองดองผ่านบทเพลง “7 สิงหา ประชาชาติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” โดยกล่าวถึงหากมีการรับร่างรัฐธรรมนูญแล้ว จะนำมาซึ่งรากฐานแห่งความปรองดอง มีความรักสามัคคีรักพี่รักน้อง สังคมมีความปรองดอง และเกิดความมั่นคงและอบอุ่น ซึ่งเป็นการสร้างวาทกรรมความปรองดองขึ้นภายใต้บทเพลงดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้นคือ การสร้างความปรองดองนั้นจะนำไปสู่บ้านเมืองที่จะต้องก้าวต่อไป

3. การสร้างวาทกรรมสร้างความเป็นประชาธิปไตย

การสร้างวาทกรรมสร้างความเป็นประชาธิปไตยผ่านบทเพลง “7 สิงหา ประชาชาติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” จากการศึกษาพบว่าการสร้างปรากฏการณ์ความเป็นประชาธิปไตย ดังตัวอย่างเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

“บ้านเมืองจะก้าวรุกไป เราต้องร่วมมือ ร่วมใจค้ำจุน
ร่วมสร้างประวัติศาสตร์ ช่วยนำพาชาติ ให้เจริญก้าวหน้า
ดอกไม้ประชาธิปไตย หกสิบห้าล้านใจ คนไทยบานสะพรั่ง
หนึ่งเสียง หนึ่งใจ หนึ่งพลัง สรรสร้างบ้านเฮาเมืองเฮา”
(เพลง “7 สิงหา ประชาชาติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง”)

เนื้อเพลงดังกล่าวข้างต้นมีการสร้างวาทกรรมสร้างความเป็นประชาธิปไตยผ่านบทเพลง “7 สิงหา ประชาชาติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” โดยกล่าวถึงหากประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์แล้ว บ้านเมืองจะก้าวต่อไป และอยากให้ประชาชน

ทุกคนร่วมสร้างประวัติศาสตร์ในการออกมาใช้สิทธิประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2559 ซึ่งรัฐธรรมนูญจะช่วยนำพาชาติให้เจริญก้าวหน้าไกลเท่าเทียมอารยประเทศ เกิดประชาธิปไตยแบ่งบาน โดยเรียกร้องให้ประชาชนทั้งหลายลุกขึ้นมาใช้สิทธิของตนเอง คนไทยทั้งหลายลุกขึ้นมา จะมีความเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูญ มีความรัก และหวงแหนรัฐธรรมนูญ ปี 2559 และมีจิตใจรักความเป็นประชาธิปไตยอย่างสูงสุด

บทสรุป

การศึกษาวาทกรรมการสร้างสรรคในบทเพลง 7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) สามารถสรุป ประเด็นได้ดังนี้

ในมิติทางภาษา มีการใช้คำเรียกขาน มีการใช้คำแสดงสถานภาพระหว่างผู้ส่งสาร และผู้รับสาร มีการใช้คำสรรพนามแสดงสถานภาพของผู้ส่งสารบุรุษที่ 1 และการใช้ คำนาม ส่วนการอ้างถึง (Referencing) โดยกล่าวอ้างถึง รัฐธรรมนูญ สังคมปรองดอง บ้านเมือง พลเมืองดี ชาวไทย ด้านการใช้คำกริยา (Verb Forms) มีการใช้คำกริยา ได้แก่ ขอรณรงค์ขอเชิญ, เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ คำตอบอยู่ที่คุณใช้วิจารณญาณ ฯลฯ ด้านการใช้วาทกรรม (Speech Acts) ในเชิงขอร้องให้ออกไปใช้สิทธิในการออกเสียง ประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ขอร้องให้ร่วมมือร่วมใจ และตักเตือนให้ใช้วิจารณญาณ นอกจากนี้ยังมีการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) มีการเปรียบเทียบคนไทยเปรียบเป็นดอกไม้ประชาธิปไตย เพราะประชาชนคนไทยทุกคนมีคุณภาพ มีเสรีภาพ และมีวิจารณญาณ ในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ด้วยการกระทำ ของคนทุกคนในชาติ

ในมิติทางสังคม พบว่า การสร้างวาทกรรมการเชิญชวนให้ประชาชนออกไปทำ ประชามติ ผ่านบทเพลง 7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจประชาธิปไตยมั่นคงโดยใช้วาทกรรม เชิงอำนาจผ่านการใช้ภาษาในการเชิญชวนให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิในการรับร่าง รัฐธรรมนูญด้วยความชอบธรรม มีการสร้างวาทกรรมความปรองดองผ่านบทเพลง 7 สิงหาคม ประชาคมดีร่วมใจประชาธิปไตยมั่นคง โดยกล่าวถึงหากมีการรับร่างรัฐธรรมนูญ แล้ว จะนำมาซึ่งรากฐาน แห่งความปรองดอง มีความรักสามัคคีรักพี่รักน้อง สังคม มีความปรองดอง และเกิดความมั่นคงและอบอุ่น ซึ่งเป็นการสร้างวาทกรรม ความปรองดองขึ้น

การสร้างวาทกรรมความเป็นประชาธิปไตยผ่านบทเพลง “7 สิงหา ประชามติ
ร่วมใจประชาธิปไตยมั่นคง” โดยกล่าวถึงหากประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์แล้ว
บ้านเมืองจะก้าวต่อไป จึงอยากให้ประชาชนทุกคนร่วมสร้างประวัติศาสตร์ในการออกมา
ใช้สิทธิ์ประชามติร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2559 ซึ่งรัฐธรรมนูญจะช่วยนำพาชาติให้เจริญ
ก้าวหน้าไกลเท่าเทียมอารยประเทศซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Buckwalter et al.
(1985) กล่าวว่า การลดความรุนแรงด้วยการใช้ดนตรีและบทกวีมีความสอดคล้องกับ
การใช้ดนตรีบำบัดในผู้ป่วยเช่นการศึกษาที่พบว่าดนตรีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ทั้งทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์สามารถนำมาใช้ร่วมกับการรักษาทางการแพทย์
ได้ผลดีในเรื่องความเจ็บปวดลดความวิตกกังวลความกลัวเพิ่มกำลังการเคลื่อนไหว
สร้างแรงจูงใจให้เกิดสติความนึกคิดอารมณ์และจิตใจที่ดีช่วยทำให้ร่างกายสดชื่น
แข็งแรงผ่อนคลายและเป็นสุขได้และยังสอดคล้องกับ Thongwachira Chutima (2011)
กล่าวถึงการใช้ดนตรีบำบัดสามารถนำทั้งดนตรีประเภทบรรเลง และประเภทบทเพลง
ที่มีคำร้องมาใช้โดยเฉพาะในบทเพลงซึ่งมีเนื้อหาที่ไพเราะ โดยการเลือกสรรภาษาและ
ถ้อยคำที่บรรจุลงในท่วงทำนองของดนตรีเพื่อหลอมรวมให้เป็นบทเพลงบทเพลงแต่ละ
เพลงนั้น ผู้ประพันธ์ย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารพรรณนา ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปยังผู้ฟัง
ซึ่งก็คือผู้รับสาร เพื่อให้เกิดสัมผัสอรรถรสตามที่ผู้ส่งสารมุ่งหวังโดยอาศัยคุณลักษณะสำคัญ
อันได้แก่ การสรรหาถ้อยคำที่มีความหมายและความไพเราะของเสียงสัมผัสคล้องจอง
ประกอบกับรูปแบบ โครงสร้างประโยคที่มีความกระชับไม่ซับซ้อนมาสานเข้ากับท่วงทำนอง
ที่นอกจากจะสามารถทำให้ผู้รับสารจดจำได้ง่ายยังทำให้เกิดความคงทนด้านความจำ
ของผู้รับสารได้ดี

วาทกรรมการสร้างสรรคภาษาผ่านบทเพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจ
ประชาธิปไตยมั่นคง” สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งจัดอยู่ใน
ประเภทวรรณกรรมที่ต้องอาศัยการสื่อสารผ่านภาษาขึ้นมาขึ้นหนึ่ง จึงเปรียบเสมือน
การสร้าง “วาทกรรม” ขึ้นมาชุดหนึ่งเช่นกันกล่าวคือผู้ประพันธ์เพลงจะมีอำนาจใน
การเลือกสร้างสรรค์เลือกนำเสนอหรือเลือกปิดกั้นอุดมการณ์บางอย่างจนอาจกล่าว
ในอีกแง่มุมหนึ่งได้ว่าแท้ที่จริงแล้ว “วรรณกรรม” ก็คือภาคปฏิบัติการของวาทกรรม
เหตุเพราะวรรณกรรมย่อมสัมพันธ์และเป็นเครื่องมืออย่างใด อย่างหนึ่งของสังคม
ปัญหาจึงมักอยู่ที่ว่าวรรณกรรมเป็นเครื่องมือของใครใครเป็นผู้จรรยาและจรรยาเพื่อ

รับใช้ไครวรรณกรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกฎเกณฑ์การพัฒนาสังคมมนุษย์เคลื่อนไหวไปทางไครวรรณกรรมก็พัฒนาไปตามทางนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Wiphawaphinyo Phatthira, 2015 :158)

อย่างไรก็ตาม วาทกรรมการสร้างสรรคภาษาผ่านบทเพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง (กกต.) โดยมีเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงการเชิญชวนประชาชนคนไทยที่มีสิทธิในการออกเสียงลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศด้วยเหตุนี้วาทกรรมบทเพลง “7 สิงหา ประชามติร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง” สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง (กกต.) สามารถเข้าถึงกลุ่มคนฟังเพลงได้ทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่กลุ่มชนชั้นสูงถึงกลุ่มคนชั้นรากหญ้า ได้แก่ ขุนนาง ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจครู ขาวนา กรรมกร นักศึกษา ดึงเกหรือลูกจ้าง คนขับสามล้อ เป็นต้น โดยเป็นการย้าเตือนคนไทยทุกคนที่มีสิทธิในการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญให้ออกมาใช้สิทธิของตนเองเพื่อให้ประเทศชาติเดินหน้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Angkaphanichkit, Chanthima. (2014). *Text Analysis*. Bangkok: Thammasart University.
- Buckwalter, K., Hartsock, J. & Gaffney, J. (1985). *Music therapy*. In Bulechek, G. And McCloskey, J. (Eds.), *Nursing interventions: Treatments for nursing diagnoses*. Philadelphia: Saunders.
- Chareonsin-Olal, Chairat. (1999). *Discourse Development*. Bangkok: Wiphasa.
- Earmanont, Chanthima., Editor. (2006). “Editorial” in *Social Discourse Perspectives*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- _____. (2006). *A Discourse Study of HIVs patients in Thai society regarding Critical*. (Discourse Analysis). Dissertation, Chulalongkorn University.
- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. New York: Pantheon Book.

- Monthatip, Krisana. (2016). *What Does the Song “7th Singha Prachamati Ruamjai Prachattippathai Mankhong” Tell Thai People about ECT.?* Retrieved June 19, 2016, from <http://prachatai.com/journal/2016/06/66288>
- Thippana, Santi. (2016). Discourse Analysis Inside a Song Composed by National Council for Peace and Order (NCPO) towards Thai Nationalism. *Journal of the Way Human Society*, 4(1).
- Thongwachira, Chutima. (2011). The Effect of Nursing Intervention by Using Music and Environment Adjustment on Agitated Behaviors of The Dementia Elderly. *Journal of Gerontology and Geriatric Medicine*, 12(2), 1-14.
- Wiphawaphinyo, Phatthira. (2015). Language Strategy Occur in Songs Composed by National Council for Peace and Order (NCPO). *Journal of Liberal Art*, 15(2).

การนำกลไกประกันภัยมาจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัยใน ประเทศอังกฤษ

Taking Forward an Insurance Mechanism for Flood Risk Management in England

ปีติเทพ อยู่ยูนยง¹

Pedithep Youyuenyong¹

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้แบ่งสาระสำคัญออกเป็นสี่ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกได้กล่าวถึงภาพรวมที่เกี่ยวกับความสำคัญของกลไกการประกันภัยสำหรับช่วยเหลือประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจะเกิดภavnน้ำท่วมหรืออุทกภัย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวอาจมีโอกาสจะประสบกับปัญหาน้ำท่วมได้ในประเทศอังกฤษ ส่วนที่สองมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายหลักการสำคัญของโครงการ Flood Reinsurance Scheme หรือโครงการ Flood Re อันเป็นโครงการของรัฐบาลอังกฤษที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยจากภavnน้ำท่วม ทำให้ประชาชนเหล่านั้นสามารถที่จะได้รับชดเชยค่าเสียหายและได้รับความคุ้มครองจากระบบประกันภัย ในราคาเบี้ยประกันภัยที่ประชาชนพอที่จะจ่ายได้ ส่วนที่สามกล่าวถึงมุมมองของโอกาสจะสร้างมาตรฐานทางกฎหมายที่ยึดหยุ่นต่อประชาชนที่ประสงค์จะซื้อประกันภัยอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเพื่อสร้างความมั่นใจว่าหากมีสถานการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นแล้ว ประชาชนเหล่านั้นจะได้รับการเยียวยาซ่อมแซมอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เสียหายจากภavnน้ำท่วม ส่วนสุดท้ายได้สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดแข็งของกลไกทางกฎหมายอันสามารถที่จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงการประกันภัยตระหนักถึงบทบาทในการรับความเสี่ยงภัยในความเสียหายอันเนื่องมาจากน้ำท่วมและจัดให้มีข้อเสนอเกี่ยวกับการรับประกันภัยต่อประชาชนที่อาจประสบปัญหาจากภavnน้ำท่วมได้ในอนาคต

คำสำคัญ : การจัดการความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วม, อุทกสาหกรรมประกันภัย, กฎหมายอังกฤษ, กฎหมายน้ำท่วม, การนำกลไก

¹ อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โทร. 0844154256 อีเมลล์: pedithep.y@cmu.ac.th

¹ Lecturer in Law, Faculty of Law, Chiang Mai University Tel. +66844154256
E-mail: pedithep.y@cmu.ac.th

Abstract

This article contained four parts. The first part is an overview about the importance of getting affordable home insurance for helping people who live in flood risk areas which could get flooded if water level rises to a specific elevation in England. In second part, the purposes of this part are to introduce several key concepts of the Flood Reinsurance Scheme (Flood Re) for helping people who live in flood risk areas to get affordable and available home insurance. The third part introduced the view of offering an opportunity to meet regulatory standards with increased flexibility, while voluntary initiatives may allow people may buy home insurance to ensure they can repair or replace their property if they are damaged in flood events. Finally, the fourth part summarised some recommendations to strengthen a regulatory mechanism that enables all relevant stakeholders to insure themselves against losses because of flooding and therefore provides them more affordable to offer insurance to people who will be flooded in the future. This part also includes a discussion of Flood Re criteria used to evaluate the English flood laws.

Keywords : Flood Risk Management, Insurance Industry, English Law, Flood Law, Mechanism

บทนำ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่เผชิญกับความเสี่ยงที่จะเกิดภาวะน้ำท่วม (Risk of Flooding) ด้วยสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศของประเทศอังกฤษย่อมส่งผลให้ประเทศอังกฤษประสบกับวิกฤติน้ำท่วมอย่างรุนแรงในหลายครั้งด้วยกัน จนในปี 2007 ประเทศอังกฤษได้พบกับวิกฤติอุทกภัยครั้งรุนแรงครั้งหนึ่ง ได้แก่ วิกฤติอุทกภัยช่วงฤดูร้อน 2007 (Summer, 2007 Flood) วิกฤติอุทกภัยนี้เกิดขึ้นจากปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาอย่างต่อเนื่องยาวนานในช่วงฤดูร้อน 2007 จนทำให้เกิดระดับน้ำที่สูงขึ้นบริเวณพื้นที่ลุ่มเกือบทั่วทั้งภูมิภาคของประเทศ (Terry Marsh & Jamie

Hannaford, 2007) เช่น มลพิษลพิษอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน มลพิษทางเสียง มลพิษทางความร้อน มลพิษทางแสง มลพิษทางกลิ่น มลพิษทางเสียง มลพิษทางความร้อน มลพิษทางแสง มลพิษทางกลิ่น และมลพิษทางเสียง (Gloucestershire County Council, 2007) ซึ่งระดับน้ำที่สูงขึ้นจากภาวะน้ำท่วมที่เอง ย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ สุขภาพ อนามัย และทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เมื่อประเทศอังกฤษได้ผ่านบทเรียนจากวิกฤติอุทกภัยช่วงฤดูร้อน 2007 ทำให้รัฐบาลอังกฤษได้ตระหนักว่าความที่สภาพภูมิอากาศไม่แน่นอน (Unpredictable) ประกอบกับความที่ภูมิอากาศสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Changeable) ย่อมถือเป็นความเสี่ยง (Risk) อย่างหนึ่งที่จะก่อภาวะน้ำท่วมอันส่งผลกระทบในด้านลบต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย และทรัพย์สินของประชาชนได้ หลังจากเกิดวิกฤติอุทกภัยช่วงฤดูร้อน 2007 แล้ว (Environment Agency, 2007)

รัฐบาลอังกฤษก็ได้พยายามประยุกต์หลักการ รูปแบบ ขั้นตอน กลไกและเครื่องมือทางกฎหมายเดิมที่มีอยู่แล้วกับได้คิดค้นวิธีการต่างๆ ขึ้นมาใหม่ เพื่อที่จะสร้างมาตรการทางกฎหมายกับนโยบายที่สำคัญสำหรับบริหารความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม โดยหลักการใหม่ๆ สำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม รัฐบาลอังกฤษได้นำเอามาจากข้อเสนอแนะ (Recommendations) ในเอกสาร Sir Michael Pitt's Review หรือเอกสาร Pitt's Review (The Pitt Review, 2008) เอกสาร Pitt's Review เป็นเอกสารที่คณะรัฐมนตรีอังกฤษได้ตั้งใจให้เซอร์ไมเคิล พิตท์ (Sir Michael Pitt) จัดทบทวนประสบการณ์วิกฤติอุทกภัยช่วงฤดูร้อน 2007 และทบทวนผลกระทบจากภาวะน้ำท่วมใหญ่ที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของอังกฤษ (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2012) แม้ลักษณะของเอกสาร Pitt's Review จะมีลักษณะเป็นรายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent Review) เกี่ยวกับหนทางบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม แต่ข้อเสนอแนะจากเอกสารนี้มีอิทธิพลต่อการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม รวมไปถึงการปฏิรูปกฎหมายควบคุมความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม ในเวลาต่อมา เพราะเอกสารฉบับนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลอังกฤษที่เป็นประโยชน์เป็นจำนวนถึง 92 ประการด้วยกัน (International Rainwater Harvesting Alliance, 2007) โดยประกอบด้วยสาระสำคัญ เช่น การคาดการณ์กับการเตือนภัยจากภาวะ

น้ำท่วม การป้องกันภัยจากภavnน้ำท่วม การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินจากภavnน้ำท่วม ความยืดหยุ่นเพื่อรับมือต่อสถานการณ์ และการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภavnน้ำท่วม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะตามเอกสาร Pitt's Review หลายข้อ เช่น ข้อเสนอแนะที่ 29 ข้อเสนอแนะที่ 30 ข้อเสนอแนะที่ 31 ข้อเสนอแนะที่ 32 ข้อเสนอแนะที่ 69 และข้อเสนอแนะที่ 83 ได้ให้ข้อเสนอแนะสอดคล้องกับเป็นไปในแนวทางเดียวกัน นั่นก็คือ รัฐบาลอังกฤษควรนำเอาระบบประกันภัย (Insurance) มาบริหารจัดการความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วมกับควรกำหนดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจประกันภัย และประชาชนทั่วไปในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วมร่วมกัน (Chartered Insurance Institute New Generation Programme Claims Group, 2015) รวมไปถึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่สนับสนุนให้มีการประกันภัยที่สอดคล้องกับความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วม ที่ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ และประชาชนทั่วไปอาจเผชิญร่วมกันในอนาคต (Paul Cobbing & Serval Miller, 2012)

ดังนั้น รัฐบาลอังกฤษสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมประกันภัย (Insurance Industry) ให้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารความเสี่ยงภัยจากภavnน้ำท่วมผ่านวิธีการโอนความเสี่ยงภัยของภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้า และประชาชนทั่วไปที่กำลังเผชิญความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วม ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงอันเนื่องมาจากทำเลที่ตั้งของอาคารบ้านเรือนที่อาจประสบกับปัญหาน้ำท่วมในอนาคต หรือความเสี่ยงอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ในอนาคต (Katie Jenkins, Swenja Surminski, Jim Hall & Florence Crick, 2016) กล่าวคือ การบริหารความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วมจะต้องมีการโอนความเสี่ยงภัยของภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้าและประชาชนทั่วไปในฐานะที่เป็นผู้เอาประกันภัย (Insured) ไปยังบริษัทประกันภัยในฐานะที่เป็นผู้รับประกันภัย (Insurer) เมื่อเกิดความเสียหายจากภavnน้ำท่วมหรือเมื่อเกิดความเสียหายอันเกี่ยวเนื่องกับอุทกภัยขึ้น ผู้รับประกันจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายให้กับภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้าและประชาชนทั่วไปตามที่ระบุเอาไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยน้ำท่วม (Flood Insurance Policy) ให้กับผู้รับประกัน

(Beneficiary) โดยผู้เอาประกันภัยต้องเสียเบี้ยประกันภัย (Premium) ให้กับผู้รับประกันภัยตามที่ได้ตกลงกันเอาไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยน้ำท่วม (Timothy Edmonds, 2016)

แม้ว่าแต่ดั้งเดิมการประกันภัยน้ำท่วมจะถือเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สิน (Property Insurance) หรือถือว่าการประกันภัยที่บริษัทประกันภัยตกลงยินยอมชดเชยค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดหรือบางส่วนให้กับผู้เอาประกันภัยในกรณีที่เกิดน้ำท่วมอาคาร สิ่งปลูกสร้างหรือทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัย อีกทั้งหากอาคาร สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งหุ้มทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัย ได้ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับภavnน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง (Flood Risk Areas) บริษัทประกันภัยก็มักที่จะเก็บเบี้ยประกันภัยที่ค่อนข้างสูง จนทำให้ประชาชนทั่วไปไม่อาจใช้บริการ (Unaffordable) ผลผลิตภัยประกันภัยน้ำท่วมของบริษัทประกันภัยในประเทศอังกฤษ (Oliver Bennett & Timothy Edmonds, 2013) แต่ภายหลังจากเกิดวิกฤติอุทกภัยช่วงฤดูร้อน 2007 ประกอบกับรัฐบาลอังกฤษได้พิจารณาข้อเสนอแนะตามเอกสาร Pitt's Review ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วมแล้ว ทำให้รัฐบาลอังกฤษตระหนักว่ายังมีช่องว่างบางประการที่ทำให้ไม่อาจจูงใจให้บริษัทประกันภัยในประเทศอังกฤษนำเสนอแผนประกันภัยน้ำท่วมเป็นพิเศษหรือสร้างผลิตภัณฑ์อันมีสิทธิประโยชน์กับความคุ้มครองที่ตอบสนองต่อประชาชนทั่วไป ต้องการทำประกันภัยน้ำท่วม ในราคาที่พอจะจ่ายค่าเบี้ยประกันได้และค่าเบี้ยประกันภัยก็ไม่ได้แพงจนเกินไป อีกประการหนึ่ง ข้อเสนอแนะตามเอกสาร Pitt's Review ยังมุ่งที่จะจูงใจให้รัฐสร้างมาตรการที่สำคัญสำหรับจูงใจให้บริษัทประกันภัยออกผลิตภัณฑ์ประกันภัยที่ตอบสนองต่อการลดความเสี่ยงภัยจากภavnน้ำท่วมภายในประเทศ ในขณะที่รัฐจะต้องสร้างกลไกทางเศรษฐกิจบางอย่างมาเป็นกลไกขับเคลื่อนการประกันภัยน้ำท่วม ทำให้สมประโยชน์ต่อผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ประกันภัยและบริษัทประกันภัย (Environment, Food and Rural Affairs Committee, 2008)

ดังนั้น ที่ได้กล่าวมาในช่วงต้น ภายหลังจากปี 2007 รัฐบาลอังกฤษกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงจากภavnน้ำท่วม ไม่ว่าจะเป็นกรมสิ่งแวดล้อม อาหารและกิจการชนบท (Department for Environment, Food and Rural Affairs หรือ Defra) สมาคมผู้รับประกันภัยอังกฤษ (Association of British Insurers

หรือ ABI) สมาคมนายหน้าประกันภัยอังกฤษ (British Insurance Brokers Association หรือ BIBA) และบริษัทประกันภัยชั้นนำอื่นๆ (Swenja Surminski & Jillian Eldridge, 2014) ได้หารือร่วมกันหาทางออกเพื่อให้บริษัทประกันภัยออกผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วม ออกผลิตภัณฑ์ประกันภัยที่มีราคาที่เหมาะสมทั่วไป (ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่เผชิญความเสี่ยงสูงจากภาวะน้ำท่วมก็ดีหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงปานกลางหรือต่ำจากภาวะน้ำท่วมก็ตาม) พอจะจ่ายค่าเบี้ยประกันได้ (Policies with more Affordable Premiums) ในขณะเดียวกันรัฐก็กำหนดกลไกสนับสนุนบางประการเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับการดำเนินธุรกิจประกันภัยน้ำท่วมของบริษัทประกันภัย แม้บริษัทประกันภัยในประเทศอังกฤษจะต้องรับความเสี่ยงที่สูงขึ้นเนื่องจากว่าตนนั้นได้รับประกันภัยอาคาร สิ่งปลูกสร้างและอสังหาริมทรัพย์อื่นๆ ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เกิดภาวะน้ำท่วมหรือเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้งก็ตาม (Chartered Institute of Water and Environmental Management, 2016)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามข้อเสนอแนะตามเอกสาร Pitt's Review ที่มุ่งใจให้บริษัทประกันภัยออกผลิตภัณฑ์ประกันภัยที่ตอบสนองต่อการลดความเสี่ยงภัยจากภาวะน้ำท่วมภายในประเทศ (Alison McNulty & Kimberley Rennick, 2013) ก็จำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมปฏิบัติตามกับมีความพยายามอย่างหนึ่งอย่างใดของภาครัฐที่จะสร้างผลลัพธ์ที่สามารถตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม

บทความฉบับนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาการนำกลไกประกันภัยมาจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัยในประเทศอังกฤษ ผ่านการศึกษาวิเคราะห์มาตรการภายใต้กฎหมาย Water Act 2014 ของประเทศอังกฤษ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการประกันภัยน้ำท่วม และศึกษาข้อดีและข้อเสียของกฎหมายอังกฤษที่สนับสนุนให้เกิดการประกันภัยน้ำท่วมและกลไกกระจายความเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัยน้ำท่วมด้วยตนเอง เพราะความสามารถในการรับความเสี่ยงภัยของบริษัทประกันภัยที่รับประกันภัยน้ำท่วมอาจมีจำกัด จึงกระจายความเสี่ยงภัยส่วนที่เหลือไปให้กับผู้รับประกันภัยน้ำท่วมรายอื่นๆ

กลไกประกันภัยน้ำท่วมของอังกฤษภายใต้กฎหมาย Water Act 2014

แต่เดิมก่อนเกิดวิกฤติอุทกภัยช่วงฤดูร้อน 2007 การจัดการความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมในประเทศอังกฤษจะมุ่งเน้นกำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการความเสี่ยงจาก

ภาวะน้ำท่วมกับมาตรฐานการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่รัฐอังกฤษ หน่วยงานของรัฐ และท้องถิ่นมีภาระหน้าที่หลักในการบริหารความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม ซึ่งรัฐเองต้องกระทำการระงับภัยล่วงหน้า (Precaution) และกระทำการป้องกันภัยไว้ก่อน (Prevention) จนทำให้ประชาชนส่วนได้รับผลกระทบน้อยที่สุดจากภาวะน้ำท่วมเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ด้วยหลักการเช่นนี้ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของภาครัฐจำต้องกระทำทุกวิถีทางที่จะกระทำได้เพื่อบริหารความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมในขณะเดียวกัน ภาครัฐเองก็อาจต้องรับความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมทั้งหมด เพราะถือว่ารัฐเองจะต้องบริหารสาธารณะ (Public Service Delivery) ให้กับประชาชนเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการ ร้านค้า และประชาชนทั่วไปที่ไม่อยากที่จะได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภาวะน้ำท่วม

อย่างไรก็ตาม การให้รัฐความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมไว้อย่างสูง ก็ย่อมทำให้รัฐต้องแบกรับรายจ่ายสาธารณะเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และป้องกันบรรเทาสาธารณะภัย รวมไปถึงจัดการเมืองกับพัฒนาเมือง (Urban Planning and Development) ให้สอดคล้องกับความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต การที่รัฐจะต้องเผชิญกับการเพิ่มความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมจากการขยายตัวของชุมชนเมืองที่แผ่ขยายมากขึ้นและการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ ย่อมส่งผลให้รัฐ หน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นของประเทศอังกฤษต้องรับความเสี่ยงอย่างสูงในอนาคต ดังนั้นเอง รัฐบาลอังกฤษจึงพยายามสร้างกลไกผลกระทบในการรับความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมบางส่วน ไปให้ประชาชนทั่วไป ทำให้ประชาชนต้องมีการบริหารจัดการโอกาสที่จะเกิดภาวะน้ำท่วมในอนาคต ซึ่งไม่แน่นอน ซึ่งกลไกในลักษณะเช่นนี้ เป็นกลไกการโอนความเสี่ยงภัย (Transfer) กำหนดวิธีการหนึ่งวิธีการใดสำหรับบริหารความเสี่ยงภัยจากภาวะน้ำท่วมโดยโอนความเสี่ยงภัยจากภาวะน้ำท่วมหรือความเสี่ยงภัยจากภาวะน้ำท่วมทั้งหมดหรือบางส่วนที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตไปให้บริษัทประกันภัย (Royal Society for the Protection of Birds, 2014)

กลไกการประกันภัยน้ำท่วมย่อมเป็นกลไกที่สร้างหลักประกันต่ออาคารบ้านเรือน และอสังหาริมทรัพย์ เมื่อมีความเสียหายจากภาวะน้ำท่วม (Compensation

for Flood Damage) เกิดต่ออาคาร บ้านเรือนและอสังหาริมทรัพย์ของผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ชอบที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัยในฐานะผู้รับประกันภัย ค่าเสียหายที่ได้รับเหล่านี้จะมีส่วนช่วยเยียวยาความเสียหาย (Recover) แก่ประชาชนที่ทาประกันภัยนี้ทั่วมกับบริษัทประกันภัย (Department for Communities and Local Government, 2014) เช่น ประชาชนจะได้รับค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัยมาใช้ในการหาที่อยู่ชั่วคราว (Finding Temporary Accommodation) มาใช้ในการทำความสะอาดและขจัดคราบสกปรกในบ้าน (cleaning and stripping out) และมาใช้ในการซ่อมแซมและสร้างที่อยู่อาศัย (Repair and Reconstruction Work) (Michael Huber, 2004) เป็นต้น

รัฐบาลอังกฤษจึงได้บรรจุกลไกการประกันภัยน้ำท่วมไว้ในกฎหมายของตน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นำกลไกดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ เครื่องมือเช่นนี้ช่วยลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการบริหารความเสี่ยงภาวะน้ำท่วมหรือในการบรรเทาสาธารณภัย ทำให้ภาครัฐไม่ต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากสำหรับเยียวยาความเสียหายให้กับภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้าและประชาชนทั่วไปในทุกกรณี การสนับสนุนให้มีกลไกดังกล่าวก็ยอมทำให้ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้าและประชาชนทั่วไปรู้จักที่จะบริหารความเสี่ยงด้วยตนเอง (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2011) อีกนัยหนึ่ง ผู้ที่อาจเผชิญกับภาวะน้ำท่วมในอนาคตเหล่านี้อาจถูกจูงใจจากภาครัฐให้ทาประกันภัยน้ำท่วมกับบริษัทประกันภัย จนทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมได้ด้วยเงินของตนเอง (การชำระเบี้ยประกันภัย) ผ่านระบบประกันภัยน้ำท่วม

ดังนั้น รัฐบาลอังกฤษได้ออกกฎหมาย Water Act 2014 บรรจุกลไกการประกันภัยน้ำท่วมเอาไว้ ทำให้รัฐบาลอังกฤษและภาคธุรกิจประกันภัยดำเนินการมาตรการสนับสนุนให้ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้าและประชาชนผู้ซึ่งมีอสังหาริมทรัพย์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เผชิญความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมสามารถได้รับการคุ้มครองความเสียหายทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ (ทรัพย์สินที่สามารถเอาประกันได้) (Edgar Deverell, 2015) เช่น อาคาร บ้านเรือน โรงงาน ร้านค้า และสถานประกอบกิจการ อันเกิดจากอุทกภัยหรือผลกระทบอันเกี่ยวเนื่องจากอุทกภัย กฎหมาย Water Act 2014 ยังได้กำหนดโครงการ Flood Reinsurance

Scheme หรือโครงการ Flood Re ขึ้นมา ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างรัฐบาล อังกฤษกับภาคอุตสาหกรรมประกันภัย

โครงการ Flood Re ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย Water Act 2014 มีวัตถุประสงค์สร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่เผชิญความเสี่ยงกับภาวะน้ำท่วมในอนาคต เช่น ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้าและประชาชนทั่วไป สามารถซื้อ ประกันภัยทรัพย์สิน (Property Insurance) (Catherine Davey, 2014) ที่ให้ ความคุ้มครองความสูญเสียหรือเสียหายต่อทรัพย์สินจากภาวะน้ำท่วมหรืออุทกภัย ที่ผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพย์สินนั้น อีกประการหนึ่ง กฎหมาย Water Act 2014 กำหนดให้บริษัทประกันภัยที่มีความพร้อม จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประกันภัย น้ำท่วมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัย (Available) และผลิตภัณฑ์ประกันภัย น้ำท่วมต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาซึ่งผู้เอาประกันภัยสามารถรับได้ (Affordable) (Department for Environment, Food & Rural Affairs, 2015) นอกจากนี้ โครงการ Flood Re ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย Water Act 2014 สามารถ กำหนดราคาผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วม (กำหนดราคาเบี้ยประกันไม่ให้แพงจนเกินไป) เมื่อมีแผนพวนของดุลยภาพในตลาด โดยพิจารณาความเสี่ยงที่เผชิญอยู่ (Transition of Risk-Reflective Pricing) (National Audit Office, 2014)

แม้ว่าโครงการ Flood Re ถูกกำหนดให้เป็นโครงการสนับสนุนการประกันภัย น้ำท่วมที่มีวิธีการดำเนินงานของตนอย่างเป็นอิสระ (Autonomous Body) จากรัฐบาล อังกฤษ แต่รัฐสภาอังกฤษ (Parliament) กับรัฐบาลอังกฤษ (Government) ยังคงมี หน้าที่กำกับดูแลภาคอุตสาหกรรมประกันภัย เพื่อให้ภาคอุตสาหกรรมประกันภัย จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัยและผลิตภัณฑ์ ประกันภัยน้ำท่วมต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาซึ่งผู้เอาประกันภัยสามารถรับได้ อีกทั้งยังมีหน้าที่กำกับดูแลให้โครงการ Flood Re ดำเนินไปอย่างมีธรรมาภิบาล (Association of British Insurers, 2015) เช่น กฎหมาย Water Act 2014 ให้อำนาจแก่โครงการ Flood Re ที่จะสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ (Responsible Officer) ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer) โครงการ Flood Re) อันมีหน้าที่รายงานต่อรัฐสภาอังกฤษ โดยตรง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหาร

ทรัพยากรของโครงการที่มีอยู่ ว่าสอดคล้องกับหน้าที่และภารกิจหลักของโครงการ Flood Re หรือไม่ นอกจากนี้ กฎหมาย Water Act 2014 ยังคงให้อำนาจแก่สำนักงานผู้ตรวจเงินแผ่นดินของอังกฤษ (National Audit Office หรือ NAO) ที่จะตรวจวินัยการเงินการคลังของโครงการ Flood Re ว่าการใช้งบประมาณสาธารณะมาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของโครงการ Flood Re มีความชอบด้วยกฎหมาย (Regularity) และความถูกต้อง (Propriety) หรือไม่ เป็นต้น

กฎหมาย Water Act 2014 ที่วางหลักเกณฑ์ให้ภาคธุรกิจประกันภัยที่มีความพร้อม จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัยน้ำท่วมและผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมต้องเป็นเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคา ซึ่งผู้เอาประกันภัยสามารถรับได้ อาจนำไปสู่คำถามว่าโครงการ Flood Re มีกลไกการทำงานอย่างไรบ้าง

โครงการ Flood Re ดำเนินได้โดยการตกลงระหว่างบริษัทประกันภัย (ผู้รับประกันภัยน้ำท่วม) และผู้บริโภที่ซื้อประกันภัยบริษัทประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยน้ำท่วม) เพื่อรับประกันต่อความเสียหายต่างๆ ต่อทรัพย์สินอันเนื่องมาจากภาวะน้ำท่วม เมื่อผู้บริโภคได้จ่ายเบี้ยประกันภัย (Premium) และค่าธรรมเนียมสมทบอื่นๆ (Levy Contribution) บริษัทประกันภัยก็จะนำเอาเบี้ยประกันภัยที่ได้รับจากผู้บริโภคไปเข้าสู่ (Threshold) กองทุนของโครงการ Flood Re อันเป็นการกระจายความเสี่ยงภัยจากบริษัทประกันภัยไปสู่โครงการ Flood Re กับเป็นการกระจายความเสี่ยงภัยของบริษัทประกันภัยไปสู่บริษัทประกันภัยรายอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ Flood Re ด้วย (National Flood Forum, 2016) เหตุที่กฎหมายวางหลักเกณฑ์เอาไว้เป็นเช่นนี้ก็เพราะความสามารถในการรับความเสี่ยงภัยของบริษัทประกันภัยอาจมีอยู่อย่างจำกัด จึงจำต้องกำหนดให้บริษัทประกันภัยกระจายความเสี่ยงภัยให้กับโครงการ Flood Re หากโครงการ Flood Re ได้รับเบี้ยประกันภัยแล้ว ก็จะนำเอาไปประกันภัยต่อ (Reinsurance) กล่าวคือ กองทุนของโครงการ Flood Re จะส่งต่อความเสี่ยงไปยังบริษัทประกันภัยหรือสถาบันการเงินอื่นๆ อีกทอดหนึ่ง กลไกเช่นนี้นี้ย่อมทำให้บริษัทประกันภัยในประเทศอังกฤษรับความเสี่ยงเอาไว้อย่างจำนวนหนึ่ง ส่วนความเสี่ยงที่เหลือบริษัทประกันภัยก็จะส่งต่อความเสี่ยงไปยังกองทุนโครงการ Flood Re เพื่อให้กองทุนดังกล่าวที่ถูกกำกับดูแลโดยรัฐบาลอังกฤษรับ

ความเสี่ยงเอาไว้แล้วส่งต่อความเสี่ยงไปยังบริษัทประกันภัยอื่นๆ หรือสถาบันทางการเงินที่มีความมั่นคงสูง

กล่าวโดยสรุปแล้วกลไกตามกฎหมาย Water Act 2014 ย่อมส่งผลดีต่อการประกันภัยน้ำท่วมในประเทศอังกฤษสามประการด้วยกัน ประการแรก ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ กิจการค้า ร้านค้าและประชาชนย่อมได้รับความคุ้มครองจากภาคธุรกิจประกันภัยและกลไกโครงการ Flood Re สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าจะได้รับการเยียวยาความเสียหายเมื่อทรัพย์สินได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม ประการที่สอง ภาคธุรกิจประกันภัยในฐานะที่เป็นผู้รับประกันภัยย่อมรับความเสี่ยงขั้นต่ำที่ตนพึงรับได้เอาไว้เองจำนวนหนึ่งกับอีกจำนวนหนึ่งสามารถบริหารความเสี่ยงของตน ส่งต่อไปให้กับกองทุนโครงการ Flood Re ได้ ทำให้ไม่ต้องรับความเสี่ยงเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกัน ภาคธุรกิจประกันภัยก็กล้าที่จะออกผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมเพื่อขายผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมที่ประชาชนทั่วไปสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นี้ได้และผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมมีราคาที่ประชาชนทั่วไปสามารถรับได้ และประการที่สาม รัฐบาล หน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมหรืออาจไม่ต้องจ่ายงบประมาณสาธารณะเพื่อเยียวยาความเสียหายให้กับประชาชนเป็นจำนวนมากอย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมา เพราะภาคธุรกิจประกันภัยกับโครงการ Flood Re เข้ามารับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากภาวะน้ำท่วมแล้ว อีกทั้งรัฐเพียงกำกับดูแลโครงการ Flood Re เพื่อลดความเสี่ยงให้กับทั้งภาคธุรกิจประกันภัยกับภาครัฐ

ข้อวิตกเกี่ยวกับกลไกประกันภัยน้ำท่วมของอังกฤษภายใต้กฎหมาย Water Act 2014

แม้ว่ารัฐบาลอังกฤษจะพยายามวางมาตรการสนับสนุนให้เกิดกลไกประกันภัยน้ำท่วม ที่มุ่งสร้างกลไกให้บริษัทประกันภัยในฐานะผู้รับประกันภัยตกลงจะชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือเงินจำนวนหนึ่งให้ ในกรณีที่เกิดภาวะน้ำท่วมหรือมีผลกระทบอื่นๆ อันเกิดจากภาวะน้ำท่วม และประชาชนในฐานะผู้เอาประกันภัยตกลงจะจ่ายเบี้ยประกันให้กับบริษัทประกันภัย แต่เมื่อพิจารณาถึงกลไกประกันภัยน้ำท่วมที่รัฐบาลอังกฤษได้กำหนดขึ้นมา กลับพบว่าข้อวิตก (Concerns) หลายประเด็นเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการสนับสนุนให้เกิดกลไกประกันภัยน้ำท่วมในประเทศอังกฤษ

ประเด็นแรก มาตรการสนับสนุนให้เกิดกลไกประกันภัยน้ำท่วม มุ่งสนับสนุนให้เกิดการประกันภัยน้ำท่วมเฉพาะทรัพย์สินที่รัฐบาลและสมาคมประกันภัยระบุให้บริษัทผู้รับประกันภัยภาวะน้ำท่วมสามารถรับประกันได้ (Properties Included from the Scheme) เท่านั้น โดยบริษัทประกันภัยสามารถคิดอัตราเบี้ยประกันภัยที่สมเหตุสมผลและเป็นไปตามสัดส่วนของมูลค่าความเสี่ยงที่บริษัทประกันภัยพึงรับประกันภัยพิบัติจากภาวะน้ำท่วมได้ แต่มาตรการสนับสนุนให้เกิดกลไกประกันภัยน้ำท่วมดังกล่าวกลับไม่ได้สนับสนุนให้เกิดการประกันภัยน้ำท่วมสำหรับทรัพย์สินที่รัฐบาลและสมาคมประกันภัยไม่ได้ระบุให้บริษัทผู้รับประกันภัยภาวะน้ำท่วมสามารถรับประกันทรัพย์สินได้ (Properties Excluded from the Scheme) ภายใต้การดำเนินโครงการ Flood Re ได้ (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2014) ตัวอย่างเช่น อสังหาริมทรัพย์เพื่อการประกอบธุรกิจบางประเภทไม่สามารถนำเอามาทำประกันภัย เช่น บ้านตากอากาศให้เช่า (Holiday Homes) บริการห้องนอนพร้อมอาหารเช้า (Bed and Breakfast) และอาคารให้เช่า (Buy-to-Let หรือ Leasehold Properties) เป็นต้น

ประการที่สอง ก่อนปี 2007 บริษัทประกันภัยสามารถส่งต่อความเสี่ยงภัยบางส่วนไปให้บริษัทรับประกันภัยต่อ (Reinsurer) โดยจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยให้กับบริษัทผู้รับประกันภัยต่ออีกทอดหนึ่ง แต่ภายหลังจากเกิดวิกฤตอุทกภัยช่วงฤดูร้อน 2007 ในประเทศอังกฤษ ภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ และประชาชนทั่วไป ต่างก็ได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก บริษัทรับประกันภัยต่ออาจยอมรับประกันภัยต่อจากบริษัทประกันภัย โดยมีเงื่อนไขว่าบริษัทประกันภัยจะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยที่สูงขึ้นให้บริษัทประกันภัยต่อ เพื่อแลกกับการรับความเสี่ยงต่ออีกทอดหนึ่งมาจากบริษัทประกันภัยที่ไปรับประกันภัยทรัพย์สินที่เสี่ยงจะได้รับภัยหรือผลกระทบจากภาวะน้ำท่วมที่ค่อนข้างสูงในอนาคต ด้วยเงื่อนไขในลักษณะเช่นว่านี้เอง อาจทำให้การตีความ (Interpretation) คำจำกัดความของการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยในราคาที่ประชาชนพึงจะจ่ายได้ (Terminology of Affordability) และคำจำกัดความของการวางขายผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมที่มีความพร้อมให้ประกันภัยสำหรับประชาชนทั่วไป (Terminology of Availability) ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป เพราะหลังปี 2007 บริษัทประกันภัยในประเทศอังกฤษ

อาจต้องจ่ายเงินค่าเบี้ยประกันภัยต่อในอัตราที่สูงขึ้น เพื่อแลกกับการให้บริษัทรับประกันภัยต่อยอมรับการส่งต่อความเสี่ยงอีกทอดหนึ่งไปยังบริษัทรับประกันภัยต่อมุมมองของบริษัทประกันภัยจึงอาจมองในแง่ของกำไรจากธุรกิจประกันภัยที่ตนกำลังดำเนินอยู่และมูลค่าความเสี่ยงที่ตนต้องแบกรับมากขึ้น แต่ทว่าในมุมมองของประชาชนทั่วไป อาจมองว่าบริษัทรับประกันภัยควรกำหนดค่าเบี้ยประกันภัยเอาไว้ให้เหมาะสม เพราะในฐานะที่ประชาชนทั่วไปเป็นผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วม ก็ย่อมคาดหวังว่าบริษัทประกันภัยต้องเสนออัตราเบี้ยประกันภัยในราคาที่ประชาชนพึงจะจ่ายได้และการวางขายผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมที่มีความพร้อมให้ประกันภัยสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งแต่ละฝ่ายไม่ว่าจะเป็นบริษัทประกันภัยในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมก็ดีหรือไม่ดีก็จะเป็นประชาชนทั่วไปในฐานะผู้บริโภค (ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมหรือผู้รับบริการจากบริษัทประกันภัย ที่ดำเนินธุรกิจรับประกันภัยน้ำท่วม) ก็ตาม ต่างก็ต้องการให้ตีความถ้อยคำ คำจำกัดความหรือนิยามความหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยในราคาที่ประชาชนพึงจะจ่ายได้และการวางขายผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมที่มีความพร้อมให้ประกันภัยสำหรับประชาชนทั่วไป ให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของฝ่ายตน

ประการที่สาม รัฐบาลอังกฤษไม่ได้กำหนดเครื่องมือจูงใจ (Incentive Instrument) ให้ท้องถิ่น ภาควิชาการ และภาคธุรกิจจัดการกับความเสียหายจากภาวะน้ำท่วมมากขึ้นและไม่ได้สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและดำเนินกิจกรรมที่ลดการเพิ่มความเสี่ยงที่จะเผชิญภาวะน้ำท่วมในอนาคต อีกนัยหนึ่ง รัฐบาลอังกฤษไม่ได้สร้างเครื่องมือเสริมสร้างแรงจูงใจ (Subsidy Tools) สำหรับช่วยปรับพฤติกรรมของประชาชนทั่วไปให้รู้จักหันมาบริหารความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมด้วยตนเอง ผ่านการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมจากบริษัทประกันภัยที่เข้าร่วมโครงการ Flood Re เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Allowance) เมื่อประชาชนซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมจากบริษัทประกันภัยที่เข้าร่วมโครงการ Flood Re เป็นต้น

ประการที่สี่ โครงการ Flood Re มีระยะเวลาการดำเนินงานเป็นเวลา 25 ปี นับตั้งแต่เริ่มโครงการ แต่เมื่อหลังจากครบ 25 ปีนับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการแล้ว โครงการ Flood Re ก็จะสิ้นสุดไปด้วย นั่นหมายความว่ากลไกประกันภัยตามโครงการ

Flood Re เช่น กลไกสนับสนุนให้ภาคธุรกิจประกันภัยรับประกันภัยน้ำท่วมจากบุคคลทั่วไป กลไกสนับสนุนให้ภาคธุรกิจประกันภัยนำเอาเงินจากเบี้ยประกันภัยน้ำท่วมไปทำประกันภัยต่อ กลไกที่รัฐให้ความอุดหนุนทางการเงินแก่ภาคธุรกิจประกันภัย โดยจัดให้มีการรับประกันภัยต่อในจำนวนสูงสุด (Reinsurance Capacity) และกลไกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็ย่อมส่งผลไปตามการสิ้นสุดของโครงการดังกล่าวด้วย เท่ากับว่ารัฐจะผ่อนคลายการกำกับผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วม ให้มีความยืดหยุ่นและอิงกลไกตลาดมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตลาดเสรีสำหรับการประกันภัยน้ำท่วม (Free Market for Flood Risk Insurance) อย่างไรก็ตาม เมื่อโครงการ Flood Re สิ้นสุดลงและมี市场发展เสรีสำหรับการประกันภัยน้ำท่วมในอนาคตแล้ว ราคาเบี้ยประกันภัยของผลิตภัณฑ์ประกันภัยน้ำท่วมอาจเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน อันเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงระดับราคาผลิตภัณฑ์ประกันภัยให้สูงขึ้นหรือต่ำลงตามกลไกราคา โดยที่รัฐไม่อาจแทรกแซงราคาผลิตภัณฑ์ประกันภัยให้คงไว้ซึ่งราคาที่ผู้เอาประกันภัยพอจะจ่ายได้ (At an Affordable Rate)

ประการที่ห้า โครงการ Flood Re ของรัฐบาลอังกฤษอาจไม่ได้สร้างกลไกอื่นๆ ให้นำไปสู่การต่อยอดการสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นรวมกลุ่มกันวางแผนป้องกันน้ำท่วมร่วมกันระดับชุมชนหรือไม่ได้สร้างกลไกให้ภาคธุรกิจประกันภัยสนับสนุนให้ประชาชนร่วมมือกับท้องถิ่นของตนในการหารือ วางแผนและปฏิบัติการป้องกันน้ำท่วมร่วมกันระดับท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น หากผู้เอาประกันภัยได้กระทำการออกแบบ ดัดแปลง ซ่อมแซม ต่อเติมหรือปรับปรุงอาคารสิ่งปลูกสร้างทำให้อาคารสิ่งปลูกสร้างยกระดับขึ้นมา (Building Elevation) จนมีความสูงพอที่จะลดโอกาสที่น้ำจะท่วมถึง หรือจนมีความสูงทำให้อาคารที่น้ำจะท่วมถึงอาคารสิ่งปลูกสร้างน้อยลง ผู้รับประกันภัยก็ควรลดราคาเบี้ยประกันภัย (Premium Discounts) ให้กับผู้เอาประกันภัย เพราะผู้เอาประกันภัยได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการป้องกันและบรรเทาอันตรายที่จะมาถึงตนพอสมควรแล้ว อีกประการหนึ่ง หากผู้เอาประกันภัยที่เป็นประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ได้ทำการร่วมมือกับท้องถิ่นของตนเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตแล้ว ผู้เอาประกันเช่นนี้ก็อาจนำเอาเหตุดังกล่าวมาอ้างต่อผู้รับประกันภัยเพื่อขอลดราคาเบี้ยประกันภัยที่จะต้องจ่ายได้ เป็นต้น

บทสรุป

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ย่อมเห็นได้ว่ารัฐบาลอังกฤษพยายามนำเอากลไกการประกันภัยน้ำท่วมหรือสัญญาซึ่งบริษัทประกันภัยผู้รับประกันภัยน้ำท่วมตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เมื่อเกิดภัยน้ำท่วมหรือภัยอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องมาจากภาวะน้ำท่วมตามบริษัทประกันภัยได้ตกลงรับประกันเอาไว้ โดยผู้เอาประกันภัยตกลงจะส่งเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกัน ให้กับบริษัทประกันภัยเป็นการตอบแทนที่บริษัทประกันภัยยอมรับประกันภัยน้ำท่วม รวมไปถึงนำเอากลไกการประกันภัยต่อหรือกลไกการกระจายความเสี่ยงภัยหรือส่งต่อความเสี่ยงภัยของบริษัทประกันภัยผู้รับประกันภัยน้ำท่วมไปยังบริษัทประกันภัยรายอื่นๆ เพราะบริษัทประกันภัยมีความสามารถที่จะรับความเสี่ยงภัยเอาไว้อย่างจำกัด จึงต้องกระจายความเสี่ยงภัยในส่วนที่เกินกว่าตนเองจะรับได้ ไปให้กับบริษัทประกันภัยรายอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ Flood Re โดยมีกองทุน Flood Re ของรัฐบาลอังกฤษเป็นประกันกลไกราคาเบี้ยประกันภัยน้ำท่วม ในระบบตลาดประกันภัยของอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม กลไกประกันภัยน้ำท่วมก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ แม้ว่ากลไกประกันภัยและกลไกประกันภัยต่อภายใต้กฎหมาย Water Act 2014 จะถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล จูงใจและดึงดูดให้ภาคอุตสาหกรรมภาคธุรกิจและประชาชนทั่วไปที่มีความพร้อม ซื้อกรมธรรม์ประกันภัยน้ำท่วมจากบริษัทประกันภัย แล้วบริษัทประกันภัยไปทำสัญญาประกันภัยต่อเพื่อกระจายความเสี่ยงไปยังบริษัทประกันภัยรายอื่นๆ ผ่านกลไกโครงการ Flood Re แต่นั่นไม่ได้หมายความว่ากลไกเช่นนี้จะลดโอกาสที่จะเกิดอุทกภัยในประเทศอังกฤษได้อย่างสมบูรณ์ ในทางตรงกันข้าม กลไกประกันภัยน้ำท่วมและกลไกประกันภัยต่อตามโครงการ Flood Re พึงจะต้องได้รับการพัฒนาต่อไปเพื่ออุดช่องว่างทางกฎหมายและจูงใจภาคอุตสาหกรรมภาคธุรกิจและประชาชนทั่วไปหันมาช่วยรัฐบาลอังกฤษปฏิบัติการจัดการทรัพยากรน้ำกับป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเมื่อประเทศอังกฤษจะต้องเผชิญความเสี่ยงกับวิกฤติอุทกภัยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Association of British Insurers. (2015). *Briefing-Flood and Flood Re*. Retrieved June, 30, 2016, from https://www.abi.org.uk/~/_media/Files/Documents/Publications/Public/2015/Public%20affairs/ABI%20Issue%20Briefing%20-%20Flooding%20and%20Flood%20Re.pdf
- Bennett, Oliver & Edmonds, Timothy. (2013). *Household flood insurance*. London: House of Commons Library.
- Chartered Institute of Water and Environmental Management. (2016). *Defra National flood resilience review*. Retrieved June, 30, 2016, from <http://ciwem.org/wp-content/uploads/2016/04/CIWEM-response-National-flood-resilience-review.pdf>
- Chartered Insurance Institute New Generation Programme Claims Group. (2015). *Co-ordination of Flood Response*. London: Chartered Insurance Institute.
- Cobbing, Paul & Miller, Serval. (2012). *Property Level Protection and Insurance*. Bewdley: National Flood forum.
- Davey, Catherine. (2014). "Outline of the Seminar on Flood". *UKRLA e-law*, Issue 85; November-December 2014.
- Department for Communities and Local Government. (2014). *Flood Support Schemes*. London: Department for Communities and Local Government.
- Department for Environment, Food and Rural Affairs. (2011). *Flood risk and insurance: A roadmap to 2013 and beyond - Final report of flood insurance working groups*. London: Department for Environment, Food and Rural Affairs.
- _____. (2012). *The Government's Response to Sir Michael Pitt's Review of the summer 2007 flood – Final Progress Report*. London: Department for Environment, Food and Rural Affairs.

- _____. (2014). *A short guide to Flood Re*. London: Department for Environment, Food and Rural Affairs.
- _____. (2014). *Water Bill: Part 4 - Flood Insurance Scope of Flood Re*. London: Department for Environment, Food and Rural Affairs.
- _____. (2015). *Affordability and Availability of Flood Insurance*. London: Department for Environment, Food and Rural Affairs.
- Deverell, Edgar. (2015). *Who should be responsible for the provision and financing of flood defences in the UK?*. Retrieved June, 30, 2016, from <https://www.uea.ac.uk/documents/953219/7433356/Edgar+Deverell.pdf/5732ade2-68f6-40a3-abb3-ccf9e9ac87b1>
- Edmonds, Timothy. (2016). *Household flood insurance*. London: House of Commons Library.
- Environment Agency. (2007). *Summer 2007 Floods in Yorkshire*. Retrieved June, 30, 2016, from <http://www.gov.scot/Resource/Doc/921/0052996.pdf>
- Environment, Food and Rural Affairs Committee. (2008). *Flooding Fifth Report of Session 2007-2008*. London: The Stationery Office Limited.
- Gloucestershire County Council. (2007). *Scrutiny Inquiry into the Summer Emergency 2007*. Gloucester: Gloucestershire County Council.
- Huber, Michael. (2004). *Reforming the UK Flood Insurance Regime*. London: ESRC Centre for Analysis of Risk and Regulation & London School of Economics and Political Science.
- International Rainwater Harvesting Alliance. (2007). *The Pitt Review*. Retrieved June, 30, 2016, from http://www.irha-h2o.org/files/newsletters/attachments/n27/4_The_Pitt_Review.pdf
- Jenkins, Katie, Surminski, Swenja, Hall, Jim & Crick, Florence. (2016). *Assessing surface water flood risk and management strategies under future climate change: an agent-based model approach*. Retrieved

- June, 30, 2016, from <http://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/wp-content/uploads/2016/02/Working-Paper-223-Jenkins-et-al.pdf>
- McNulty, Alison & Rennick, K. (2013). *The Experience of Flooding in the UK: A Research Study*. London: British Red Cross.
- National Audit Office. (2014). *The performance of the Department for Environment, Food & Rural Affairs 2013-2014*. London: National Audit Office.
- National Flood Forum. (2016). *Household Insurance - Flood Re*. Retrieved June, 30, 2016, from <http://www.nationalfloodforum.org.uk/wp-content/uploads/Flood-Re-Explained.pdf>
- Royal Society for the Protection of Birds. (2014). *Flooding in focus Recommendations for more effective flood management in England*. Retrieved June, 30, 2016, from https://www.rspb.org.uk/Images/flooding-in-focus_tcm9-386202.pdf
- Surminski, Swenja & Eldridge, Jillian. (2014). *Flood insurance in England – An assessment of the current and newly proposed insurance scheme in the context of rising flood risk*. Retrieved June, 30, 2016, from <http://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/wpcontent/uploads/2014/02/WP144-Flood-insurance-in-England.pdf>
- Terry Marsh & Jamie Hannaford. (2007). *The summer 2007 floods in England & Wales – a hydrological appraisal*. Oxford: Centre for Ecology & Hydrology.
- The Pitt Review. (2008). *Learning lessons from the 2007 floods – Full Report*. London: The Pitt Review.

ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะสู่ความเข้มแข็ง ของชุมชนท้องถิ่นไทย

The Success of The Public Policy towards The Strength of Thai Local Community

ยูเวเรศ หลุดพา¹

Yuvares Ludpa¹

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งโลกาภิวัตน์ สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนไปซึ่งล้วนแต่ส่งผลต่อการบริหารจัดการประเทศ นโยบายสาธารณะ ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นที่เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการตนเองได้ และมีความยั่งยืนต่อไป ดังนั้น ทุกภาคส่วนควรให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับการกำหนดนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติของภาครัฐและชุมชนควรให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศต่อไปจากข้อความดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จของนโยบายสาธารณะสู่ความเข้มแข็งของชุมชนของท้องถิ่นไทย เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่นให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ, การนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติชุมชน, ความร่วมมือ, องค์การส่วนท้องถิ่น, ความสำเร็จ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, โทร. 095-9522567, e-mail: yuvares_lp@hotmail.com

¹ Lecturer, Faculty of Political Science and Public Administration Rajabhat Maha Sarakham University, Tel. 095-9522567, e-mail: yuvares_lp@hotmail.com

Abstract

Currently, Thailand is facing many changes such as globalization and environment which affect nation administration, public policy, public policy makers, public policy stakeholders, community, and other stakeholders. They are all the key part of important mechanisms for driving the development for the better life especially in the local level which is the level of the majority people in country for being strong, sustainable, and self-reliance community. Consequently, all sectors should participate in the administration for building up the reliance on each other in the level of public policy specifying and implementing. Community should also participate in implementing the policy for creating products and outcome correctly and also for the highly profit for people. This could also be the guideline for the development in national level. As mentioned earlier, the writer was interested in studying the success of the public policy towards the community strength in local of Thailand for investigating the problems and finding out the guideline of the implementation of public policy in the local level to promote the strong community.

Keyword : Public Policy, Public Policy Implementation, Community, Collaboration, Local Organization, Success

บทนำ

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคมอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มซึ่งเป็นสาเหตุให้จำเป็นต้องทำกิจกรรมร่วมกัน แบ่งงานกันทำ เพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพ หรือประกอบพิธีการต่างๆ ดำรงเผ่าพันธุ์ให้ยืนยงตลอดไป การรวมกลุ่มกันเพื่อทำงานหรือกิจกรรมใดๆ แสดงให้เห็นรูปแบบขององค์กรได้เกิดขึ้นแล้ว ทั้งนี้การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้นเกิดจากคนหลายคนแต่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน (Kosolkittiamporn, Saovaluk., & Kenaphoom, Sanya. (2016) เหล่านี้ผลักดันให้เกิดการรวมตัวของมนุษย์กลายเป็นสังคม ประเทศชาติ ซึ่งการรวมกลุ่มกันนี้เพื่อก็กู้มุงหวงเพื่อให้เกิดการดูแลซึ่งกันและกัน

โดยออกมาเป็นแนวทางการในการบริหารจัดการ เรียกว่า “นโยบายสาธารณะ” นโยบายสาธารณะ ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันนโยบายสาธารณะกับชุมชนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และส่งผลต่อการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นอย่างไร ใครได้ใครเสีย หรือเป็นการพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่รัฐตั้งใจที่จะทำหรือไม่ทำ (Dye, 1984) ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส เช่น การควบคุมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมและความพยายามในการขจัดความขัดแย้งกับสังคมอื่นๆ เป็นต้น (Kenaphoom, Sanya. 2016) ประเทศไทยเช่นเดียวกัน นโยบายสาธารณะจะถูกกำหนดโดยรัฐหรือจากส่วนกลางและถ่ายทอดสู่แผนบริหารราชการแผ่นดินและแปลงสู่แผนปฏิบัติราชการตามกระบวนการของนโยบายและภายใต้กฎหมายต่างๆ ต่อไปองค์การภาครัฐต่างๆ รับการถ่ายทอดนโยบายสาธารณะและนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติ ภายใต้โครงการและความรับผิดชอบขององค์กรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา การส่งเสริม การสนับสนุนและการปรับปรุงเพื่อให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพ มีสุขอนามัยที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์ ความเข้าใจและคุณธรรมจริยธรรมทางการเมือง (Mari, Duncan & John, 2009) ก้าวสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ชุมชนที่มีความสุขและความยั่งยืนในการดำรงชีพ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน การนำนโยบายไปปฏิบัติมักจะมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (John & Marilee, 1990) ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาประเทศโดยผ่านกระบวนการของนโยบายสาธารณะตั้งแต่การก่อตัวนโยบาย (Policy Formation) การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) และกระบวนการความต่อเนื่อง/ การทดแทน/ สิ้นสุด/ ปรับปรุง (Policy Maintenance, Successions, Terminations) (Sirisumphun, Thosapon. 1992) ทุกขั้นตอนควรเกิดจากการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ความจำเป็น และปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนั้นการร่วมมือกัน (Engagements) ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นย่อมมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อม ค่านิยม วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของชุมชน ดังนั้นภาครัฐส่วนท้องถิ่นควรเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อเป็นกระบอกเสียงและเป็นผู้นำชุมชนสู่การพัฒนาต่อไป

อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นนอกจากกระบวนการนโยบาย แผนงาน กลยุทธ์ และ ยุทธศาสตร์อาจจะไม่เพียงพอต่อความสำเร็จของนโยบาย ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือ และการยอมรับของผู้นำไปปฏิบัติด้วย

ดังนั้น ข้อความดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จของนโยบาย สาธารณะสู่ความเข้มแข็งของชุมชนของท้องถิ่นไทย เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทาง ของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่นให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป โดยผู้เขียน เริ่มจากการตั้งประเด็นข้อถกเถียงทางวิชาการด้วยวิธีการคิดเชิงเหตุผล (Rational Conceptual Thinking) (Kenaphoom, Sanya. 2014a) จากนั้นทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ด้วยทบทวนวรรณกรรม (Kenaphoom, Sanya. 2014b) รายละเอียด ดังต่อไปนี้

นโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ คือแนวทางที่ภาครัฐกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ประเทศในด้านต่างๆ เพื่อยกคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ เป็นตัวกำหนดทิศทางของ ประเทศเนื่องจากรัฐบาล หรือฝ่ายบริหารจะต้องแถลงนโยบายแห่งรัฐ ตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการประเทศ ดังความหมายสาธารณะของ โทมัส อาร์ ดาย ที่กล่าวว่า นโยบายสาธารณะคือสิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำ หรือไม่กระทำ (Dye, 1984) มีขั้นตอนของนโยบายดังนี้

1. การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation) ซึ่งอาจเกิดจากข้อเรียกร้อง ปัญหา การเปลี่ยนแปลงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ กลุ่มผลประโยชน์ โดยมองว่า ตัวปัญหา คืออะไร อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และจะได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบาย อย่างไร (Jame E. Anderson, 1979) นอกจากนั้นปัญหาสาธารณะมักมีความซับซ้อน ขาดความชัดเจน และมีความละเอียดอ่อนและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง ไป (William N. Dunn, 1994) ซึ่งมีรูปแบบเกี่ยวกับการก่อตัวของนโยบายสาธารณะ 4 รูปแบบดังนี้ 1) แบบถังขยะ (Garbage Model) ที่เป็นการนำปัญหาที่เกิดขึ้น มาจับคู่กับวิธีการหรือแนวทางการแก้ไขที่มีอยู่แล้ว หรือเป็นการจับแพะชนแกะ (Charles H. evine, 1985) 2) ตัวแบบชุมชนนโยบาย (Policy Communities) 3) ตัวแบบผู้ประกอบการนโยบาย (Policy Entrepreneurs) และ 4) ตัวแบบหน้าต่าง นโยบาย (Policy Window) มองว่าการที่จะเข้าสู่วาระนโยบายจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และโอกาส หรือเข้าทำนองที่ว่า “ต้องรีบตีเหล็กเวลาร้อน”

2. ขั้นตอนการกำหนดนโยบายสาธารณะ การเข้าสู่วาระนโยบายของปัญหา นโยบายไม่ได้หมายความว่าปัญหาทุกปัญหาจะถูกกำหนดเป็นนโยบายทั้งหมด ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่างเช่น การสกัดกั้นจากผู้กำหนดนโยบาย ข้าราชการประจำ ถอนบางเรื่องออก ความลำเอียงของระบบการเมือง เป็นต้น (Dye, Thomas R., 1984) โดยขั้นการกำหนดนโยบายสาธารณะมีรูปแบบของการกำหนดนโยบาย 4 รูปแบบดังนี้ 1) ตัวแบบเหตุผล (Rational Model) 2) ตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Model) 3) ตัวแบบชนชั้นนำ (Elite Model) และ 4) ตัวแบบกลุ่ม (Group Model)

3. ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ และเป็นขั้นตอนที่ ข้าราชการประจำได้เข้าไปมีบทบาทอย่างมากในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งมี 6 รูปแบบคือ 1) ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) 2) ตัวแบบทางด้านการจัดการ (Management Model) 3) ตัวแบบการพัฒนาองค์กร (Organization Development Model) 4) ตัวแบบกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model) 5) ตัวแบบทางการเมือง (Political Model) และ 6) ตัวแบบทั่วไป (General Model) Jantharasorn, Woradech (1985)

4. ขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นการประเมินถึงผลกระทบเชิงบวกเชิงลบ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของนโยบายโดยใช้เครื่องมือต่างๆ ในการ ซึ่งรูปแบบการประเมินผลนโยบายประกอบด้วย การประเมินแบบกำกับติดตาม (Policy Monitoring) การวัดประสิทธิภาพ (Efficiency Measurement) และการวัดประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) โดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือต่างๆ เพื่อให้ได้ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติและนำไปสู่การตัดสินใจต่อไป

5. ขั้นตอนความต่อเนื่อง/การทดแทน/สิ้นสุด/ปรับปรุง (Policy Maintenances, Successions, Terminations) เป็นขั้นตอนของการนำผลที่ได้จากการประเมิน มาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในความต่อเนื่อง/การทดแทน/สิ้นสุด/ปรับปรุงของนโยบาย (Sirisumphon, Thosapon. 1992)

จากกระบวนการนโยบายสาธารณะตั้งแต่การก่อตัวนโยบาย จนถึงการตัดสินใจของขั้นตอนความต่อเนื่อง/การทดแทน/สิ้นสุด จะเห็นได้ว่า ทุกขั้นตอนล้วนมีความสำคัญ และต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน รวมทั้งคุณธรรม และจริยธรรม ของการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนต่อไป

การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การเลือกตั้งอิสระ เพื่อเลือกผู้มีหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่น มีอิสระ พร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจาก การควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยงาน การปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้ กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด (Phongngam, Godwit. 2007) ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของฮอลโลเวย์ ที่นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขต แน่นนอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหาร การคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน (William, Holloway V. 1951) นั่นคือ การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยเป็นแบบ กระจายอำนาจที่ถ่ายทอดจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นและมีการกำกับติดตามจากส่วนกลาง โดยข้าราชการประจำหรือส่วนภูมิภาค แต่ส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองได้ โดยการบริหารโดยแบ่งเป็นสองส่วนคือ ฝ่ายบริหารและสภา ซึ่งในส่วนท้องถิ่น จะมีทั้งข้าราชการการเมือง และข้าราชการที่ทำหน้าที่ในการบริหารส่วนท้องถิ่นนั้นๆ โดยการปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากร และหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องสิทธิตาม กฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหาร และปกครองตนเองคือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติต้องมาจากการเลือกตั้งของ ประชาชน และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น (Phongngam, Godwit. (2007)

การนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นไทย

องค์กรปกครองท้องถิ่นไทย จัดตั้งขึ้น บนพื้นฐานของแนวความคิดในการพัฒนา ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม และเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จึงถือได้ว่า องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เป็นรากฐานของ ระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในท้องถิ่น และเป็นกลไกการปกครองที่จะ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ประชาชน ในท้องถิ่นของตนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมาจาก

ประชาชน ดำเนินกิจการ เพื่อประชาชน และโดยการกำกับดูแลของ ประชาชน องค์กรปกครองท้องถิ่น จึงเป็นกลไกของการมีส่วนร่วมในเชิงปกครอง หรือในเชิง โครงสร้างของชุมชนท้องถิ่นเมื่อกล่าวในเชิงโครงสร้างขององค์กรปกครองท้องถิ่น ก็พบว่า ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น” (Chayabut, Chuwong. 1996) ถึงอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าท้องถิ่นไทยจะมีโครงสร้างในการสนับสนุนการการนำนโยบาย สาธารณะสู่การปฏิบัติแต่ก็ยังมีบางท้องถิ่นยังคงพบปัญหาการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ด้วยข้อจำกัดหลายๆ ด้าน เช่น ด้านของเวลา การมีส่วนร่วม การเข้าถึงโครงการ ของชุมชนที่อาจจะยังไม่เพียงพอ หรือความเข้าใจในตัวนโยบายที่ไม่เพียงพอ หรือแม้แต่ การแทรกแซงเพื่อผลประโยชน์ของบางกลุ่ม (Interest Group) ซึ่งทำให้ชุมชนนั้นๆ หรือท้องถิ่นนั้นๆ ไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะดูแลตัวเองได้ เช่น จัดหวัดจัดการตัวเอง ของพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่การก่อตัวของนโยบายและการกำหนดนโยบายไม่ได้ เกิดจากการกำหนดหรือความต้องการของชุมชนก็จะทำให้ ชุมชนหรือท้องถิ่นไม่เข้าใจ วัตถุประสงค์อย่างแท้จริง รวมทั้งการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือการขาดความรู้สึก ถึงการเป็นเจ้าของหรือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ จึงทำให้เกิด ประสิทธิภาพประสิทธิผลที่เพียงพอหรืออาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของ ชุมชนที่เพียงพอ ดังนั้นการมีส่วนร่วมและความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของเป็นส่วนสำคัญ ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นและนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติได้ แต่ในทางตรงกันข้ามก็ยังคงมีบางท้องถิ่นที่สามารถ นำนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างเข้มแข็งและเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้ อย่างแท้จริง เนื่องจากนโยบายเกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชนอย่างแท้จริงทำให้ ชุมชนมีความเข้มแข็งและบริหารจัดการตัวเองได้ จึงทำให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จ ในการนำนโยบาย ผ่านแผน โครงการ สู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังทำให้ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ มีความเข้มแข็ง เช่น ชุมชน ธรรมชาติ ในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มิลเบอร์ลี ที่พบว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องมีความสัมพันธ์กันและความเข้าใจกัน

ของชุมชน และควรมีความสัมพันธ์และความต่อเนื่องกันของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือเป็นการบูรณาการในระดับมหภาคที่จะต้องร่วมมือกันให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความสมดุลของการดำเนินการต่อไป (MacLaghlin, Milbrey W. 1978) ดังนั้นชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของท้องถิ่นนั้นควรร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติและสร้างชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

การนำนโยบายสาธารณะสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไทย

การนำนโยบายสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะผิดไปจากวัตถุประสงค์แล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าความล้มเหลวของนโยบายนั้นย่อมเกิดขึ้นเสียตั้งแต่แรกแล้ว มีปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลทำให้นโยบายต้องถูกปรับเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์เดิม ได้แก่ 1) ขาดความชัดเจนและความเฉพาะเจาะจงของนโยบาย 2) ความหลากหลายในเป้าหมาย 3) ระดับความเข้าใจวัตถุประสงค์ของหน่วยงานรับผิดชอบ และ 4) ระดับความร่วมมือและความตั้งใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานรับผิดชอบ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในเบื้องต้นจึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเป้าหมายและความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบาย ตลอดจนให้ความร่วมมือและมีความตั้งใจในการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

การยอมรับของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคคือ การทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ในการทำงานให้หน่วยงานระดับล่างยอมรับแนวทางดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อย่างไรก็ตาม การยอมรับโครงการไม่สามารถประกันได้ว่านโยบายนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากหน่วยงานระดับล่างขาดความร่วมมือร่วมใจ ถึงแม้ส่วนกลางจะมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบแต่ อำนาจที่แท้จริงในการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมอยู่ที่หน่วยงานและผู้ปฏิบัติซึ่งได้แก่ข้าราชการระดับล่าง (Street-Level Bureaucrats) เป็นสำคัญ (Lipsky, Michael. 2010) เพราะฉะนั้น การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย

การนำนโยบายในไปปฏิบัติระดับจุลภาค (Micro Implementation) การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคเริ่มต้นจากการที่หน่วยงานระดับล่างรับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการมาจากเบื้องบน แล้วนำนโยบาย แผนงานหรือโครงการนั้น

มาปรับเปลี่ยนให้เป็นแนวทางการปฏิบัติงาน โดยอาศัยพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลง กระบวนการทำงานในแต่ละหน่วยงานเดิมก่อน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำได้ยาก เพราะการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานถือเป็นปัญหาที่สำคัญในการนำนโยบาย ไปปฏิบัติในระดับจุลภาค นอกจากนี้การนำนโยบายหรือโครงการดังกล่าวมาปฏิบัติ ให้บรรลุนั้นจะต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การประสานประโยชน์ระหว่าง หน่วยงานเจ้าของโครงการนั้นกับองค์กรระดับล่างที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ซึ่งเบอร์แมน เรียกว่า “การปรับตัวเข้าหากันและกัน” (Mutual Adaptation) (Pual Berman, 1978)

สิ่งที่สำคัญอีกประการในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคนั้น ได้แก่ กระบวนการปรับตัวนั้นจะต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานระดับล่างเช่นกัน ลำดับขั้นตอนของการตัดสินใจดังกล่าวจะเรียกว่า Path of Micro - Implementation การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการระดมพลัง (Mobilization) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Deliverer Implementation) และขั้นตอนในการสร้างความเป็นปึกแผ่น (institutionalization) หรือความต่อเนื่อง (Continuation) ในองค์กร

การระดมพลัง ในขั้นตอนนี้ หน่วยงานในระดับล่างจะต้องดำเนินการในการ พิจารณารับนโยบาย และการแสวงหาความสนับสนุน โดยหน่วยงานในระดับล่าง จะพิจารณาว่านโยบายจากส่วนกลางมีความเหมาะสม มีความสำคัญเร่งด่วน ตรงตาม เป้าหมายของหน่วยงานและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย หรือไม่เพียงใด หากหน่วยงานในระดับล่างเห็นว่านโยบายดังกล่าวไม่มีความสำคัญ ไม่เกี่ยวกับหน้าที่หลักของหน่วยงานความผูกพันของหน่วยงานในระดับล่างที่มีต่อนโยบายนั้นก็จะไม่มี (Paul Berman, Milbrey McLaughlin, 1977) ซึ่งสามารถ สรุปผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ไม่มีการนำนโยบายไป ปฏิบัติ (Non - Implementation) คือ ไม่มีการปรับใช้นโยบายแผนงานหรือโครงการ 2) การยอมรับสภาพในการปฏิบัติ (Cooptation) เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่มี การปรับเปลี่ยนวิธีการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงาน หรือข้อจำกัดอื่นๆ จึงอาจทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เป็นตามนโยบายและแผน การดำเนินงานที่วางไว้แต่แรก เช่น การดำเนินนโยบายปราบปรามยาบ้าอาจไม่สามารถ นำไปใช้ปราบปรามยาบ้าได้ทุกพื้นที่ เนื่องจากบางพื้นที่ไม่ได้มีปัญหาการแพร่กระจาย

ของยาบ้า แต่อาจมีปัญหาการแพร่กระจายของยาเสพติดชนิดอื่น ทำให้ต้องการมีปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติของนโยบายที่วางไว้ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น เป็นต้น

3) การเรียนรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ (Technological Learning) หมายถึง ไม่มีการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการมาใช้ ถึงแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมแล้วก็ตาม เช่น โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ประสบผลสำเร็จเพียงแค่มีการติดตั้งอินเทอร์เน็ตตามตำบลต่างๆ ของประเทศ แต่ยังถือว่านโยบายไม่บรรลุถึงผลลัพธ์ที่ต้องการ เพราะยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างแท้จริง เป็นต้น

การสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง ความสำเร็จหรือผลลัพธ์ในระยะยาวของนโยบายใดก็ตามจะเกิดขึ้นไม่ได้หากนโยบายนั้น ไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Continuation) การที่จะให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนี้หมายความว่า นโยบายนั้นจะต้องถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเป็นหน้าที่ประจำวัน (Reutilization) ของผู้ปฏิบัติด้วย ฉะนั้น การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้องต้องหาทางทำให้การปฏิบัติตามขั้นตอนที่สองสืบทอดมาสู่ขั้นตอนที่สามคือการสร้างความเป็นปึกแผ่นเชิงสถาบัน (Institutionalization) หรือความต่อเนื่องในการปฏิบัติให้เกิดขึ้นกับนโยบายนั้นให้ได้ยกตัวอย่างเช่น โครงการอาหารกลางวันของเด็กนักเรียน ในช่วงแรกๆ ได้มีการเชิญพ่อแม่ และผู้ปกครองมาช่วยกันทำอาหารกลางวันให้เด็กทาน ซึ่งโครงการนี้ได้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมานาน ต่อมาโรงเรียนจึงจัดตั้งแผนกโภชนาการอาหารขึ้นมาในโรงเรียน ถือว่าเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นเชิงสถาบันขึ้น

นโยบายส่วนใหญ่จะต้องอาศัยองค์การ หน่วยงาน หรือบุคคลในระดับต่างๆ ในการทำหน้าที่ดำเนินนโยบายเพื่อให้นโยบายนั้นสามารถบรรลุเป้าหมาย องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติสามารถแบ่งออกเป็นหลายฝ่ายได้แก่ ฝ่ายการเมือง ระบบราชการ ข้าราชการ ผู้รับบริการหรือผู้ได้ประโยชน์จากนโยบาย (Pual Berman, 1978)

ฝ่ายการเมือง ครอบคลุมถึงรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีความสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติของระบบราชการ โดยการออกกฎหมาย หรือกำหนดขึ้นเป็นมติคณะรัฐมนตรี การออกกฎกระทรวง ตลอดจนการวางระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางไปปฏิบัติ ในอีกนัยหนึ่ง สองสถาบันนี้ถือได้ว่าเป็น

ฝ่ายที่ริเริ่มกำหนดหรือเสนอนโยบาย จัดสรรงบประมาณ หรือรับข้อเรียกร้องปัญหาจากกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มการเมือง หรือประชาชนโดยทั่วไป มาแปลงเป็นนโยบายเพื่อให้เกิดการ

หน่วยงานต่างๆ ของรัฐในระบบราชการ ในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานของรัฐในระบบราชการมีความสำคัญมาก การเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานของรัฐ นอกเหนือจากอำนาจของหน่วยงานของรัฐที่ยากจะควบคุมได้และแนวโน้มของหน่วยงานของรัฐที่จะเลือกนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติแต่เฉพาะนโยบายที่จะเป็นประโยชน์องค์การของตนเองแล้ว ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องของหน่วยงานราชการด้วยกันเองก็เป็นปัญหาอย่างมากในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายใดที่ต้องอาศัยความร่วมมือหรือการประสานงานระหว่างหน่วยงานหลายหน่วยนโยบายนั้นมักจะมีแนวโน้มที่จะล้มเหลวในนำไปปฏิบัติ โดยมีแนวโน้มที่จะเกิดความขัดแย้งในวิธีการบรรลุเป้าหมายเนื่องจากทัศนภาพ ผลประโยชน์ และวัตถุประสงค์หลักของแต่ละหน่วยงานแตกต่างกัน

ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานมีส่วนสำคัญในการทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้บริหารโครงการเป็น ผู้แปลงการสนับสนุนหรือเจตนารมณ์ของผู้บริหารระดับสูงให้ ผู้นำของข้าราชการที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติในภาพที่เป็นจริง และมีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะข้าราชการดังกล่าวเหล่านี้จะมีอิสระในการใช้วิจารณญาณ (Discretion) ในการตัดสินใจอย่างมาก โดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่อาจจะควบคุมได้ ข้าราชการเหล่านี้จะเป็นผู้แปลหรือตีความ (Interpret) นโยบายมาเป็นแนวทางปฏิบัติงานด้วยตนเอง หากนโยบายขาดความชัดเจนก็จะเกิดปัญหาในการนำไปปฏิบัติตามมา หรือในกรณีที่นโยบายหรือโครงการนั้นๆ ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ประจำวันของข้าราชการเหล่านี้ อาจทำให้ ข้าราชการไม่ยอมรับหรือหาทางหลีกเลี่ยง เพิกเฉย หรือตีความนโยบายนั้นเสียใหม่ก็ได้กล่าวโดยสรุปแล้ว ข้าราชการในระดับล่างเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างมาก

ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ผู้รับบริการ (Clients) ผู้ได้รับประโยชน์ (Beneficiaries) หรือผู้เสียประโยชน์ ในที่นี้หมายรวมทั้งแง่ของบุคคล (Individuals)

กลุ่ม (Groups) หน่วยงานภาคเอกชน (Private Sector) และภาคหน่วยงานที่ไม่ได้มุ่งหากำไร (Non-profit Sector) ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้รับบริการหรือผู้ได้รับประโยชน์ในฐานะที่เป็นบุคคล จะเป็นผู้ที่ติดต่อกับข้าราชการในระดับล่างโดยตรง หากบุคคลดังกล่าวขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม บทบาทที่จะมีอิทธิพลในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม หากผู้รับบริการหรือผู้ได้รับประโยชน์มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก่อนในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ บทบาทของกลุ่มที่จะส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีมากขึ้น

นอกจากนั้น จากการศึกษาของเพรสแมนและวิลด์ฟสกี เพื่อหาสาเหตุของความล้มเหลวของนโยบายที่มีลักษณะบนลงล่าง (Top-Down) นั้นพบว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัยสามปัจจัยด้วยกัน คือ กระบวนการในการสื่อความ สมรรถนะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และความร่วมมือสนับสนุนของผู้ปฏิบัติจากผลการศึกษาของเพรสแมน และวิลด์ฟสกีได้แสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายสู่การปฏิบัติขึ้นอยู่กับกระบวนการสื่อความ สมรรถนะองค์กรและความร่วมมือของผู้ปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับข้อโต้แย้ง (Pressman, & Wildavsky, 1979) อย่างไรก็ตามการที่จะออกแบบวิธีการที่เหมาะสมจะต้องทราบถึงปัญหาของผู้ได้รับการบริการ กลุ่มเป้าหมาย หรือประชาชน ทั้งในระดับปัจเจกชน ครอบครัว และชุมชน เพื่อนำไปสู่การเข้าใจในระดับความต้องการหรือองค์ความรู้ในสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การทราบแนวทางและวิธีการหรือกระบวนการที่จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้สำเร็จต่อไป ดังนั้นรูปแบบในการกระจายอำนาจเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นควรมีความร่วมมือกันในทุกภาคส่วน จากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และประชาชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมี ดังนี้

1. มิติของการกำหนดนโยบายสาธารณะจากส่วนกลางควรคำนึงถึงลักษณะที่ดีของนโยบายสาธารณะ ได้แก่ การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและความชัดเจนเหมาะสมของนโยบายสาธารณะและมีความเป็นไปได้ในการประเมินผลนโยบายสาธารณะ และการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติ เนื่องจากนโยบายที่มีความคลุมเครือ ย่อมยากต่อการนำสู่การปฏิบัติและการประเมินผล รวมทั้งส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะและการพัฒนา

ประเทศ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างเป็นทางการ ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะหลัก และผู้กำหนดนโยบายสาธารณะรอง รวมทั้งผู้กำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ ควรคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของประชาชน หรือโดยยึดแนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะตามแนวทางของลักษณะที่ดีของนโยบายสาธารณะ (Sirisumphun Thosapon, 1992)

2. มิติของการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบ โดยเฉพาะเป็นหน่วยการปกครองที่จัดตั้งในชุมชนมี “ความจำเป็น” สำหรับการปกครองประเทศของบรรดาประเทศที่พัฒนาทั้งหลาย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ คือ มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีงบประมาณ ทรัพย์สินและเจ้าหน้าที่ของตนเอง และมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติงานในเขตท้องถิ่นนั้น ตามที่กฎหมายระบุ จากลักษณะสำคัญขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประการหนึ่งที่กล่าวว่า ท้องถิ่นควรมีอำนาจอิสระในการวางนโยบายและมีการบริหารงานของตนเองไม่ต้องขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลางก่อน ถือเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีอิสระในการวางหรือกำหนดนโยบายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น และของประเทศชาติต่อไปโดยยึดหลักทางการกำหนดนโยบายสาธารณะตามแนวทางของลักษณะที่ดีของนโยบายสาธารณะ นอกจากนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีอำนาจนโยบายสาธารณะจากส่วนกลางเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นต่อไปเพื่อสร้างความเชื่อมโยงและความสอดคล้องต่อทิศทางการพัฒนาประเทศต่อไป (Williams, 1971)

3. มิติของผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน และมีองค์กรหลายองค์กร รวมทั้งบุคคลจากหลายฝ่ายเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกัน หรือมีบทบาทและอิทธิพล อันส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือประสบกับความล้มเหลวได้ ในที่นี้จะพิจารณาบทบาทขององค์กร อันได้แก่ ฝ่ายการเมือง ราชการ และผู้ได้รับผลจากนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการถือเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ซึ่งถือว่าเป็นหัวจักรหรือหัวเรือใหญ่ที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติและข้าราชการระดับล่างมักจะเป็นผู้ดำเนินงานตามโครงการและเป็นผู้มีปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้รับบริการ

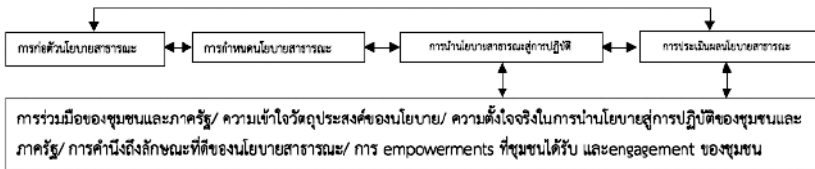
หรือกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายโดยตรงและอย่างใกล้ชิด ดังนั้น ความรู้ความสามารถ ของข้าราชการระดับล่างซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติควรจะต้องมีความรู้ เช่น ความรู้ด้านข้อมูล ความรู้ด้านทฤษฎีต่างๆ การเชื่อมโยงระหว่างภาคทฤษฎีและปฏิบัติรวมทั้งมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์นโยบาย มีความตั้งใจจริง พิจารณาได้จากพฤติกรรมการทำงานเพื่อให้บริการแก่ประชาชน รวมทั้งการปรับตัวของข้าราชการระดับล่าง ล้วนต่างมีผลต่อความสำเร็จในการสร้างความสำเร็จแก่การนํานโยบายสู่ท้องถิ่น (Pressman & Wildavsky, 1979)

4. มิติของกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) กลุ่มผลประโยชน์นั้นพิจารณาตามหลักของความเป็นจริงจากพฤติกรรมแล้วเป็นการรวมตัวของกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ได้ยึดถือเอาแนวอาชีพเดียวกันเป็นหลัก เมื่อการรวมตัวกันดำเนินไปได้ด้วยดี มีการจัดองค์การที่ดี มีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะสามารถสร้างพลังและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล (Influence) และอำนาจ (Power) เหนือรัฐบาลเหนือผู้บริหารประเทศได้ พลังอำนาจที่ว่ำนี้นรวมไปถึงจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในกลุ่มด้วยกลุ่มผลักดัน (Pressure Groups) เป็นองค์การผลประโยชน์ของกลุ่มชน ดังนั้นกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก ยิ่งกว่านั้น ชุมชน ประชาชน ภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นควรเข้มแข็งและซื่อสัตย์ในการดำเนินการตั้งแต่การกำหนดนโยบายสาธารณะจนถึงการประเมินผลนโยบายสาธารณะเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการนํานโยบายสู่การพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง (Garnham, & Kaleta, 2002)

5. มิติของชุมชนท้องถิ่น สาระสำคัญของการปกครองท้องถิ่น คือ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสามารถบริหารท้องถิ่นของตนเองได้และเพื่อให้ความเป็นอิสระเหล่านั้น เป็นไปโดยประชาชนในท้องถิ่นนั้นประชาชนย่อมต้องมีส่วนร่วม (Engagements) ในกระบวนการต่างๆ (Chajermmeang, Thanee., 2007) การปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอันจะเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างตรงเป้าหมาย การปกครองส่วนท้องถิ่นคือการกระจายอำนาจ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้ปกครองกันเอง (Empowerment) รวมทั้งสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างอิสระ ดังนั้น การกำหนดนโยบายที่นำไปสู่

ความสำเร็จ สามารถแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง ต้องคำนึงถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น และท่าทีของประชาชนที่มีต่อข้าราชการ ซึ่งมีผลจากข้าราชการระดับล่างที่รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ และลักษณะของชุมชนที่เป็นเงื่อนไขต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ ทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมก่อนนำนโยบายไปปฏิบัติ ความคิดเห็นหรือท่าทีของประชาชนที่มีต่อนโยบาย ผู้มีความเห็นด้วยหรือต้านนโยบาย กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองให้การสนับสนุนนโยบายเพียงใด (Phongngam, Godwit., 2009)

จากข้อความที่กล่าวข้างต้นผู้เขียนสรุปเป็นรูปแบบในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จของนโยบายสาธารณะสู่ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไทยดังนี้

บทสรุป

จากข้อความที่กล่าวข้างต้น ทั้งกระบวนการของนโยบาย การปกครองส่วนท้องถิ่น และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นไทย ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายส่วนใหญ่จะต้องอาศัยองค์การ หน่วยงาน หรือบุคคลในระดับต่างๆ ในการทำหน้าที่ดำเนินนโยบายเพื่อให้ให้นโยบายนั้นสามารถบรรลุเป้าหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติเหล่านี้มีความคาดหวังและมีเป้าหมายที่แตกต่างกันไป จำเป็นที่จะต้องเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกัน และการในระดับใดระดับหนึ่ง องค์การและผู้เกี่ยวข้องต่างก็มีบทบาทและอิทธิพลต่อผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากหรือน้อยต่างกันไป แต่ไม่มีใครที่จะสามารถควบคุมผลหรือทิศทางของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ด้วยตัวเองทั้งหมด ดังนั้นบทบาทขององค์การและผู้เกี่ยวข้องมีผลต่อการผลักดันให้นโยบายนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติ ฝ่ายการเมือง ระบบราชการ

ข้าราชการ ผู้รับบริการหรือผู้ได้ประโยชน์จากนโยบาย ควรมีส่วนร่วมในการกระบวนการของนโยบาย การสื่อสาร การมีคุณธรรมและจริยธรรมรวมถึงการให้อำนาจแก่ชุมชน (Empowering) หรือความรู้สึกลึกถึงความเป็นเจ้าของของชุมชน (Engagements) ล้วนมีความสำคัญต่อการบริหารและการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น ดังนั้นผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Chajernmeang, Thanes. (2007). *Thai local governance and Local management: perception of World civilization*. Bangkok: Kobphai project.
- Charles H. evine. (1985). Where policy comes from: Ideas, Innovations and Agenda choice, *Public Administration Review*, 45(1), 255-258.
- Chayabut, Chuwong. (1996). *Thai local governance*. Bangkok: department of local administration.
- Dye, Thomas R. (1984). *Understanding Public Policy*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice -Hall, Inc.
- Garnham, R.L., & Kaleta, H. (2002). *Educational leadership: culture and diversity*. Gateshead: Athenaeum Press.
- Jame E. Anderson. (1979). *Public policy making*, New York Holt : Rinehart and Winston.
- Jantharasorn, Woradech. (1985). *Public implementation: conceptual framework, administration*. Bngkok: Phapphim.
- John, & Marilee. (1990). after the decision: Implementing policy reforms in developing countries, *Wrold Development*, 18(8), 1163-1181.
- Kenaphoom, Sanya. (2014a). “Establish the Research Conceptual Framework in Public Administration by the Rational Conceptual thinking”. *Phetchabun Rajabhat Journal*, 16(1), 1-19.

- _____. (2014b). "The creating of Quantitative Research Conceptual Framework of Public Administration by Literature Review". *Udonthani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Science*, 3(1).
- _____. (2016). "Public Policy Making : Theory and Process" *Humanities and Social Sciences Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 7(2), July-December 2016.
- Kosolkittiamporn, Saovaluk., & Kenaphoom, Sanya. (2016). "General Principle on Organization and Management" *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 3(1).
- Lipsky, Michael. (2010). *Street Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services. 30th Anniversary Expanded Edition*. The Russell Sage Foundation: New York, NY.
- MacLaghlin, Milbrey W. (1978). Learning from experience: lesson from policy implementation, *Education and Policy analysis*, 9(2), 171-178.
- Mari, Duncan & John. (2009). Evidence, politics and power in public policy for the environment, *Eniromental Science & Policy*, 12(3), 207-215.
- Paul Berman, Milbrey McLaughlin (1977). *Policy research: Belief and doubt*. *Policy Analysis*, 3 (1977), 239–271.
- Phongngam, Godwit. (2007). *Thai local governance*. Bangkok: Winyu.
- _____. (2009). *New of Thai local governance: Vision of decentralization and local management*. Bangkok: Winyu.
- Pressman, J. L., & Wildavsky, A. B. (1979). *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland : or, Why it's amazing that Federal programs work at all, this being a saga of the Economic Development Administration as told by two sympathetic observers who seek to build morals on a foundation of ruined hopes*. Berkeley: University of California Press.

- Pual Berman. (1978). *The study of macro and micro implementation of social policy*. The Rand corporation Santa monice: California.
- Sirisumphun, Thosapon. (1992). *Public policy analysis technic*. Bangkok: Chulalongkorn.
- William N. Dunn. (1994). *Public policy analysis*. Englewood Cliffs: N.J. Prentice-Hall.
- William, Holloway V. (1951). *State and Local Government in The Unistates*. New York: McGraw Hill.
- Williams, Walter. (1971). *Social policy research and Analysis: The experience in the federal social agencies*. New York: American Elsevier Publishing.

วรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามกับบทบาทในสังคม วัฒนธรรมสองฝั่งโขง

The Role of Phra Lak Phra Lam in Society and Culture of Two sides of The Mekong River

สมัย วรรณอุดร¹

Smai Wannaudorn¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์ฉบับลาวที่มีปรากฏอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ได้แก่ 1) บทบาทด้านศิลปกรรม 2) บทบาทด้านนาฏศิลป์และ 3) บทบาทด้านมหรสพ จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามยังคงมีบทบาทอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมสองฝั่งโขงเป็นอย่างมาก กล่าวคือ 1) บทบาทด้านศิลปกรรมทั้งในจิตรกรรมและประติมากรรมยังมีความโดดเด่นอยู่ทั้งในลาวและภาคอีสานของไทย โดยภาพพระลักพระลามในงานจิตรกรรมนั้นมีปรากฏทั้งผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากราชสำนักและช่างพื้นบ้าน ในงานประติมากรรมนั้นส่วนมากจะมาจากเรื่องรามเกียรติ์ หรือได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์ของไทย 2) บทบาทด้านนาฏศิลป์มีทั้งโขนและการฟ้อนนางแก้ว ซึ่งเคยเป็นศิลปะที่โดดเด่นในสมัยอาณาจักรและราชอาณาจักร ถึงแม้ปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่ก็ยังคงถูกนำมารับใช้ชาติอีกเช่นเดิมโดยเฉพาะในเมืองหลวงพระบาง และ 3) บทบาทด้านมหรสพนั้นในภาคอีสานเป็นที่นิยมทั้งในการแสดงหนังประโมทัยและหมอลำ ส่วนในประเทศลาวปรากฏเฉพาะในการแสดงหนังประโมทัยเท่านั้น และมีการปรับเปลี่ยนบทบาทพระลักพระลามเป็นพระโพธิสัตว์นักอนุรักษทรัพยากรธรรมชาติในบริบทสังคมใหม่เพื่อเหตุผลทางการเมือง ส่วนหมอลำมีเพียงคณะเดียวที่นำมาแสดง

คำสำคัญ : พระลักพระลาม, บทบาทของวรรณกรรม, สังคมวัฒนธรรมสองฝั่งโขง

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturers, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Abstract

The objective of this article was to study the role of the literature “Phra Lak Phra Lam” or “Ramayana” in Lao version immersed in the society and culture of the Mekong River basin in the aspects of 1) the fine arts, 2) the performing arts, and 3) the entertainment. The study revealed that the Phra Lak Phra Lam literature still had a role in social and culture along the Mekong river basin in the high level which could be said that: 1) the role in fine arts in the paintings and sculptures were prominent in both of Laos and northeast of Thailand which the picture of Phra Lak Phra Lam has appeared in the paintings influenced by the royal artist and the local artist while most of sculptures were influenced by Ramayana story or from Ramayana of Thai version, 2) the role of performing arts includes “the Knone drama” and “Nang Keaw Dance” which were the outstanding performance in the colonial and the Kingdom period, although currently there is a change of government administration, the Phra Lak Phra Lam are still performed, especially in Luang Prabang, and 3) the role in entertainment was very popular in the northeast of Thailand which adapted in both “Mo Thai” and Mo Lam”, while it was only adapted in the performance of “Mo Thai” in Laos, there was also be the change of characteristics of Phra Lak Phra Lam to be the Bodhisattva who conserved a natural resources in the context of new social for political reasons, and there is only one “Mo Lam band in the northeast of Thailand has taken this role to perform.

Keywords : Phra Lak Phra Lam, The Role of Literature, Social and Culture of The Mekong River Basin

บทนำ

วรรณกรรมของชุมชนลุ่มน้ำโขงถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีการสืบทอดและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของกลุ่มชนลุ่มน้ำโขงอย่างแนบแน่นและหยั่งรากลึกอยู่ในความทรงจำและการรับรู้ของชุมชน เช่น ตำนานขุนบรมและท้าวฮุ่งท้าวเจืองที่ถือว่าเป็นวีรบุรุษของกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง โดยกล่าวถึงการกำเนิด ชนชาติลาว หรือเรื่องสินไซ ซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่คนลาวถือว่าเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกที่เป็นที่นิยมชื่นชอบ ของกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง เป็นต้น นอกจากนั้นวรรณกรรมบางเรื่องที่ได้รับมาจากวัฒนธรรมอื่นก็ยังมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เข้ากับสภาพสังคมวัฒนธรรมจนกลายเป็นวรรณกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง ดังเช่นวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามหรือพระลามชาดกของลาว

วรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามถือได้ว่าเป็นมหากาพย์แห่งชาติของคนลาวและมีการดัดแปลงมาจากมหากาพย์เรื่องรามายณะ ของชาวลพบุรี และเป็นวรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่งที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง วรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามมีความแตกต่างจากนิทานพระรามฉบับอื่นๆ ของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับมาจากอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียเช่นเดียวกัน โดยผู้แต่งได้มีการสร้างสรรค์โดยการดัดแปลง ต่อเติมให้มีลักษณะเฉพาะถิ่นตามคติความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีของลาว มีการนำเอาเนื้อเรื่องโครงเรื่อง และตัวละครที่เป็นที่นิยมของท้องถิ่นมาประยุกต์สร้างสรรค์สร้างขึ้นใหม่ เช่น ม้ามณีกาบ เป็นต้น มีการสอดแทรกวิถีชีวิต คติความเชื่อ ค่านิยม และมีการใช้ฉากสถานที่ที่มีอยู่จริงในท้องถิ่นผสมผสานกับสถานที่ในจินตนาการอย่างลงตัว ดังที่สังจิตานันตะ สะหาย (Sachchidanana Sahai, 1973) ผู้รวบรวมต้นฉบับพระลักพระลามลาวฉบับต่างๆ กล่าวว่าเรื่องพระลักพระลามนี้ ไม่เพียงแต่เป็นคำแปลออกจากนิทานของต่างประเทศเท่านั้น แต่เป็นหนังสือวรรณคดีที่ดีที่สุดฉบับหนึ่งของลาว เรื่องพระลักพระลามนี้ได้พูดถึงวัฒนธรรมแบบต่างๆ ของลาวอย่างละเอียดลออ

นอกจากนี้ Laosunthorn, Niyada (2006 : 791) ยังกล่าวว่า ในบรรดาเรื่องพระรามในดินแดนต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย พระรามชาดกฉบับลาวจะเป็นเสมือนฉบับที่โดดเด่นกว่าฉบับอื่นๆ ตรงที่สามารถผนวกบทบาทและสถานภาพของตัวละครสำคัญของเรื่องรามายณะเข้ากับวีรบุรุษของชาติ ส่งผลให้เกิดตัวละครสำคัญ

ของเรื่อง ลักษณะของวรรณกรรมก็เปลี่ยนไปจากบทสวดของเทพในศาสนาฮินดู กลายเป็นวีรกรรมของพระโพธิสัตว์ ในความเชื่อของพระพุทธศาสนา

การศึกษาชนบทวรรณกรรมของเรื่องพระลักพระลาม ในทัศนะของผู้วิจัย สันนิษฐานว่า วรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามนี้เป็นวรรณกรรมที่เกิดจาก “รสนิยมทางวรรณศิลป์” ของลาวโดยแท้ เพราะมีการปรับเปลี่ยนดัดแปลงเนื้อหาและโครงเรื่องให้มีลักษณะเป็นทั้งแบบนิทานประจำถิ่น นิทานชาดก และ “พื้นสืบ” หรือวรรณกรรมประวัติศาสตร์ด้วย และมีการใช้สัมพันธบท (Intertextuality) จากตัวบทต้นแบบจากนิทานหรือตำนานตามคติความเชื่อหรือเป็นที่นิยมมาเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างกันภายในเนื้อเรื่องอย่างลงตัว

ดังนั้น เนื่องจากเรื่องพระลักพระลามมีเนื้อหาที่กล่าวถึงภูมิประเทศแถบสองฝั่งโขงระหว่างลาวและภาคอีสานของไทยเป็นส่วนมาก บทความเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาบทบาทของวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามที่ยังมีปรากฏอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมสองฝั่งโขงคือลาวและภาคอีสานของไทย โดยศึกษาใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ พระลักพระลามในศิลปกรรม พระลักพระลามในนาฏศิลป์และพระลักพระลามในมหรสพ ดังต่อไปนี้

1. พระลักพระลามในศิลปกรรม

งานด้านศิลปกรรมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหรือความสำคัญของเรื่องพระลักพระลามที่ปรากฏอยู่ในสังคมวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงได้เป็นอย่างดี ศิลปกรรมบางชิ้นแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวของค่านิยม คติความเชื่อ ศาสนาที่เคารพนับถือ บางชิ้นแสดงให้เห็นจารีตประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ บางชิ้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่หรือความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติ แสดงให้เห็นว่ามีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างกัน (Wintachai, Wijit., 2010 : 156) ในที่นี้ขอนำเสนอศิลปกรรม 2 ประเภท คือ จิตรกรรมและประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระลักพระลามชัดเจน

1.1 จิตรกรรม

ภาพจิตรกรรม หรือภาษาลาวเรียกว่า “ฮูปแต้ม” ที่บรรยายหรือนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่อง พระลักพระลามมากที่สุดโดยปกติมักจะปรากฏในวัด ศาสนาคารของสังคมสองฝั่งโขงนั้น ส่วนใหญ่จะปรากฏออกมาในรูปของจิตรกรรมฝาผนังของ

ลิม (อุโบสถ) และวิหารเป็นส่วนมาก ซึ่งปรากฏในสังคมสองฝั่งลุ่มน้ำโขงทั้งในลาว และภาคอีสานของไทย ได้แก่

ในเมืองหลวงพระบางมีภาพจิตรกรรมเรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์ ในสถานที่ต่างๆ นั้น จากการศึกษาพบว่ามี 3 แห่งที่สำคัญ ได้แก่ 1) บานหน้าต่างด้านนอกของลิม วัดธาตุหลวง 2) ผนังด้านหลังภายในโรงราชรถที่วัดเชียงทอง และ 3) พิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง (พระราชวังเก่า) รายละเอียดดังนี้

1) ภาพจิตรกรรมที่ผนังหน้าต่างวัดธาตุหลวงนั้น เป็นภาพที่มีลวดลายที่ได้รับอิทธิพลมาจากจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังจะเห็นได้ทั่วไปในประเทศไทย โดยรับมาทั้งการจัดองค์ประกอบภาพ สี เทคนิคการเขียน คล้ายกับภาพเขียนเรื่องอื่นๆ โดยเฉพาะพุทธประวัติซึ่งเหลือหลักฐานอยู่ค่อนข้างมากในเมืองหลวงพระบางแต่ภาพในวัดนี้แตกต่างจากที่อื่นเพราะศิลปินใช้เพียง 2 สี คือ ขาวกับดำเท่านั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะว่าวัดธาตุหลวงแห่งนี้เป็นสถานที่เผาศพของกษัตริย์และเหล่าราชวงศ์ จึงใช้สีที่เป็นสัญลักษณ์แห่งงานศพไม่ฉูดฉาด และสาเหตุที่วาดภาพเรื่องรามเกียรติ์นี้ไว้ก็อาจเพื่อให้เป็นมหรสพหน้าพระเมรุอีกโสดหนึ่ง เพราะเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีคู่ราชสำนักซึ่งอาจได้รับอิทธิพลแนวความคิดนี้มาจากราชสำนักไทย

2) ผนังด้านหลังภายในโรงราชรถหรือโรงเมี้ยนโกศ วัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบางนั้น เป็นจิตรกรรมประเภทภาพติดกระจกโดยติดกระจกแผ่นเล็กๆ หลากสีแล้วปะติดต่อกันเป็นรูปต่างๆ เพื่อเล่าเรื่องราวคล้ายกันกับภาพติดกระจกที่ผนังด้านหลังของลิมวัดเชียงทองและผนังวิหารหลังเล็กด้านหลังลิมวัดเชียงทองที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับนิทานและวิถีชีวิตของคนลาว ซึ่งงานจิตรกรรมประเภทการติดกระจกนี้ Sooksawasdi, Surasawasdi (1992 : 34) กล่าวไว้ว่า งานศิลปะประดับกระจกข้างหลวงพระบางนี้เข้าใจว่าคงจะเป็นที่นิยมกันเมื่อไม่นานมานี้ ดังจะเห็นงานประดับกระจกแบบเดียวกันในห้องพระโรงของเจ้าชีวิตหลวงพระบางที่เพิ่งจะได้รับการตกแต่งใหม่เมื่อไม่กี่สิบปีมานี้สำหรับพระราชพิธีราชาภิเษกเจ้าชีวิตศรีสว่างวัฒนา กษัตริย์องค์สุดท้ายของลาว และหลังจากเจ้าชีวิตศรีสว่างวงศ์สิ้นพระชนม์ และได้สร้างโรงราชรถพระโกศของพระองค์ไว้เมื่อ พ.ศ. 2505 ช่างคนเดียวกันหรือกลุ่มเดิมนี้น่าจะได้ประดับกระจกเรื่องรามเกียรติ์หรือพระลักพระลามด้วยเช่นเดียวกับผนังรอบโรงราชรถ

3) ภาพจิตรกรรมที่พิพิธภัณฑสถานหลวงพระบางนั้นปรากฏอยู่ที่ท้องพระโรง เป็นประเพณีภาพติดกระจกเหมือนกันกับในโรงราชรถ

ในเมืองเวียงจันทน์นั้นพบภาพจิตรกรรมหรือสือบแต้มเกี่ยวกับพระลักพระลาม เพียงวัดเดียวคือวัดอุบลมุง โดยเป็นเรื่องราวพระลักพระลามของลาวโดยแท้ที่ไม่มีเนื้อหา เหมือนกับรามเกียรติ์เหมือนเมืองหลวงพระบางหรือของไทย ซึ่งอยู่ในผนังภายในสิม หรือโบสถ์ เป็นศิลปะแบบพื้นบ้านที่สร้างโดยช่างในท้องถิ่น มีรูปแบบในการแสดงออก ที่เรียบง่าย ไม่มีการตกแต่งมากนัก

ในภาคอีสานของไทย พบภาพจิตรกรรมหรือสือบแต้มเกี่ยวกับพระลักพระลาม ที่ผนังสิมหรือโบสถ์ไม่มากนัก จากการศึกษาของ Samosorn, Pairroj (1989 : 62-66) พบว่าวัดที่มีสือบแต้มเกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลามและเรื่องรามเกียรติ์มีเพียง 3 วัด ได้แก่ สิมวัดป่าเรไรย์ บ้านหนองพอก อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม และสิมวัด สระบัวแก้ว บ้านวังคุณ อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น เป็นภาพเรื่องพระลัก พระลามหรือพระลามชาดก ซึ่งเป็นฝีมือช่างท้องถิ่นเช่นเดียวกันกับที่วัดอุบลมุง เมืองเวียงจันทน์ ส่วนอีกแห่งคือสิมวัดหัวเวียงรังษี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นภาพเรื่องรามเกียรติ์ที่เป็นฝีมือช่างพื้นบ้านซึ่งได้รับอิทธิพลจากช่างราชสำนัก

ภาพจิตรกรรมที่ผนังสิมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลาม และ รามเกียรติ์ในสังคมสองฝั่งโขงนั้น มักจะเป็นฝีมือช่างพื้นบ้านโดยแท้ ภาพจะไม่อ่อนไหว หรือเส้นจะไม่บางคม ส่วนช่างที่ได้รับอิทธิพลจากราชสำนักนั้นนอกจากจะได้รับอิทธิพล ด้านเนื้อเรื่องแล้ว ยังได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบการวาดอีกด้วย ซึ่งภาพจะมีความอ่อนไหว และเส้นจะบางคม สะท้อนให้เห็นถึงคตินิยมของคนในสังคมสองฝั่งโขงได้ชัดเจนว่า ผู้ที่เป็นคนพื้นถิ่นสองฝั่งโขงนั้นนิยมชมชอบเรื่องพระลักพระลาม ช่างพื้นถิ่นจึงต้อง สร้างสรรค์ผลงานเพื่อตอบสนองรสนิยมของคนในท้องถิ่น

1.2 ประติมากรรม

ภาพประติมากรรมที่บรรยายหรือนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องพระลัก พระลามมากที่สุดโดยปกติมักจะปรากฏในวัด ศาสนาคาร หรือสถานที่สำคัญของสังคม ลาวนั้น ส่วนใหญ่จะปรากฏออกมาในรูปของประติมากรรมภาพปูนต่ำ ประเพณีภาพแกะสลัก ภาพปูนปั้นสดหรือภาพจำหลักลายปูนปั้นและประติมากรรมลอยตัว ซึ่งปรากฏในสังคม สองฝั่งโขงทั้งฝั่งลาวและภาคอีสานของไทย ได้แก่

ในเมืองหลวงพระบางมีภาพประติมากรรมเกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์ หรือได้รับอิทธิพลจากเรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์ที่ปรากฏในสถานที่ต่างๆ นั้น จากการศึกษาพบว่าทั้งประติมากรรมประเภทภาพแกะสลัก (ลายควัดไม้) ภาพปูนปั้นสด หรือภาพจำหลักปูนปั้น และประติมากรรมลอยตัว

ภาพแกะสลักเกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลามนั้นเป็นฝีมือช่างราชสำนักกล่าวคือได้ว่าเป็นฝีมือชั้นครูแห่งศิลปะลาวก็ว่าได้ ซึ่งปรากฏในงานแกะสลักไม้ ได้แก่ โรงราชรถและตัวราชรถ ที่วัดเชียงทอง ห้องรับแขกของเจ้า มหาชีวิต พิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง (พระราชวังเก่า) และไม้แกะสลักราวเทียน ที่วัดธาตุหลวงและวัดวิสุล โดยเฉพาะงานแกะสลักไม้โรงราชรถและตัวราชรถวัดเชียงทองนั้นเป็นงานศิลป์ที่ราชวงศ์มีส่วนเกี่ยวข้องสร้างและควบคุมงานโดยช่างประจำราชสำนัก กล่าวคือเจ้ามนึงเป็นผู้ออกแบบ และแกะสลักด้วยนายช่างภายใต้ การควบคุมของเพี้ยตัน และภาพแกะสลักที่ห้องรับแขกของเจ้ามหาชีวิต พิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง อาจจะเป็นผลงานของช่างกลุ่มเดียวกันนี้ด้วย นอกจากนั้นยังได้ฝากผลงานไว้ที่เมืองเวียงจันทน์ด้วย โดยเฉพาะสิมวัดองค์ต่อ

ภาพปูนต่ำประเภทปูนปั้นสด หรือภาพจำหลักปูนปั้นเกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลามนั้น พบที่รางน้ำอุโบสถวัดใหม่สุวรรณนพุมาราม และที่คอสองหอพระบาง พิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง โดยเฉพาะที่คอสองหอพระบางนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องพระลักพระลามฉบับลาวโดยแท้ ไม่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องรามเกียรติ์เหมือนที่อื่นใดในหลวงพระบาง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกำเนิดท้าวลุนผู้ซึ่งเป็นเรื่องที่มีเฉพาะในเรื่องพระลักพระลามฉบับลาวเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหอพระบางนี้สร้างในยุคสมัยใหม่เสร็จเมื่อไม่กี่ปีมานี้ หลังจากประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลง การปกครองแล้ว อีกทั้งเรื่องรามเกียรติ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับราชสำนัก เมื่อมีการสร้าง ศาสนาคารใหม่เพื่อจะรักษารสนิยมเดิมของลาวในฐานะที่เมืองหลวงพระบางมีความสัมพันธ์กับเรื่องรามเกียรติ์หรือพระลัก พระลามดังที่ปรากฏในหลายแห่ง จึงได้นำเอาเรื่องพระลักพระลามที่เป็นของลาวโดยแท้มาประดับตกแต่ง ศาสนาคาร อีกทั้งตอนที่เลือกมาก็เป็นตอนที่เกี่ยวกับวิถีสังคมลาวกล่าวคือตอนที่เกี่ยวกับการทำนา

ส่วนประติมากรรมลอยตัวนั้น พบเป็นรูปปั้นหูละมาน (ชื่อตามเนื้อเรื่อง) หรือหนุมานที่วัดอาฮามและถ้ำดั่ง ซึ่งรูปปั้นหูละมานนี้ผู้สร้างได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเทวดา

ผู้รักษาพุทธศาสนาหรือพุทธศาสนสถาน ดังจะเห็นได้จากที่วัดอาฮาม ตั้งอยู่หน้าอุโบสถ และที่ถ้ำดั่งตั้งอยู่หน้าถ้ำดั่ง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นจำนวนมากและปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองหลวงพระบาง

ในเมืองเวียงจันทน์นั้นพบภาพประติมากรรมเกี่ยวกับพระลักพระลามเพียง 2 แห่ง คือภาพแกะสลักบานประตูและหน้าต่างลิมวัดอุบมุง และภาพจำหลักปูนปั้นที่ประตูไซ ซึ่งภาพแกะสลักบานประตูและบานหน้าต่างลิม วัดอุบมุงนั้น เป็นศิลปะแบบพื้นบ้านที่สร้างขึ้นใหม่พร้อมกับการบูรณะลิมใหม่ ส่วนภาพจำหลักปูนปั้นที่เพดานประตูไซนั้น เป็นฝีมือของช่างชั้นครู เพราะมีลวดลายที่อ่อนช้อยงดงาม โดยสร้างขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2505 ในสมัยราชอาณาจักรลาว จึงน่าจะเป็นฝีมือของช่างราชสำนักหรือช่างชั้นครู และมีการนำเรื่องราวรามเกียรติ์ซึ่งมีความสัมพันธ์กับราชสำนักมาประดับไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของราชสำนักในอนุสาวรีย์แห่งความทรงจำนี้ด้วย

ในภาคอีสานของไทย ไม่ค่อยจะปรากฏรูปประติมากรรมเกี่ยวกับพระลักพระลามเหมือนจิตรกรรม จากการศึกษาพบเพียงประติมากรรมภาพจำหลักที่ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ และที่ปราสาทพระธาตุ ในปราสาทหินพิมาย โดยเป็นเรื่องราวขณะที่เป็นต้นเค้าของเรื่องพระลักพระลาม

ตัวอย่างภาพประติมากรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลาม ในสังคมลุ่มน้ำโขงดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ส่วนใหญ่จะพบว่าเป็นภาพที่มาจากเรื่องราวรามเกียรติ์ หรือได้รับอิทธิพลจากเรื่องราวรามเกียรติ์ของไทยเป็นส่วนมาก อาจเป็นเพราะสถานที่ต่างๆ ที่มีภาพประติมากรรมเหล่านี้ล้วนเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับราชสำนัก ทำให้เนื้อเรื่องที่สื่อผ่านประติมากรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับรามเกียรติ์เพราะเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับราชสำนักเช่นเดียวกับราชสำนักไทย แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่มีระบอบกษัตริย์หรือราชสำนักแล้วก็ปรากฏภาพ ที่เกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลามที่มีเนื้อหาที่มาจากฉบับของลาวโดยแท้ดังปรากฏชัดเจนในภาพประติมากรรมที่หอ พระบาง เมืองหลวงพระบาง นอกจากนี้ประติมากรรมบางอย่างยังสะท้อนให้เห็นคติความเชื่อของคนลาวที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องพระลักพระลามที่นำเอาตัวละครที่มีบทบาทสำคัญหรือมีอิทธิฤทธิ์มากไปสร้างเป็นรูปปั้นเพื่อให้เป็นเทวดารักษาศาสนสถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนาด้วย

2. พระลักพระลามในนาฏศิลป์

นาฏศิลป์ในสังคมลาวได้แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของชาติลาวถึงแม้ว่าจะได้รับมาจากชาติอื่นในเบื้องต้นแต่ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนให้เป็นแบบฉบับที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งนาฏศิลป์ของลาวนั้นถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับราชสำนักหรือชนชั้นสูงโดยตรง ถึงแม้ปัจจุบันระบบกษัตริย์จะล่มสลายไปแล้ว แต่นาฏศิลป์เหล่านี้ยังคงถูกสืบทอดต่อมาในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ในที่นี้จะกล่าวถึงนาฏศิลป์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพระลักพระลามในสังคมสองฝั่งโขง ได้แก่ โขนและฟ้อนนางแก้ว

2.1 โขน

โขนเป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งของลาวเรียกว่า “การฟ้อนโขนพระลักพระลาม” หรือ “ละคร พระลักพระลาม” ถือได้ว่าเป็นศิลปะการแสดงที่โดดเด่นชนิดหนึ่งของลาวที่ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะที่เมืองหลวงพระบาง ซึ่งในอดีตเป็นศิลปะการแสดงที่รับใช้ราชสำนักถึงแม้ในปัจจุบันประเทศลาวจะไม่กษัตริย์แล้ว แต่การฟ้อนโขนพระลักพระลามนี้ก็ถูกรื้อฟื้นนำกลับมาปรับใช้รัฐชาติในฐานะเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและแขกบ้านแขกเมืองกลุ่มต่างๆ ที่ต้องการเสพศิลปวัฒนธรรมโบราณของลาว Hongsuwan, Pathom (2012 : 9) กล่าวว่า การแสดงโขนเรื่องพระลักพระลามในวัฒนธรรมลาวนั้น มีหลักฐานชี้ให้เห็นว่าเป็นนาฏศิลป์ของราชสำนักหลวงพระบางมาก่อนซึ่งเคยแสดงมาแล้วเมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งเรียกกันว่า “ฟ้อนโขน” โดยการใส่หน้ากากแสดง เนื้อหาของการฟ้อนอิงตามโครงเรื่องพระลักพระลามฉบับลาว มีการฟ้อนอยู่ในเขตเมืองหลวงพระบางมาตั้งแต่ ค.ศ. 1838 (พ.ศ. 2389) สมัยรัชกาลเจ้าสุภะเสริมมาแล้ว แต่ในทัศนะของนักวิชาการลาวนั้นเชื่อว่าแบบฟ้อนโขนพระลักพระลามนั้นได้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม โดยพระองค์ได้นำเอาแบบฟ้อนนี้ตลอดจนรูปแบบศิลปวัฒนธรรมอื่นๆ จากเขมรมาประยุกต์ปรับปรุงให้เป็นรูปแบบศิลปวัฒนธรรมเฉพาะที่หลวงพระบาง เมืองหลวงของอาณาจักรลาว (Khamphasit, Saiphet & Khattiyarat, Maniwong., 2002 : 1) นอกจากนั้นก็ได้รับจากราชสำนักไทยโดยปรากฏชัดเจนที่สุดในสมัยเจ้าอนุวงศ์ตั้งแต่ครั้งถูกนำตัวมาเป็นองค์ประกันที่ราชสำนักไทยและได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมตลอดจนดนตรีการละคร

ในราชสำนักไทยเป็นอย่างดี (Pikul Sri, Chalerm Sak., 2008 : 130) ทั้งนี้การฟ้อนโขนพระลักพระลามนี้มีความสัมพันธ์กับกษัตริย์และราชสำนัก หลวงพระบาง อยู่เคียงคู่อยู่กับราชธานีหลวงพระบางมาทุกยุคสมัยโดยเฉพาะในยุคอาณาจักรล้านช้างและยุคราชอาณาจักรเป็นศิลปะการแสดงที่โดดเด่นมากจนถูกเรียกว่าเป็นศิลปะแห่งราชสำนัก

นอกเหนือจากนี้ Singyabuth, Supachai (2010) : 170-172) ยังได้กล่าวถึงการแสดงฟ้อนโขนพระลักพระลามว่าเป็นราชศิลปะคู่ราชบัลลังก์หลวงพระบาง จัดแสดงปีละครั้งคือในช่วงบุญปีใหม่ แสดงในวันสังขานขึ้น เป็นมหรสพในงานพระราชทานเลี้ยงแก่ราชอาคันตุกะและเจ้านายชั้นสูงที่มาร่วมพิธีบายศรีเจ้ามหาชีวิตที่พระราชวังและการแสดงในคืนวันสงกรานต์พระบางบริเวณลานข้างพระอุโบสถวัดใหม่สุวรรณภูมารามเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้ชมศิลปะการแสดงแห่งราชสำนัก ครั้นเปลี่ยนแปลงการปกครอง การแสดงดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไป และได้ถูกเรียกกลับมาอีกครั้งโดยรัฐได้ให้ความหมายต่อการแสดงชุดนี้ว่า “เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ”

นอกจากนี้ในปัจจุบันการฟ้อนโขนพระลักพระลามยังเป็นส่วนหนึ่งของขบวนนางแก้วที่เข้าร่วมขบวนแห่ในงานบุญปีใหม่หรือบุญสงกรานต์ของเมืองหลวงพระบางทุกปี ส่วนการแสดงโขนพระลักพระลามในเมืองเวียงจันทน์นั้น ไม่โดดเด่นเหมือนในเมืองหลวงพระบางและในปัจจุบันการแสดงฟ้อนพระลักพระลามในเวียงจันทน์ที่มีการแสดงเป็นประจำนั้นไม่มี เพราะไม่ใช่เมืองท่องเที่ยวหลักทางวัฒนธรรมเหมือนหลวงพระบาง จึงมีการแสดงเฉพาะกิจเฉพาะกรณีที่เป็นทางการ ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง บางครั้งก็มีการนำไปแสดงต่างประเทศทั้งไทย อินโดนีเซีย กัมพูชา จีน อินเดีย ยุโรป และอเมริกา เป็นต้น

2.2 การฟ้อนนางแก้ว

การฟ้อนนางแก้วถือว่าเป็นศิลปะการแสดงที่คู่กันกับการแสดงโขนพระลักพระลามมาโดยตลอดเพราะเมื่อแสดงโขนพระลักพระลามจบลงก็จะมีการฟ้อนนางแก้วปิดท้ายเสมอ และตัวละครที่แสดงเป็นนางสีดา ก็นำมาจากนางรำที่ฟ้อนนางแก้วและชุดการแต่งกายนางสีดาก็เป็นชุดเดียวกับชุดฟ้อนนางแก้ว ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่อยู่คู่กับเมืองหลวงพระบางมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังที่ Singyabuth, Supachai. (2010 : 80-81) ได้กล่าวว่า การฟ้อนนางแก้วและการแสดงพระลักพระลามเป็นศิลปะ

ที่โดดเด่นในสมัยอาณาจักรและราชอาณาจักร ศิลปะดังกล่าวถูกเรียกว่าเป็นศิลปะแห่งราชสำนักขาลาวเชื่อว่าเป็นศิลปะการแสดงที่เคียงคู่อยู่กับเมืองหลวงพระบางมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม นามของการฟ้อน “นางแก้ว” ก็ได้มาจากพระนามของนางแก้วเก้งยาหรือนางแก้วกลยามเหสีของ พระเจ้าฟ้างุ้ม

การฟ้อนนางแก้วเป็นศิลปะที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่งของเมืองหลวงพระบาง แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองการฟ้อนนางแก้วและการแสดงพระลักพระลามถูกยกเลิกไปเพราะถือว่าเป็นศิลปะแห่ง ราชสำนัก แต่เพราะเป็นศิลปะที่สำคัญที่อยู่คู่เมืองหลวงพระบางมานาน เมื่อลาวเน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การฟ้อนนางแก้วและการแสดงพระลักพระลามจึงก้าวข้ามจากการเป็นศิลปะแห่งราชสำนักมาเป็นศิลปะแห่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ถูกนำมาปรับใช้รัฐชาติในโรงละคร และได้เป็นส่วนหนึ่งในขบวนแห่ที่สำคัญในงานบุญปีใหม่ ต่อจากขบวนแห่นางสังขานเรียกว่า “ขบวนนางแก้ว”

นอกเหนือจากนี้ยังพบว่า เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557 ที่ผ่านมามีการนำคณะฟ้อนนางแก้วจากเมืองหลวงพระบางมาฟ้อนบูชาองค์พระธาตุพนมโดยความร่วมมือของทั้ง 2 ประเทศคือจากฝ่ายรัฐบาลของลาวและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) การนำนาฏศิลป์เมืองหลวงพระบางมาฟ้อนรำสักการะองค์พระธาตุพนมในงานบุญประเพณีมีสารการพระธาตุพนม ประจำปี 2557 ถือเป็นปรากฏการณ์ครั้งแรกในประเพณีรำบูชาพระธาตุพนมที่มีการนำเอาการฟ้อนนางแก้วมารำบูชาองค์พระธาตุพนม นอกจากนี้ยังได้เข้าร่วมขบวนแห่เครื่องบูชาเพื่ออัญเชิญไปถวายสักการะพระธาตุพนม อีกทั้งมีการนำฟ้อนนางแก้วและการฟ้อนโขนพระลักพระลามมาร่วมแสดงในงาน “นาฏศิลป์สัมพันธ์สองแผ่นดิน หลวงพระบาง-ศรีโคตรบูร นครพนม” ณ สนามหน้าหอสมุดเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2557 อีกด้วย ซึ่งการนำการแสดงนาฏศิลป์เมืองหลวงพระบางเมืองมรดกโลกมาฟ้อนรำสักการะองค์พระธาตุพนมในงานบุญประเพณีประจำปีเช่นนี้ ดังที่ Pathom Hongsuwan (2014 : 171) กล่าวว่าก่อให้เกิดภาพของความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนรัฐชาติระหว่างไทยกับลาวภายใต้บริบทของการส่งเสริมและการกระตุ้นเศรษฐกิจในเชิงการท่องเที่ยวร่วมกัน

3. พระลักพระลามในมหรสพ

ศิลปะการแสดงของสองฝั่งโขงนั้น จัดเป็นมหรสพสำคัญที่เป็นที่นิยมชมชอบ มาแต่โบราณกาล ซึ่งการแสดงพื้นบ้านที่เป็นมหรสพของลาวนี้จะมีลักษณะการผสมกัน ของศิลปะการแสดงที่ได้ใช้ศิลปะพื้นเมืองทั้งการฟ้อน การขับลำและการเสพดนตรี ไปพร้อมๆ กัน และยังเป็นกระบวนการสร้างความสามัคคีของคนในสังคม ซึ่งการนำ มหรสพมาแสดงนั้น มีทั้งการแสดงตามพิธีกรรมความเชื่อ ฮีตคองประเพณี และ โดยเฉพาะเพื่อเสพเงินในงานบุญต่างๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง

มหรสพที่จะนำเสนอในที่นี้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพระลักพระลาม มหรสพ บางประเภทในอดีตเคยเล่นเรื่องพระลักพระลามแล้วเลิกไปและในปัจจุบันได้นำกลับมา เล่นใหม่ บางประเภทยังคงเล่นเรื่องพระลักพระลามอยู่แต่เริ่มจะลดน้อยลงทุกที มหรสพที่แสดงเกี่ยวกับเรื่องพระลักพระลามที่วันนี้ ได้แก่ หนังประโมทัยและหมอลำ

3.1 หนังประโมทัย

หนังประโมทัยหรือหนังตะลุงในประเทศลาวนั้น คำแพง เกตตะวง (Kettawong, Kampaeng., 2014 : Interviewers) รองผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้า วิทยาศาสตร์สังคม สปป.ลาว กล่าวว่า หนังประโมทัยหรือหนังตะลุงในประเทศลาว ส่วนมากจะรู้จักกันในชื่อ “หนังบักต้อ” และพบเฉพาะบริเวณตอนใต้ของลาว โดยเฉพาะแขวงจำปาสักและแขวงสะหวันนะเขต โดยนิยมเล่นเรื่องพระลักพระลาม สินไซ สุริวงศ์ การะเกต เป็นต้น ทั้งนี้ คำแพง เกตตะวง สันนิษฐานว่า หนังบักต้อ ที่อยู่ในลาวนี้น่าจะมาจากบริเวณจังหวัดอุบลราชธานีของไทยแล้วเข้าสู่จำปาสัก แล้วขึ้นมาถึง สะหวันนะเขตเท่านั้น ส่วน อาทิดอุโท จะตุพอนไซ (Jatuponchai, Athituthai., 2014 : Interviewers) อาจารย์สาขาวรรณคดี มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว กล่าวเพิ่มเติม ว่า บางครั้งมีการนำมาแสดงถึงเวียงจันทน์ด้วย ส่วนในภาคเหนือมีเฉพาะหุ่นฮูปอก ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่หนังบักต้อเป็นที่นิยมในบริเวณแขวงสะหวันนะเขตถึง แขวงจำปาสัก (ในเขตพื้นที่ราบ) เป็นส่วนมากนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริเวณแถบนี้ มีอาณาเขตติดกับภาคอีสานของไทยที่เป็นแหล่งกำเนิดหนังตะลุงอีสาน อีกทั้งมี ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวลาวลุ่มหรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาว มีวิถีวัฒนธรรมและ การไปมาหาสู่กับภาคอีสานของไทยเป็นประจำจึงทำให้หนังตะลุงแพร่กระจายอยู่ใน แถบนี้เป็นส่วนมาก ต่างจากแขวงอื่นที่มีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์เช่นเดียวกับที่หนัง

ประโมทัยในภาคอีสานที่ไม่แพร่หลายในเขตบริเวณแถบจังหวัดอีสานใต้ของไทย ซึ่งส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและกวย

ส่วนหนึ่งประโมทัยหรือหนังตะลุงในภาคอีสานนั้น บ้างก็เรียกว่า “หนังบักป่อง” “หนังบักตื้อ” “หนังปลัดตื้อ” หรือ “หนังบักสีบักแก้ว” โดยหนังประโมทัยนี้ ได้ทำหน้าที่ให้ความบันเทิงใจแก่ชาวอีสานมาเนิ่นนาน หนังประโมทัยของภาคอีสาน ถือได้ว่าเป็นการละเล่นที่เป็นมรดกสืบทอดอย่างหนึ่งของคนอีสานรองจากหมอลำ และเรื่องที่หนังประโมทัยนิยมนำมาแสดงตั้งแต่เดิมคือรามเกียรติ์ ต่อมาหนังประโมทัย บางคณะจึงได้นำวรรณกรรมพื้นบ้านมาแสดง เช่น ลินไซ จำปาสัดถ์ การะเกด เป็นต้น บางคณะมีการแต่งเรื่องใหม่ให้เข้ากับยุคสมัย (Dejprimol, Chumdej et al., 2011 : 2) และนอกจากมีการสร้างตัวหนังในเนื้อเรื่องรามเกียรติ์แล้ว ยังมีการสร้างตัวหนังพื้นบ้าน เพิ่มขึ้นมาด้วย เช่น ปลัดตื้อ บักป่อง บักแก้ว บักสี เป็นต้น โดยมักแสดงเป็นทหารเอก ของพระลักพระลามและทศกัณฐ์ หรือทหารของตัวละครเอก ซึ่งตัวหนังพื้นบ้านเหล่านี้ แสดงให้เห็นการผสมผสานของวัฒนธรรมหนังตะลุงกับรสนิยมพื้นถิ่นจนกลายเป็น หนังประโมทัยหรือหนังตะลุงอีสานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นบ้านอีสาน นอกเหนือจากการใช้ภาษาอีสานในบทสนทนา และบทร้องบทรำ

ดังนั้น จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์ นั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อหนังประโมทัย มีความสัมพันธ์กันจนแทบจะแยกไม่ออก เพราะเมื่อพูดถึงหนังประโมทัยผู้คนส่วนมากก็จะนึกถึงเรื่องพระลักพระลามหรือ รามเกียรติ์และตัวละครพื้นถิ่นที่เป็นตัวประกอบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ปลัดตื้อ (สายปือตุน) บักป่อง (ดาบขอด) บักแก้ว (หัวล้าน) เป็นต้น จนกลายเป็นชื่อเรียก อีกอย่างหนึ่งของหนังประโมทัยว่า “หนัง บักตื้อ” สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นที่นิยมและ การรับรู้เรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์ในภาคอีสานผ่านศิลปะการแสดงหนัง ประโมทัยอีสาน ซึ่งเป็นมรดกสืบทอดเพื่อความรื่นเริงเพลิดเพลินใจที่ยังสืบทอดมาจนถึง ปัจจุบัน ถึงแม้จะได้รับความนิยมน้อยลงทุกขณะ เพราะอิทธิพลของยุคเทคโนโลยี การสื่อสารที่ทันสมัย ผู้คนให้ความสนใจละครทีวี ภาพยนตร์และสื่อบันเทิงอื่นๆ จนหลงลืมมรดกทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสานชนิดนี้ และส่งผลให้ในปัจจุบันคณะ หนังประโมทัยในภาคอีสานนั้นลดน้อยลง จากการศึกษาเกี่ยวกับหนังประโมทัยอีสาน ของ Bamrungchoo, Booncharoen (2010b :178) พบว่า ปัจจุบันมีคณะหนัง

ประโมทัยอีสานแพร่กระจายอยู่ใน 13 จังหวัดจำนวน 51 คนะเท่านั้นและมีแนวโน้มที่จะลดลงอีก

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการผลิตซ้ำและประยุกต์ใช้หนังประโมทัยเพื่อปลุกจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าชุมชน อนุรักษ์ธรรมชาติและตอบโต้อำนาจรัฐที่เข้ายึดป่าชุมชนเพื่อเป็นเขตอนุรักษ์จนชาวบ้านไม่มีสิทธิ์ในการใช้สอยป่าเพื่อทำมาหากินเหมือนเดิม อีกทั้งใช้ต่อต้านการสร้างเขื่อน ดังกรณีหนังประโมทัยคณะ สร่วมมิตรบ้านผึ้ง ตำบลหนองแค อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ นำโดยพ่อใหญ่คำสิงห์จำเรียว หัวหน้าคณะและครูหนังประโมทัย จากการศึกษาของ Hongsuwan, Pathom (2014 : 185) พบว่า นับตั้งแต่ปี 2532-2552 พ่อใหญ่คำสิงห์และกลุ่มอนุรักษ์ผืนป่าดงภูดินได้ใช้หนังประโมทัยเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกระแสปลุกจิตสำนึกรักผืนป่าดงภูดินให้แก่เยาวชนและประชาชนในชุมชน โดยพ่อใหญ่คำสิงห์ในฐานะ “ครูหนัง” ได้ดัดแปลง ปรับเปลี่ยนลักษณะการแสดงหนังประโมทัยให้มีความยาวของการเมืองบ้าง การอนุรักษ์ป่าสวดแทรกเข้ามาบ้าง ประยุกต์สวดแทรกสาระข้อคิดจากคติคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กลายเป็นคติคำสอนทางสังคมว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า หนังประโมทัยนี้ แม้ในยุคสังคมปัจจุบันจะเห็นว่า เป็นสิ่งที่ล้าสมัย แต่ก็เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกผลิตซ้ำ เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อปลุกจิตสำนึกชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เพื่อเป็นสื่อในการเรียกร้องต่อรอกกับภาครัฐที่เข้ามาจำกัดสิทธิ์ของชุมชน และเพื่อทวงสิทธิ์และความชอบธรรมให้กับชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างน่าสนใจ

3.2 หมอลำ

หมอลำเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นการแสดงดนตรีพื้นบ้านซึ่งอยู่คู่กับคนลาวและคนอีสานมาเป็นเวลานานแล้วและเป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมมาก ซึ่งหมอลำมีพัฒนาการมาจากการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาวและการอ่านหนังสือผูกจนกลายเป็นลำพื้น ลำกลอน ลำห่ม ลำซิ่งตามลำดับ โดยที่หมอลำนั้นจะมีแคนเป็นเครื่องดนตรีประกอบหลัก และในปัจจุบันมีเครื่องดนตรีสมัยใหม่ใช้บรรเลงประกอบ และเรื่องที่น่ามาแสดงนิยมนำมาจากนิทานพื้นบ้าน เช่น สินไซ การะเกด จำปาสีตัน แดงอ่อน ขูลุนางอ้ว แก้วหน้าม้า เป็นต้น นอกจากนั้นในสมัยปัจจุบันยังมีการแต่งเรื่องขึ้นใหม่ตามสมัยนิยม แต่ยังมีกลิ่นอายของความเป็นวิถีชีวิตท้องถิ่นอยู่ เช่น พรหมลิขิตริษยา ลิขิตรักชั่วฉันทร์ ไผ่ใหญ่ลั่นไหน้อยบ่เต็ม เป็นต้น

ส่วนการแสดงหมอลำเรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์นั้น จากการศึกษาพบว่า มีเพียงคณะเดียวที่มีการนำเรื่องดังกล่าวมาแสดง คือ หมอลำคณะรัตนศิลป์-อินตาไทยราษฎร์ ซึ่งเป็นหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่นที่มีอายุยาวนานมากกว่า 60 ปี โดยมีพ่อครูอินตา บุญหา เป็นผู้ก่อตั้ง และเป็นต้นกำเนิดของหมอลำที่โด่งดังอีกหลายคณะที่เกิดจากลูกศิษย์ได้แยกย้ายไปตั้งคณะของตนเอง เป็นคณะหมอลำที่สืบทอดสืบสานทำนองกลอนลำที่เป็นเอกลักษณ์แบบดั้งเดิมจากอดีตถึงปัจจุบัน และเรื่องรามเกียรติ์เป็นลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่น ที่โด่งดังที่สุดเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา นอกจากเรื่องจำปาสดัน และเรื่องแก้วหน้าม้า

เมื่อประมาณปี 2544-2545 หมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ได้นำเรื่องรามเกียรติ์มาปรับผู้เล่นใหม่ โดยการนำของพ่อสุริยา หาญสุริย์ หัวหน้า และผู้จัดการวงหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ และได้ลงทุนมากมาย ดังที่ทีมข่าวหมอลำบันเทิง อีสานไกด์ ดอทคอม (Esanguide.com, 2013) ได้สัมภาษณ์พ่อสุริยา หาญสุริย์ ทำให้ทราบว่า เรื่องรามเกียรติ์พระลักพระลามนั้นนับได้ว่าเป็นนิทานที่ลงทุนสร้างสุดๆ เพื่อความอลังการสมจริงในการแสดงด้านหน้าเวที โดยยุคนั้นได้ทุ่มทุนกว่า 10 ล้านบาท เพื่อให้งานออกมาสมจริงทุกอย่าง นอกจากนี้ยังมีการบันทึกการแสดงสดเรื่องรามเกียรติ์ในรูปแบบวีซีดีออกจำหน่ายอีกด้วย โดยมีการจัดจำหน่าย 2 ตอนด้วยกัน ได้แก่ ตอนพระรามเดินดง และตอนปราบพญศตกัณฐ์ (www.esanguide.com/music/detail.php?id=7787)

ส่วนการแสดงหมอลำเรื่องพระลักพระลามหรือรามเกียรติ์ในประเทศลาวนั้น จากการสอบถามนักวิชาการลาวด้านวัฒนธรรมของลาวหลายคนกล่าวว่า ไม่ปรากฏการแสดงหมอลำเรื่องนี้ ซึ่งก็อาจเป็นจริงตามนั้น เพราะแม้แต่ในภาคอีสานของไทยก็มีการแสดงหมอลำเรื่องดังกล่าวเพียงคณะเดียวเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูง และหมอลำส่วนมากจะมีกลอนลำเรื่องเฉพาะของแต่ละคณะไม่ยิมนำเอากลอนลำของคณะอื่นมาแสดงอาจเพราะว่าผู้แต่งได้ขายกลอนลำให้กับหมอลำคณะนั้นๆ แล้วจะเห็นว่า การนำเอาเรื่องพระลักพระลามมาใช้แสดงเป็นมหรสพเพื่อความบันเทิงของชาวลาวและชาวอีสานนั้นในภาคอีสานเป็นที่นิยมทั้งหนังประโมทัยและหมอลำ ส่วนในประเทศลาวนิยมเฉพาะในหนังประโมทัย และความนิยมนำเรื่องพระลักพระลามมาใช้แสดงนั้นก็นิยมเฉพาะในหนังประโมทัยเท่านั้นที่มีการนำมา

แสดงเกือบทุกคณะ แต่ในหมอลำนั้นมีเพียงคณะเดียว ที่นำมาแสดงซึ่งเคยเป็นที่นิยมในอดีตและนำกลับมาแสดงใหม่ซึ่งก็ยังได้รับความนิยมเช่นเดิม ดังปรากฏเห็นจากการนำมาจัดจำหน่ายในรูปแบบแผ่นวีซีดีเป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการนำเอาหนังประโมทัยมาผลิตซ้ำเพื่อประกอบสร้างความหมายใหม่ในบริบทสังคมใหม่นอกเหนือจากเพื่อความบันเทิงอย่างเช่นในอดีต

บทสรุป

จากที่นำเสนอมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลาม ยังคงมีบทบาทอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมสองฝั่งโขงเป็นอย่างมาก ทั้งด้านศิลปกรรม นาฏศิลป์ และการแสดงอันเป็นมรดกในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะบทบาทพระลักพระลามในศิลปกรรมทั้งในจิตรกรรมและประติมากรรมก็ยังคงมีความโดดเด่นอยู่ทั้งในลาวและภาคอีสานของไทยซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมกัน สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของคนในสังคมลุ่มน้ำโขงได้ชัดเจนว่าผู้คนลุ่มน้ำโขงนั้นนิยมชมชอบเรื่องพระลักพระลาม บทบาทพระลักพระลามในนาฏศิลป์ทั้งโขนและฟ้อนนางแก้วนั้น ในอดีตเคยมีความสำคัญต่อระบบกษัตริย์ลาวเป็นอย่างมากจนถูกเรียกว่าเป็นศิลปะแห่งราชสำนัก เป็นศิลปะที่โดดเด่นในสมัยอาณาจักรและราชอาณาจักร ถึงแม้ปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง โขนพระลักพระลามก็ยังคงถูกนำมาปรับใช้ชาติอีกเช่นเดิม โดยเฉพาะในเมืองหลวงพระบาง ส่วนบทบาทพระลักพระลามในมหรสพนั้นในภาคอีสานเป็นที่นิยมทั้งในการแสดงหนังประโมทัยและหมอลำ ส่วนในประเทศลาวปรากฏเฉพาะในการแสดงประโมทัยเท่านั้น ซึ่งลาวเรียกว่าหนังบักต้อ นอกจากนี้ยังพบว่ามีมีการปรับเปลี่ยนบทบาทพระลักพระลามจากเป็นพระโพธิสัตว์ผู้มีอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์มาเป็นพระโพธิสัตว์นักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในบริบทสังคมใหม่เพื่อเหตุผล ทางการเมือง ส่วนหมอลำนั้นมีเพียงคณะเดียวที่นำมาแสดงซึ่งในอดีตเคยเป็นที่นิยมเมื่อนำกลับมาแสดงใหม่ก็ยังได้รับความนิยมเช่นเดิม

เอกสารอ้างอิง

- Bamrungchoo, Booncharoen. (2010a). *The Ways to Conserve and Develop Isan-Shadow Puppet Performance for Promoting Cultural Value and Worth*. Ph.D. Major Cultural Science Mahasarakham: Mahasarakham University.
- Dejpimol, Chumdej. (2011). *Nang Pramothai (Shadow Puppet)*. Mahasarakham: Music College Mahasarakham University.
- Esanguide.com. (2013). *PorSuriya Create a Hero and a Heroine, Overhauled Rattanasil is the original Fon serve Dance*. Retrieved July 16, 2013, from <http://www.esanguide.com/music/detail.php?id=7787>
- Hongsuwan, Pathom. (2012). “Anuwong Prince: the Politics of Munument and cultural econstruction of Loas’ king in Laos’s society”. *Journal of Humanities and Society, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University*, 1(1), 29-65.
- _____. (2014). Dong Phu Din: The Sacred Narrative and a Social Process on Building a Meaning of Community Rights. *Journal of Mekong Societies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University*, 10(2), 167-192.
- _____. (2014). “*That Panom Stupa : spiritual space and the invented tradition in present day Northeastern Thailand*”. The Thai Studies Conference 2014. 21-24 April at Southeast Asia Centre, The University of Sydney AUSTRALIA.
- Khamphasit, Saiphet and Khattiyarat, Maniwong. (2002). *Drama dance in Phra Lak Phra Lam*. Vientiane: National Cultural Center.
- Laosunthorn, Niyada. (2006). “The motherland in Ramayana ”. *Journal of Royal Institute of Academy*. 31(3), 791-798.
- Pikulstri, Chalerm Sak. (2008). *Lao original music*. Khon Kaen: Center for Research on Plurality in the Mekong Region – CERP. KhonKaen University.

- Sahai, Sachchidanand. (1973). *Phra Lak Phra Lam or Phra Lam Sadok Part I*.
Nong Khai: Mitthaiprintery.
- Samosorn, Pairoj. (1989). *Esan Mural Painting*. Khon Kaen: Esan Cultural
Centre Khon Kaen University.
- Singyabuth, Supachai. (2010). *Luang Prabang, the World Cultural Heritage :
Ritual Space and Negotiating Identity in the Process of Globalization*.
Ph.D. Major Tai Studies Mahasarakham: Mahasarakham University.
- Sooksawasdi, Surasawasdi. (1992). *From Luang Prabang to Vientiane*.
Bangkok: Muang Boran.
- Wintachai, Wijit. (2010). *Art: Art in Buddhism. The foundation relations Laos
– Thailand in The Articles of Art and culture Laos - Thailand: The
heritage of Lane Xang II*. Khon Kaen: Khangnanawittaya.

รายการสัมภาษณ์ (The Lists of Interviewers)

- Jatuponchai, Athituthai. (Interviewee). Wutthaisong, Wittaya. (Interviewer).
At Rachawadee Hotel Khon Kaen, 20 August 2014.
- Kettawong, Kampaeng. (Interviewee). Wutthaisong, Wittaya. (Interviewer).
At Rachawadee Hotel Khon Kaen, 20 August 2014.